

31510

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKOKUL 5. SINIF ÇOCUKLARINDA
OKUMA ALIŞKANLIĞININ
İNCELENMESİ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ÇOCUK SAĞLIĞI VE EĞİTİMİ PROGRAMI
BİLİM UZMANLIĞI TEZİ

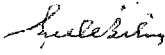
31510

HALİSE DEVRİMCİ (KÜNYELİ)

DANİŞMAN ÖĞRETİM ÜYESİ
DOÇ.DR. MÜBECCEL GÖNEN

ANKARA-1993

BİLİM UZMANLIĞI TEZ
SAVUNMA JÜRİSİ

Prof.Dr. Sule Bilir
Başkan

Prof.Dr. Meziyet Arı
Üye

Doç.Dr.Mübeccel Gönen
Danışman Üye

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa No.</u>
TABLolar DİZİNİ.....	iv
I. GİRİŞ.....	1
II. KOnu İLE İLGİLİ BİLGİLER.....	5
Okuma Olgusu.....	5
Okumanın Önemi ve İşlevi.....	5
Okuryazarlık ve İşlevsel Okur Yazarlık.....	6
Okuma Alışkanlığı.....	8
Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Ailenin Rolü.....	10
Okul ve Öğretmenin Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasındaki Rolü.....	14
Okuma Alışkanlığının Kazanılmasında Kütüphanelerin Rolü.....	16
Çocuk Kitapları.....	20
Çocuk Kitaplarının Türleri.....	26
- Masallar.....	26
- Hikaye ve Romanlar.....	26
- Biyografiler.....	31
- Fen Kitapları.....	33
- Şiirler.....	35
- Resimli Kitaplar.....	37
- Çizgi Romanlar.....	39
III. ARAŞTIRMA YAYINLARI.....	41
IV. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	47

Sayfa No.

V.	ARAŞTIRMA YÖNTEM VE ARAÇLARI.....	48
VI.	BULGULAR.....	50
VII.	TARTIŞMA.....	91
VIII.	SONUÇ.....	111
IX.	ÖNERİLER.....	116
X.	ÖZET.....	119
XI.	KAYNAKLAR.....	121
XII.	EKLER.....	127

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa No.

Tablo 1.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D. Çocuklarının Cinsiyetlere Göre Dağılımları..	50
Tablo 2.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'de- ki Çocukların Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları.....	51
Tablo 3.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'de- ki Çocukların Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları.....	52
Tablo 4.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Boş Vakitlerini Değerlendirmede Ter- cih Ettikleri Etkinliklere Göre Dağılımları..	53
Tablo 5.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların "Kitap Okumayı Sevme" Özelliklerine Göre Dağılımları.....	55
Tablo 6.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Boş Zamanlarında Okumayı Tercih Et- tikleri Türlerine Göre Dağılımları.....	56
Tablo 7.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Boş Zamanlarında Okumayı Tercih Et- tikleri Türlerine Göre Dağılımları.....	57
Tablo 8.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Annelerinin Boş Zamanlarındaki Oku- ma Alışkanlıklarına Göre Dağılımları.....	58

Tablo 9.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Annelerinin Boş Zamanlarındaki Okudukları Yayın Türlerine Göre Dağılımları.....	59
Tablo 10.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Babalarının Boş Zamanlarında Okuma Alışkanlıklarına Göre Dağılımları.....	60
Tablo 11.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Babalarının Boş Zamanlarında Okudukları Yayın Türlerine Göre Dağılımları.....	61
Tablo 12.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Kardeşlerinin Boş Zamanlarındaki Okuma Alışkanlıklarına Göre Dağılımları.....	63
Tablo 13.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Kardeşlerinin Boş Zamanlarındaki Okuma Alışkanlıklarına Göre Dağılımları.....	64
Tablo 14.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Kardeşlerinin Boş Zamanlarında Okudukları Yayın Türlerine Göre Dağılımları.....	65
Tablo 15.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Evlerinde Bir Kitaplık Olup Olmamasına Göre Dağılımları.....	66
Tablo 16.	İlkokul 5. sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Ders Kitapları Dışında Kendilerine Ait Kitaplarının Olup Olmamasına Göre Dağılımları.....	67

Tablo 17. İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Ailelerinin Çocuklarına Boş Zamanlarında Okumaları İçin Kitap Almalarına Göre Dağılımları.....	68
Tablo 18. İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Elleriindeki Parayı Nasıl Harcayacaklarına Göre Dağılımları.....	69
Tablo 19. İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Ailelerinin Okul Öncesi Dönemde Kitap Okuyup Okumadıklarına Göre Dağılımları....	71
Tablo 20. İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Okullarında Bir Kütüphanenin Olup Olmamasına Göre Dağılımları.....	72
Tablo 21. İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Sınıflarında Bir Kitaplık Olup Olmamasına Göre Dağılımları.....	73
Tablo 22. İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Evlerinin Çevresinde Bir Kütüphane-nin Olup Olmamasına Göre Dağılımları.....	74
Tablo 23. İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Kütüphanelerden Yararlanma Alışkanlıklarına Göre Dağılımları.....	75

Sayfa No.

Tablo 24.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Kütüphanelerden Yararlanma Amaçlarına Göre Dağılımları.....	76
Tablo 25.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Öğretmenlerinin Öğrencilerini Okumaya Yöneltip Yönelmediklerine Göre Dağılımları.	77
Tablo 26.	Öğretmenlerin Öğrencileri Okumaya Yöneltilme Şekillerine Göre Dağılımları.....	78
Tablo 27.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Arkadaşları ile Kitap Alış-Verişi Yapmalarına Göre Dağılımları.....	79
Tablo 28.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Arkadaşları ile Ne Amaçla Kitap Alış-Verişi Yaptıklarına Göre Dağılımları.....	80
Tablo 29.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Boş Vakitlerini Nasıl Değerlendirdiklerinin Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	81
Tablo 30.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların "Kitap Okumayı Sevmeye" Özelliklerinin Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	82
Tablo 31.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Boş Zamanlarında Okumayı Tercih Ettikleri Türlerin Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	83

Tablo 32.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Ders Kitapları Dışında Kendilerine Ait Kitaplarının Olup Olmamasının Cinsiyetlere Göre Dağılımları..	84
Tablo 33.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Elleriindeki Parayı Ne Amaçla Harcadıklarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	85
Tablo 34.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Genel Olarak Kütüphanelerden Yararlanmalarının Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	86
Tablo 35.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Kütüphanelerden Ne Amaçla Yararlandıklarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	87
Tablo 36.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Arkadaşları İle Kitap Alış-Verişi Yaptıklarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	88
Tablo 37.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Arkadaşları İle Ne Amaçla Kitap Alış-Verişi Yaptıklarının Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	89

Tablo 32.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Ders Kitapları Dışında Kendilerine Ait Kitaplarının Olup Olmamasının Cinsiyetlere Göre Dağılımları...	84
Tablo 33.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Elleriindeki Parayı Ne Amaçla Harcadıklarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	85
Tablo 34.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Genel Olarak Kütüphanelerden Yararlanmalarının Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	86
Tablo 35.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Kütüphanelerden Ne Amaçla Yararlandıklarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	87
Tablo 36.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Arkadaşları İle Kitap Alış-Verişi Yapmalarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	88
Tablo 37.	İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Arkadaşları İle Ne Amaçla Kitap Alış-Verişi Yaptıklarının Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	89

G İ R İ Ő

Okumak; yaşamı anlamlı kılan, boyutlandıran ve kişiye seğenekler sunan bir eylemdir. Çünkü hemen her konuda kitap vardır ve onları ancak "Okuyarak" kullanabiliriz.

İnsanlarda okuma alışkanlığının oluşması için; kitaba yakınlığın sağlanması, görsel ve işitsel araçlara ayrılan zamanla okumaya ayrılan zamanın dengelenmesi ve okuma eylemini gerçekleştirmek için de her türlü araca, kuruma ve yayınlara ulaşılabilmesi gerekmektedir. Okuma alışkanlığının oluşması genel olarak bu çevrede gelişir. Fakat bu alışkanlığın kazanılmasında bir çok ögenin, kurumun ve kişinin etkisi vardır.

Toplumsal, ekonomik, kültürel, ruhsal v.b. birçok boyutta sahip okuma alışkanlığının kazanılması için en uygun dönem kuşkusuz çocukluk dönemidir. Çocukluk döneminde en belirleyici etki ve rol de okul ve aileden gelmektedir.

Eğitim, insanlığın doğuşuyla başlar ve bireyin yaşam boyu edindiğı deneyimlerin tümünü kapsar (1). Eğitim günümüzde de uygarlık düzeyi ne olursa olsun her toplumda süregelenmektedir. Nüfusu sınırlı bir kabilede bile insanoğlu bir taraftan temel gereksinimlerini karşılamak için kullandığı araçları geliştirmeğe çalışmış, bir taraftan da toplumdaki ocuk, genç ve diğeri yetişkinlere örgün olmayan bir eğitim vermiştir. Böylece bir toplumda birey, canlı-cansız çevre ile etkileşimde bulunarak öğrenmiştir ve öğrenmektedir. Öğretimin oluşturduğu her durumda da insan davranışlarını değıştiren bir eğitim sürecinden söz edilebilir(2).

Uygar toplumda, sosyal yaşamı sürdürebilmek için çeşitli kurumlar geliştirilmiştir. Eğitimin kurumsallaşması için de "okul"lar oluşturulmuştur. Ancak bu olgu, eğitim kavramını okul'la sınırlandırmak anlamına gelmektedir. Çocuğun ilk altı yıl içinde pek çok şey öğrendiği unutulmamalıdır. O halde "eğitim" okula gelmeden önce ailede, çevrede ve okul sırasında da okula paralel olarak ayrıca süre gelmektedir(2). Bu noktada kitale iletişim araçlarının özellikle yayınlarının önemli etkisi vardır.

Çocuğun etkenlerle özdeşleşme özelliği dikkate alındığında onu istenilen tarafa yöneltebilmek mümkün olabilmektedir. İşte bu aşamada okuma materyalleri etkin bir iletişim aracı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Okuma alışkanlığının olmadığı bir ortamda çocukların hatta yetişkinlerin okuma alışkanlığını edinebilmeleri "okuma eyleminin" bir çok kaynaktan destek görmesine bağlıdır. Staiger'in belirttiği gibi "içinde yaşadığı kültürün değer sistemi, bir kimseyi okuduğu için ödüllendirmelidir. Yaşatları da böyle davranmalıdır. Ekonomik sistem, okumanın değerini vermelidir. Eğitim sistemi belki bunu yapmakta ve ailede okumayı ödüllendirmektedir. Bazı kültürler, okuru hemen ödüllendirmez ve bazıları da hiçbir zaman destek sağlamazlar. Bir çok durumda, bu kaynaklardan gelen teşvikler, belirsiz ve dolaysızdır; etkileri ise buna rağmen güçlü ve kapsayıcıdır. Bunların hiçbirisi okuyucuya kitap, dergi veya gazete sağlama yolları olmadıkça yeterli değildir. Eğer kütüphane, kitapçı, posta ile kitap sağlama olanağı veya kitap ödünç alabileceği bir arkadaşı yoksa okur

kendini ihmal edilmiş görür"(3).

Okuma alışkanlığı, okumayı öğrenme kadar kolay elde edilemez. Okuma alışkanlığını kazanmayı etkileyen, kişisel ve çevresel birçok faktörler vardır. Okumayı sürekli ve düzenli bir şekilde gerçekleştiren insanların da, bir yılda okudukları kitap sayısına göre ne derecede okur olduğunu gösteren belirlemeler vardır. Bu belirlemelere göre;

"Çok okuyan okuyucu"; bir yılda 21 veya daha fazla kitap okur.

"Orta düzeyde okuyan okuyucu"; bir yılda 6-20 kitap arasında okur.

"Az okuyan okuyucu"; bir yılda 1 ile 5 arasında kitap okur (3).

Çocuk yaşta elde edilen okuma becerisi, okuma alışkanlığını elde etmek için de atılmış bir adımdır. Zira bu yetenek ilkokulda ortaya çıkar, orta okulda gelişir, lisede ise bu yeteneğe yön verilir (4).

Bu nedenle okuma alışkanlığı elde etmiş bir topluma ulaşmak için, ilkokul seviyesindeki çocukların okumaya karşı ilgilerini arttırmamız gerekir. Dolayısıyla çevresinden gelen uyarılar ve gözlemler ile hareketlerini şekillendiren çocuğun, okuma alışkanlığını kazanmasının öncelikle kendi okuma yeteneğine, ailesine ve toplumsal etkilere bağlı olduğunu unutmamalıyız.

İlkokul 5. sınıf, çocukların okuma düzeylerinin ilerlemiş olduğu ve okumaya duyulan ilginin yoğun olduğu bir dönemdir.

10-12 yaşlar arasındaki okuma alışkanlığı, çocuğun yetiştirilme dönemindeki okuma alışkanlığı konusunda temel oluşturur. O nedenle bu dönemdeki okuma desteği çok önemlidir. Bu araştırma da ilkokul 5. sınıfa giden çocukların okuma alışkanlıklarını incelemek amacıyla planlanmıştır.

OKUMA OLGUSU

Her kavram gibi okuma kavramı da toplumdan topluma ve zaman içinde değişmekte, yeni biçimler olmaktadır. Genel olarak tanımlanırsa okuma;

"Ruhsal bir çalışma sistemi ile harekete geçirilmiş ve okuyucu amaçlarıyla bir düzen içinde bütünleştirilen, karmaşık bir hiyerarşinin birbirine geçişiyle oluşan bir takım alt faktörler tarafından desteklenen, simgesel anlamlandırmanın görsel-işitsel-söze dayalı işlem becerisidir(5).

OKUMANIN ÖNEMİ VE İŞLEVİ

Gelişmiş ülkelerin karşılaştıkları okuma alışkanlığı sorununun, ciddi ve hızlı bir biçimde ele alarak çözümlemiş olması, okumanın özellikle toplumsal önemini ortaya koymaktadır. Uzmanlar, okuma ile ekonomik gelişme, güç, suç, okuldan ayrılma, işinde başarılı olamama arasında çeşitli korelasyonların varlığından söz etmektedir. Ekonomik gelişme için, bir ülke nüfusunun en az % 40'ının okur-yazar olması gerektiği hesaplanmıştır(6). Bugün en azından bir sürücü belgesi almak, telefon rehberini kullanabilmek, gönderilen bir duyuruyu anlayabilmek için okumaya gereksinmemiz vardır. Okuma toplumsal yaşamın gerekliliklerinden biri durumundadır. Bireyin entellektüel gelişiminin temeli olan okuma, teknolojinin damgasını vurduğu çağımızda toplumsal bir güç niteliğine bürünmüştür. Kişinin bireyselleşmesi ve içinde yer aldığı toplumla sağlıklı ilişkiler kurabilmesi, en başta

okuma gücü kazanmasına bağlıdır. Bireyin anlama gücünü geliştiren, bilgi dağarcığını zenginleştiren okuma, öğrenmenin de temel aracıdır. Okuma ile değişimin bilincine varabilen bireyin, doğru seçim yapmasının bir ülkede demokratik yapının yaşatılmasında da, önemli bir yeri vardır.

Kısaca okuma, bireysel düzlemde gelişmiş bir kişiliğin toplumsal düzlemde ise, verimli bir ekonomi, demokratik bir yapı ve sağlıklı bir toplumun en önemli koşul ve güvencelerinden birisidir.

OKUR YAZARLIK VE İŞLEVSEL OKUR YAZARLIK

Okuryazar olma durumu olarak tanımlanan okuryazarlık konusunda UNESCO'nun yaklaşımı şöyledir;

"Bütün yaşam etkinliklerindeki uğraşını kolaylaştırmada gereksinim duyduğu bilgi ve becerileri kazanmasını, bu bilgi ve becerileri kendisinin ve toplumun gelişiminde sürekli kullanmasını olası kılan okuma, yazma ve aritmetikte hünerli kişiye okuryazar" denir (7).

Uygarlığın gelişimine koşul olarak "okuryazar" ve "okur-yazarlık" terimlerinin günümüzde yerini giderek "işlevsel okur-yazar" ve "işlevsel okuryazarlık" terimlerine bıraktığı görülmektedir. İlk kez 1956 yılında UNESCO Uluslararası Okuma Araştırmaları toplantısında kullanılan kavram, kişinin adını okuyup yazmasının ötesinde, okuma ve yazmada daha yüksek düzeyde bir yeterliliği ifade etmektedir. Okuma konusunda daha gerçekçi ölçütlerin ortaya konmasıyla kabul görmeye başlayan kavram ya-

şamla içiçe, yönlendirici, çözümleyici, dinamik, geliştirici esnek, sosyo-ekonomik gelişme programlarıyla bağlantılı niteliklere sahip olması nedeniyle, bireyin günlük yaşamda karşılaştığı güçlük ve sorunları aşmada büyük önem taşımaktadır. İşlevsel okuryazar, "içinde bulunduğu kültür ve toplumda güncel yaşamın pratik gereksinimlerini karşılayan kişiyi" anlatır(6).

Kısaca "işlevsel okuryazar"ı adını-soyadını yazmanın ötesinde, "bütün yaşam etkinliklerinde başarılı olmayı olanaklı kılan bilgi ve becerilere sahip ve okuryazarlığa, içinde bulunduğu toplumda etkili olabilmek için gereksinim duyan birey" olarak tanımlayabiliriz. Aynı biçimde, "işlevsel okuryazarlık" da "bireyin bütün yaşam etkinliklerinde başarılı olması için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmasına olanak sağlayan okuryazarlık olarak" tanımlanabilir.

Uluslararası literatürde, okuryazar-işlevsel okuryazar biçiminde bir ayırım temelinde açıklanan "okuma" olgusunu "üç basamak" kavramı çerçevesinde ele almak da mümkündür. Birinci basamak, bir tür simge olan harfler arasındaki çeşitli şifre ve kombinasyonları çözme becerisi olarak açıklanabilir ki, bu bireyin adını-soyadını yazıp okumasını ifade eder. Bu basamağa "temel okuryazarlık" diyebiliriz. Tek başına fazla bir değer taşımamakla birlikte diğer basamaklara geçişte ön koşul niteliğindedir. "Okuma alışkanlığı" olarak adlandırılacak ikinci basamak, temel okuryazarlığın yaşam boyu sürekli ve düzenli bir alışkanlığa dönüştürülmesi olarak açıklanabilir. Sürekli ve düzenli alışkanlığa dönüştürülemeyen "temel okuryazarlık"

ın, kaybolacağı belirtilmektedir. Okuma olgusunda üçüncü basamak, "okuma alışkanlığına düşünceyi, duyarlılığı geliştirici, eleştirel bir yönseme kazandırma olarak tanımlanabilecek "irdeleyici okuma" ya da "eleştirel okuma"dır.

OKUMA ALIŞKANLIĞI

Temel okuryazarlıktan sonra gelen aşama olarak kabul ettiğimiz "okuma alışkanlığı" kişinin bir gereksinim olarak algılaması sonucu okuma eylemini, yaşamboyu sürekli ve düzenli bir biçimde gerçekleştirmesi anlamına gelmektedir. Okuma alışkanlığının yaşam boyu sürmesi gerektiği saptaması, bu alışkanlığın yaşamın her döneminde kazanılıp, geliştirilebileceği gerçeğini dile getirmektedir.

İnsanlar yeni bir alışkanlık kazanmak için gözle görülebilir bir takım aşamalardan geçerler. Lionberger'e göre bunlar "Farkında olma: yeni bir fikir, ürün veya uygulama hakkında ilk bilgi. İlgi: bilginin yararlılığını ve uygulanabilirliğini belirlemek için aktif araştırma. Evrim: kazanılmış ve kanıtları tartma, inceleme süreci. Deneme: uygulamanın veya düşüncenin nasıl deneneceği konusunda bilgi kazanımıyla birlikte, denenmesi. Benimseme: Uygulaması süregiden çalışma tarzıyla bütünleşme"(8).

Benimseme, bu aşamalar içinde alışkanlığa giden yolda son aşama, fakat alışkanlığın sürdürülmesi için ise ilk

koşul olmaktadır. Bu aşamalar, insanların farklı etkiler yoluyla işlenebilecekleri gerçeğini gözardı etmeden ele alınmalıdır.

Okumanın alışkanlık durumuna dönüşmesi, bugünden yarına gerçekleşecek bir olgu değildir. Bu konuda başarı, eğitim dizgesinde köklü bir reformla ve kurumsal/bireysel çabaların kaynaşmasıyla ortaya konacak, uzun vadeli plan ve izlencelere bağlıdır.

"Gray ve Rogers" okumayı kullanma alışkanlığının, gerçek insani gereksinimlere dayandığını iddia eden, okumanın amaçlarını topluca ve dikkatlice sıralayan bir liste sunmuşlardır. Yeryüzünde farklı kültürlerde okuma eylemi için farklı motivasyonlar görülebilir, buna rağmen Gray ve Rogers'in listesi yararlı bir temel sağlamaktadır:(9).

- Adet olarak veya alışkanlığın zoruyla,
- Görev duygusuyla,
- Genellikle zaman doldurmak veya öldürmek için,
- Güncel olayları anlamak için,
- Anlık kişisel tatmin için,
- Günlük yaşamın pratik gereksinimlerini karşılamak için,
- Profesyonel veya mesleki ilgileri devam ettirmek ve ilerletmek için,
- Daha çok hobi türünden uğraşlar için,
- (Socio-civic) gereksinim ve talepleri karşılamak için iyi vatandaşlık,
- Kendini geliştirmek ve ilerletmek için,

- Çok entellektüel gereksinimleri tatmin için,
- Dini gereksinimleri tatmin için,
- Kişisel-sosyal talepleri karşılamak için, okuma yapılır.

Okumanın bu kadar fazla nedeninin olması, okuma alışkanlığını diğer alışkanlıklardan daha farklı duruma getirmektedir. Okuma alışkanlığını kazanmanın en temel ögesi okumayı sevmektir. Kitabı seven kişi kitabın ona vereceği yararları anlamış kişidir. Fakat herşeyden önce kitabı kişiye sevdirmek gerekmektedir. Bunun için de bu konuyu çocukluk döneminden itibaren ele almak gerekir. Toplumsal, ekonomik, kültürel, ruhsal v.b. birçok boyuta sahip okuma alışkanlığının kazanılması için en uygun dönem çocukluk dönemidir. Çocukluk döneminde de en belirleyici etki ve rol aileden gelmektedir.

OKUMA ALIŞKANLIĞININ KAZANDIRILMASINDA AİLENİN ROLÜ

Okuma alışkanlığını çocuk ilk önce ailesinin daha sonra okul ve çevresinin okumaya yönelik tutumuyla kazanabilir ve geliştirebilir (9).

Okuma ilgisinin oluşumunda, anne ve baba modelinin rolü büyüktür. Çocuğa, kitabı elinde tutabileceği yaştan itibaren bu fırsatı veren ve çocuğun yanında kitap okuyarak olumlu bir model oluşturan anne ve baba okuma ilgisinin gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunur. Tam tersine kitabı elleme fırsatından yoksun olarak yetişen çocuk, bu konuda şanssız olup,

okuma ilgisinin gelişmesi aile dışı imkanlara ve çocuğun yeteneğine bağlı olacaktır (10). Görüldüğü gibi, anne-babanın ve diğer aile bireylerinin okumaya karşı tavırları, kültürel birikimleri ve evde okuma alışkanlığının yeri, çocuğun okuma alışkanlığını kazanması açısından belirleyici olabilmektedir.

F.Almanya'da yapılan son araştırmalara göre, ebeveynin çocuğun okumasını olumlu ya da olumsuz etkilediği bulunmuştur. Okuma alışkanlığını kazanmış ebeveyn, çocuğa önce masal, öykü okuyarak, kitap hediye ederek, kitapçılara, kütüphaneye götürerek veya göndererek ve sürekli okumasını önererek okuma alışkanlığını kazandırabilmektedir. Aynı şekilde anne-baba çocuğu, okumadan çeşitli yollarla soğutarak, okuma alışkanlığı kazanmasına, bilinçsiz olarak engel olabilmektedir(11).

Çocuktaki okuma alışkanlığının okul öncesi döneme dönerek ele alınmasında yarar vardır. Bu dönemde aileye çok iş düşmektedir. Çünkü kitaba yönelik tutumlar büyük bir olasılıkla bu dönemde başlar. Okula gittiğinde ilk kez kitaplarla karşılaşan bir çocuk evde hiç okuma uğraşı yoksa, okuma işlemi ile okulu özdeşleştirmeye başlayabilir. Ancak, okul çalışması zor ve ödüllü değilse çocuk okumadan hoşlanmayabilir ve okulu bitirdiğinde de okumayı tümüyle bırakabilir. Bu konuda yapılması gereken şey, kitapların, çocuk okula başlamadan önce onların yaşamlarının, oyunlarının ve günlük uğraşlarının bir parçası haline getirilmesidir(4).

Gerçekten okul öncesi dönemdeki çevre ve aile ortamı okuma alışkanlığının kazanılmasına çok önemli katkıda bulunmaktadır. M.M. Kimmel ve G.Segel'e göre "Okumayı çabuk öğrenen ve

okul yılları boyunca iyi okurlar olarak kalan çocuklar arasında yapılan bazı incelemeler bu çocukların ortak özellikleri olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu çocuklar, çok küçük yaşlardan beri kendilerine kitap okunmuş ve kendilerine zevk için okuyan yetişkinleri veya daha büyük çocukları örnek almış, çocuklardı⁽⁵⁾.

Çocuğun doğduğu andan itibaren duyduğu ninniler, konuşmalar, sesler, kendisine okunan ve anlatılan masallar, sorulan bilmece, ezberletilen şiirler, tekerlemeler, söylenen şarkılar hep dil ve düşünce gelişmesini biçimlendiren uyaranlardır⁽⁷⁾. Çocuk büyüdükçe uyaranların etkisi ile, zihinsel gelişimi, bu uyaranlardan yoksun kalmış çocuklardan daha ileri düzeye erişir. 2 yaşından itibaren ilk sözel ifadeler görülmeye başlar. Bu anlatımda, öğrenmiş olduğu sözler ve sözleri birbirine bağlama yolları, telaffuz ve vurgulama biçimi, en çok etkisinde kaldığı yetişkininkine benzer. Yetişkin güzel cümleler kurmayı bilmiyorsa, bildiğinden daha güzel, daha edebi, daha canlı, neşeli, devinimli, renkli, akıcı, uyumlu, hoş, zevkli, yumuşak, kısaca küçük küçük hayat dolu cümlelerden oluşan resimli kitaba başvurur, başvurmalıdır.

Resimli kitap, 2-4 yaşlarındaki çocuk için başka oyuncağa bulunmayan sihir ile doludur. Onu eline aldığı zaman yarıma gereksinim duyar. Yetişkin, resimli kitabı okurken çocuk çok yanlı doyum sağlamış olur. Böylece çocuk :

1. Gördüğü şekilleri algılamayı öğrenir,
2. Dinlediği sözleri anlamayı öğrenir,
3. Hafızası gelişir,
4. Hayal gücünü besler,
5. Yetişkinle kurduğu beraberlikten memnun olur,

6. Kitabın yapraklarını, kapağını v.s. nasıl kullanacağını öğrenir (12).

Bütün bunlar, çocukta okuma ve kitap ile ilk ilişkiler açısından çok önemlidir. Küçük yaşlardan itibaren başlatılmış sesli okuma çocuğun okuma alışkanlığını kazanmasında çok önemli yer tutar. Bununla ilgili olarak Kimmel ve Segel "Uzmanlar arasında çocuklara anlamlı gelen edebiyat ürünlerini yüksek sesle okumanın yararlı olduğu konusunda ve bunun çocuğun yaşam boyu sürecek bir kitap ve okuma sevgisi aşılama da en etkili aynı zamanda en basit ve en ucuz yol olduğunda da görüş birliğine varıldı. Şimdi yapılacak iş bu bilinci tek tek ana babalara, okul yöneticilerine ve sınıf öğretmenlerine aktarmaktır. Bazı ebeveynlerin ve öğretmenlerin korkusunun tersine, öyküler dinlemek, 'tembel okur'lar yaratmaz" demektedirler(5).

Ayrıca bir başka çalışmada, ailenin çocuğuna yüksek sesle kitap okumayı ilkokulda da durdurulmamasının, çocuğun hayal gücünün gelişmesini olumlu destekleyeceği belirtilmiş ve "hikaye dinlemek, dinlediğini hayalinde canlandırmayı güçlendirir. Öyle ki hikaye dinleme yaratıcı bir metod'dur. Çünkü dinleyici, kendini dinlediklerinin yerine koyar" denmiştir (13).

Ailenin çocuk üzerindeki etkisi okuma alışkanlığının kazanılmasında da, oldukça büyüktür. Okul öncesi dönemde çocuk ile kitap arasındaki ilk ilişkiyi gerçekleştiren anne-baba, bu tutumunu çocuk ilkokula başladıktan sonra, öğretmen ile işbirliği içinde sürdürmelidir. Çocuk okumayı öğrenmeye çalışırken ona kitap okuyarak, ders kitaplarını birlikte inceleyerek, ödev yaparken destekleyerek çocuk ile kitap ilişkisini sürdürmeye devam etmelidir.

Clary'de çalışmasında çocuğun okumaya başlangıçta, ailesi tarafından ilgi ve destek görmesinin, okuma sevgisinin oluşması açısından önemli olduğunu belirtmiştir (14). Aileden sonra, okul çağına gelen çocuğun okuma alışkanlığını, okulu etkilemeye başlar.

OKUL VE ÖĞRETMENİN OKUMA ALIŞKANLIĞININ KAZANDIRILMASINDAKİ ROLÜ:

Okuma alışkanlığı, temelde örgün eğitim sisteminde kazanılan bir beceridir. Bir eğitim sisteminin üyeleri olan öğrenciler okul çağında iken bu beceriyi edinmemişler ise, yetişkinlik döneminde kazanmaları oldukça güçtür. Bu nedenle eğitim sistemi, öğrencilerine doğru okuma, hızlı okuma, okuduğunu anlama gibi becerileri kazandırabileceği gibi, öğrencilerini araştırmaya yönelterek, öğretmen ve ders dışı, bilgi kaynaklarına da yöneltebilir. Öğrencilerine araştırmacı bir özellik, bir başka anlatımla kendi kendine öğrenmeyi öğreten bir sistem, yetişkinlik dönemindeki okuma alışkanlığının temellerini atmış demektir (15).

Çocuğun okumanın tadına varabilmesi için, kitabı yaşamdan kopuk, sıkıcı tekdüze bir ders aracı olarak görmemesi gerekir. Çocuk, okuduğu kaynaklarla kendine güven, bir gruba girme, sevme-sevilme, oyun ve değişiklik, başarmak, saygı görmek ihtiyaçlarını doyurabilmelidir(11).

Bu değerlere ulaşmak için, sırf ezbere dayanan ders kitapları ile sınırlı bir eğitim yeterli değildir. Okumayı arzulamaları için, ödevler yeterli bir neden değildir. Bunun için, iyi bir eğitimin yanı sıra hayatı tanımlarını ve gerçeği araştırma arzusunu hissettiren bir eğitim politikası, gerekmektedir. Bu aşamada öğretmene düşen rol, oldukça büyüktür. ğrencilerine tavırlarıyla, sözel ifadeleriyle olumlu model olan ğretmen, modern eğitim anlayışı ile okuma ilgisi ve alışkanlığı konusunda, ocuk üzerinde etkili bir rol oynar.

Avustralyada çeşitli okullarda okuma davranışları konusunda yapılan bir çalışmanın sonucunda, okuyan çocukların(17):

a) Okumaya hevesli ve okumaktan duydukları zevki öğrencilerine de aşılamaya çalışan öğretmenler ile iyi ilişkiler kurdukları;

b) Konu ile ilgilenen ve bilgili öğretmenlerin yönettiği sınıflara devam ettiklerini ve (sınıf kitaplıkları gibi) okuma malzemelerinin sağlandığı;

c) Kitaplarla ve modern eğitim için özel yöntemlerle sürekli ilgilenerek "okumanın büyüsüne kapıldıkları" görülmüştür.

Ailede başlayan kitapla tanışma, okulda devam etmelidir. Öğretmenler, kitaptan yararlanmak için itici bir g olmalıdır. Burada sözü edilen kitaplar sadece ders kitapları değil, şiir, roman, hikaye v.b. tarzında kitaplardır. Günümüzde ğretmen, salt bilgi dağıtan, ders verip onu değerlendiren pasif bir birey olmaktan çıkmıştır. Modern eğitim anlayışının ğretmeni, çocuğun toplum içinde özgürce gelişebilmesi için onun duyan, d-

şünen ve uygulayan bir insan olması yolunda çeşitli deneyimleri kazanmasıyla yakından ilgilenir. Öğretmen, çocuğun öğrenme araştırma ve incelemesine rehberlik eden bir birey olmalıdır.

OKUMA ALIŞKANLIĞININ KAZANILMASINDA KÜTÜPHANELERİN ROLÜ

Kütüphaneler, bireylerin kendi kendini eğitme, değişik konularda bilgi edinme, boş zamanlarını değerlendirme, öğrencilerin ödevlerinde destek olma, okuma becerilerini geliştirme ve sürdürmede yardımcı kurumlardır (18).

Okuma alışkanlığının yaratılmasında büyük görevler üstlenen kütüphane hizmetleri, okuma alışkanlığının kazanılmasını direkt olarak etkileyecektir (19). Her insan yaş, eğitim seviyesi, kültürü, alışkanlıkları, amaçları, zevkleri ve içinde bulunduğu imkanlar yönünden farklı olduğundan, kütüphaneler okuyucusuna uygun kitabı bulmak ve onları bu kitaplarla tanıştıırıp okuma zevki ve alışkanlığı vermeyi görev edinmek zorundadır. Okuma alışkanlığının kazandırılmasında en büyük görevlerden biri okul kütüphanelerine düşmektedir.

Okul kütüphaneleri sadece ders programlarına katkıda bulunacak kütüphaneler değildirler. Öğrencilerin ilgisini çekecek, okuma becerilerini arttıracak ve okuma isteğini devamlı kılacak materyali de bulundurmak zorundadırlar. Ayrıca kütüphane yaşantısının getireceği davranışları güçlendirmeye katkıda bulunmak amacıyla da, kurulmuşlardır (20).

Okuma alışkanlığının gelişmesi açısından bütün ilk ve orta dereceli okullarda bir okul kütüphanesi kurmak veya en azından bir sınıf kitaplığı kurmak gerekmektedir. 1988 yılında yayımlanan okul kütüphaneleri genelgesinde, okul kütüphanelerinin her dereceli okulda açılması, geliştirilmesi ve çalışır duruma getirilmesinin, eğitim politikamızın odak noktası olacağı belirtilmiştir (21).

Okuyucuya rehberlik yapmak, kitap ödünç vermek araştırma metod ve kaynaklardan yararlanma yollarını öğretmek görevlerinin yanında, kütüphanelerde öğrencilerin yaş ve seviyelerine uygun kitaplar bulundurulur. Bu kitaplar ders kitabı dışında fikren, ruhen, ahlaki yönden çocukları yetiştirecek kitaplardır. Nitekim "çocuk okuma alışkanlığını ders dışında ele geçirdiği kitaplarla edinir" (22).

Okuma alanında bütün ihtiyaçlarla, çocuğa kazandırılmak istenen alışkanlıkların çözüm yolu, okul kütüphanelerinde aranmalıdır (23). Okul kütüphanelerinin okuma alışkanlığının kazandırılmasında bu kadar önemli olmasına rağmen, Dökmen 1990 yılında yapmış olduğu araştırmada okul kütüphaneleri ile ilgili şu açıklamayı yapmıştır : "Ankaradaki pek çok ilkokulun kütüphanesine gidildiğinde kütüphanelerin pekçoğunun fiziksel şartlarının yeterli olmadığı, bir kısmının ise binaların bodrum katlarında bulunduğu gözlemlendi. Bazı ilkokullarda kütüphane hiç yoktu, bazılarında vardı fakat, kadrosuzluk sebebiyle memur bulunmadığı için kapalıydı. Açık olanlarda ise, kütüphanecilik konusunda ya da çocuk eğitimi alanında eğitim görmemiş memurlar "kütüphaneci" sıfatıyla hizmet vermekteydiler" (23).

"Okul kütüphaneleri Yönetmeliği"ne göre kütüphanenin yönetiminde yetki, okul müdürü tarafından müdür yardımcılardan veya Türkçe-Edebiyat Öğretmenlerinden birine verilir. Bu kişiye yardımcı ise okuldaki memurlardan biridir. Kitap sayısı beş bini aşan okullara kütüphane memuru atanır (24).

Okul kütüphanesinin bulunmadığı yerlerde, sınıf kitaplıkları kurulur. Bu kitaplıklar ise "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği"nde şöyle belirtilmiştir : Öğrencilerin dersler işlenirken kullanacakları kitaplar yanında, öğrenci velileri bağışlarından oluşan ders dışı okuma kaynaklarını bulunduran kitaplıklardır (24). Ancak sınıf kitaplıkları öğrenciler için çeşitli kitap ve dergiyi bulundurmamakta ve öğrenciler sadece teneffüste yararlanmaktadırlar. Ayrıca küçük yaşta edinilmesi amaçlanan kütüphane kullanma beceri ve alışkanlığı verilmemektedir.

Okul Kütüphanelerinde;

- Kütüphaneci, kütüphane kaynaklarını kullanmayı öğretmeli ve okuyucuya rehberlik yapmalıdır.

- Müracaat kaynakları, sık kullanılan kitaplar ve piyasada bulunmayan kitaplar dışındaki kitaplar ödünç verilir.

- Öğrenciler kitabın ve kitap okumanın önemi anlatılır ve kitap okuma alışkanlığı kazandırılmaya çalışılır.

- Araştırma yaparken izlenecek metodlar ve kaynaklardan yararlanma yolları öğretilir.

- Öğrencilerin yaş ve seviyelerine uygun kitaplar bulundurulur. Bunlar ders kitabı dışında fikren, ruhen, ahlaki yönden çocukları yetiştirecek kitaplardır (24).

Okul kütüphaneleri öğrencilere verdikleri kitaplarda özellikle dikkatli olmak zorundadırlar. Öğrencilerin derslerini destekleyici kitapların dışındaki kitaplar, öğrencilerin merakları doğrultusunda çok çeşitli ve okuma seviyesine uygun kitaplar olmalıdır. Öğrenciler sürekli aynı kitaplarla karşılaşmamalı, çeşitli kitap ve dergilerle okumaya karşı ilgileri ayakta tutulmalıdır.

Okul kütüphanelerinin dışında çocuk ve halk kütüphaneleri de çocukların istedikleri zaman ulaşabilmeleri gereken, okuma alışkanlıklarına yardımcı olacak kütüphanelerdir.

Halk ve Çocuk kütüphanesi hizmeti, devletin varlığı, bugünkü kültürün vatandaşlara aktarılması, yaşatılması ve geleceği kuracak özgür insanın yetiştirilmesi için en önemli araçtır. Her yaşta ve her düzeyde insana hizmet veren halk ve çocuk kütüphaneleri yurt sathında yaygınlaştırılmalıdır. Çünkü, sadece okul kütüphaneleri kullanılarak okuma alışkanlığının geliştirilmesi düşünülemez (25).

Okuma alışkanlığının geliştirilmesi ve desteklenmesi için kütüphane hizmetlerinin yaygınlaştırılması zorunludur. Ayrıca kütüphane hizmetleri çocukları kütüphanelere çekecek nitelikte olmalıdır. Bunun için de, sanatsal aktiviteler kukla, öykü anlatma, tartışma, video gösterisi v.s. içeren kütüphane programları geliştirilmelidir. Kütüphane hizmetlerinin yurt-çapında geliştirilebilmesi için devletin bu konuyu ciddi bir şekilde ele alması gerekmektedir.

Kütüphanelerimiz konusunda 1951 yılında Türkiye'ye davet edilen A.B.D. Kentucky Üniversitesi Kütüphane Müdürü Dr. Lawrence S. Thomson, Maarif Vekaletine verdiği raporda şöyle demektedir : "Genel, çocuk ve okul kütüphanelerine sarfolunan paranın, milli birliği savunacak ordulara harcanan para kadar tesirli olduğu düşünülerek, bu kurumları geliştirmek için her türlü çabanın sarf edilmesi gerekir"(9).

ÇOCUK KİTAPLARI

Çocukluk dönemi olarak bilinen 0-14 yaş arası yetişkinliğe geçiş devresi olduğu için, önemli alışkanlıkların kazanıldığı dönemdir. Bu devrede çocuklar çok değişik psikolojik ve sosyal özellikler gösterirler. Bu nedenle, bu devrede çocuğun okuyacağı kitaplarda farklılık gösterir.

Çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında kullanılacak temel araç kitap olduğundan, çocuk yaşta kitapla kurulan iletişim, okumanın tadına varılmasına ve çocuğun okumayı bir gereksinim olarak görmesine neden olacaktır. Bu nedenle çocuk kitaplarına daha titizlik gösterilmesi gereklidir. Kitabın bu denli önemli oluşu, biçiminden içeriğine kadar her ögesine dikkat edilmesini gerekmektedir. İyi bir kitap çocuğun ilgi ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılayan, en önemlisi çocuğun zevkle okuduğu bir eserdir (26). Bir kitabın ancak çocuklar ondan hoşlanıyorsa iyi bir kitap olduğu, aksi halde yetişkinler onu klasik saysa bile eğer çocuklarca okunmuyorsa veya içeriğinden sıkılıyorlar-

sa kötü bir kitap olduğu akıldan çıkarılmamalıdır (27).

Çocuk kitaplarını seçerken, çocuğun yaşını dikkate almamız gerekir. Çünkü çocukların ilgileri yaşla birlikte değişiklik gösterir.

Okul Öncesi Çağı olarak nitelenen 1-6 yaş çocuğun henüz okuma yazmayı bilmediği dönemdir. Bu yaşlarda kitapla tanışma önce resimli kitapların sayfalarını çevirerek başlar ve ebeveynlerin çocuğa kitap okumalarıyla devam eder. Bu dönemde çocuk, kolayca elinde tutabileceği kısa öykülerle, ilginç resimleri içeren küçük kitapları sever. Çocukların büyük bir bölümü bir takım hayali öyküleri dinlerken büyük zevk duyarlar ve bu öykü kahramanlarıyla kendilerini özdeşleştirirler (28). Okul öncesi dönemdeki çocuk kitaplarında öykü anlatımının dili; sade, doğal, gelişen dil doğrultusunda olmalı, kavramlar; çocuğun yaş, yaşam ve anlam düzeyinde olmalı, ses tekrarları yapılmalı, anlatım açık-seçik, cümleler gramer bakımından düzgün olmalı, özne-nesne-yüklem ilişkilerinde hata yapılmamalı, sözcükler doğru kullanılmalı, cümle devrik olmamalıdır (29).

Okul öncesi çağı çocuğu kitabı resimle değerlendireceğinden; bu kitapların resimlendirilmelerine, resimlerin metni yorumlayacak anlatım gücü ve hareket taşımalarına çok önem verilmelidir. Resimin, ait olduğu metnin yanında yer almasına, ana karakterin her resimde süreklilik göstermesine, resimde yer alan diğer öğelerin de detay açısından aslı gibi olmasına ayrıca dikkat edilmelidir. Çocuklar; pastel renkli, belli belirsiz hatları olan ve her baktıklarında kendilerine birşeyler verebilen resimleri tercih etmektedirler, bu da öğrenme ve

keşfetme duygularının bir sonucudur (26).

Taylor (1980) ise, hikaye okumanın, aile hayatının sosyal işlevlerinin birleştirici bir parçası olduğunu; resimler hakkında konuşma, okuma ve hikaye anlatmanın, hikayeyi paylaşma işleminin birer parçasını oluşturduğunu belirtmiştir (30).

Çocuk kitaplarındaki resimler hikayenin içeriğini genişletir. Ayrıca resimlerle anlatılan hikayeler daha iyi anlaşılıp, daha iyi kavranırlar (31).

Okumanın öğrenildiği 7-8 yaş döneminde çocuğun okumasını geliştirmede yardımcı olacak kitaplar çok önemlidir. Okuma becerisini yeni yeni kazanan çocuğu fazla zorlamamalıdır. Sözcük bilgisinin geliştirilmesine çalışılmalı ve çocukların gelişme aşamaları ve ilgileri dikkate alınarak okuma materyali seçilmelidir (32). Bu dönemde çocuğun dikkat süresi kısadır. Hayal gücü geniş ve canlıdır. Fakat gene de kurduğu hayaller tanıdığı şeylere aittir. Bu dönemde basit masallardan, konusu hayvan ve bitki olan gerçek ya da hayal ürünü doğa kitaplarından, kişilik verilmiş makina hikayelerinden, başka ırk ve ulustan çocukları konu alan eserlerden, basit kısa şiirlerden zevk alırlar. Kitaplar çocuklarda bir takım iyi davranışların yerleşmesine yardımcı olur. Bu davranışlar doğruluk, cesaret, hoşgörü, yardımseverlik gibi davranışlardır. Bu kitaplar aynı zamanda okuma alışkanlığının ve dil gelişiminin desteklenmesini sağlar. Bu devrede kız çocukların erkek çocuklara nazaran dil gelişimlerinin daha hızlı olduğu ve okumayı daha hızlı söktükleri yapılan çalışmalarda belirtilmiştir. Okumaya hazır olan çocuk harf ve sözcüklere ilgi duymakta, resimli kitaplara merakla bakmaktadır.

Geç öğrenen çocuklar okumakta zorlanırlar. Çünkü çocuk algılama düzeyine bağlı olarak okumayı öğrenir (26).

9-10 yaş dönemi hayal gücünün en geniş olduğu dönemdir. Artık okuma-yazma iyice öğrenilmiştir. Bu nedenle okuma alışkanlığı için en önemli dönemlerden biridir (32). Gerçek hayattan alınan hikayeleri okudukları gibi maceraya dayanan hareketli öykü ve masallara da düşkündürler (33). Bu dönem çocuğun birçok gerekli şeyi öğrendiği ve alışkanlıklarının yerleştiği bir dönemdir. Çocuğun sosyal çevresi genişlemiştir. Erkek çocuklar spor, uzay vb. konulara, kızlar da giyim ve ev işleri ile ilgili konulara ilgi duyarlar. Bu dönemde çocuklar, masal ve hayal ürünü eserleri çok okurlar. Başka ülkelerin gelenek ve göreneklerini anlatan eserler, makinaların çalışmasını anlatan eserleri ve basit fablları okurlar. Doğaya ilgileri devam eder(36).

10-12 yaş döneminde ise kız ve erkek çocuklar arasındaki fark iyice belirginleşmiştir. Her iki yaş grubunda da sözcük ve kavram bilgileri oldukça gelişmiştir. Tarihi eser ve biyografileri severek okurlar. Başka ülkelerdeki yaşlıları hakkında bilgi sahibi olmak isterler. Bunun için uluslar arasındaki benzerlikleri vurgulayan eserlerin yararları vardır. Realist hayvan hikayelerine, eski uygarlıkları konu alan kitaplara, mitler'e önem verirler. Erkek çocukların doğa ve fen bilgisine ilgileri artmıştır. Sırf hoşça vakit geçirmek ve gülmek için de kitap okurlar. Bu devrede okuma doruk noktasına erişir. Çocuk okumaya son derece düşkündür. Eline geçirdiği değerli değersiz her şeyi okur. Onun için bu yaşta okuma rehberliği çok önemlidir(36).

Görüldüğü gibi çocukluk döneminde ilgi ve beceriler hızla değişmektedir. Çocuk yayınlarının amacı kitap ve okuma sevgisini ve alışkanlığını kazandırmak olmalıdır(36).

Bu nedenlerden dolayı çocuk kitaplarının bazı özellikleri içermesi gerekir;

- Bir çocuk kitabı, öncelikle özgürce düşünmeyi ve çocuğun hayal gücünü kullanmasını sağlamalıdır(32).

- Temel kavramları, örneklerle öğreten ve açıklayan türde olmalıdır.

- Çocuğun ilgilenmesi istenen konular, hissettirme yoluyla aktarılmalıdır (22). Çocuk, kendi başına düşünmeyi ve yorumlar yapmayı öğrenmelidir.

- Baskı ve katı kurallar içeren kitaplar çocuğu öncelikle okumaktan ve kitaptan soğutacaktır (22).

- Kendi başına iyi ve kötüyü ayırt etmesine yardımcı olmalı ve bu yeteneği kazandırmalıdır.

- Kitaplar, bireyin çevresi ile ilgili araştırmacı kişiler olmasını sağlayıcı nitelikte olmalıdır.

- Çocuk merak ettiği ve gereksinim duyduğu bilgiyi kitaplarda bulmalı ve böylelikle daha sonra karşılaştığı soruları kitaplar yardımıyla çözeceğini bilmelidir.

Böylece kitap okuma bir zevk ve gereksinim olacaktır.

Bu niteliklere sahip kitaplar sayesinde çok yönlü düşünen, doğruyu arayan, düş gücü gelişmiş ve okuma alışkanlığına sahip bireyler yetişmiş olacaktır.

Çocuk kitapları da türlerine göre 9'a ayrılır(26).

1. Resimli kitaplar
2. Kısa ve uzun hikayeler
3. Masallar
4. Biyografiler
5. Fen kitapları ve başvuru eserleri
6. Şiirler
7. Romanlar
8. Tiyatro oyunları
9. Çizgi romanlar.

Biçimsel olarak da çocuk kitaplarında bulunması gereken bazı hususlar vardır. Çocuk kitapları, büyüklere verilen kitaplardan çok daha titizlikle hazırlanmalı ve daha ilgi çekici olmalıdır. Bunun için;

- Kitabın cilt ve kağıdı temiz olmalıdır. Kitap ciltleri ilgi çekici ve canlı resimlerden oluşmalıdır (34).

- Kullanılan kağıt l. hamur ve ağır gramajlı olmalıdır (26).

- Baskı çok iyi olmalı, gramer bakımından düzgün cümleler kurulmalı, sözcükler doğru anlamlarıyla kullanılmalı, özne-nesne-yüklem ilişkilerinde hata olmamalıdır(26).

- Çocuk kitaplarında resimleme de çok önemli bir konudur. Resim, metinde geçen hususları göstermeli, detaylar metine uygun olmalı, resim ait olduğu metnin yanında yer almalı, resimler sanat değeri taşımalıdır(26).

- Fen kitapları ise, fotoğraflarla desteklenmelidir.

ÇOCUK KİTAPLARININ TÜRLERİ

MASALLAR

Masal, eskiden beri çocukların ilgisini çeken bir yazı türüdür. Genellikle olağanüstü kişilere, olaylara, serüvenlere yer verilen ve ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa anlatılarak geçen hayal ürünü hikayelere, masal denir (35).

Masalı öteki yazı türlerinden ayıran bir takım özellikler vardır. Masal, herşeyden önce olağanüstü olayların hikayesidir ve bu olayların ne zaman, nerede geçtiği hemen hemen hiç bilinmez. Bir başka deyişle masalda genellikle zaman ve yer kavramı yoktur.

Masal konuları, genellikle Padişah (Kral), vezir (başbakan) şehzade (sultan, prens), fakir kız veya delikanlı vb. kahramanlar çevresinde gelişir. Bundan başka masallarda çok kez cüce gülyabani, dev, peri kızı, cin, ejderha vb. gerçek dışı ve olağanüstü tipler de bulunur. Bazen kimi nitelikleriyle gerçek insana benzeyen kimseler de - örneğin Keloğlan - bir masal kahramanı olarak karşımıza çıkabilir. Geniş bir hayal ürünü olan masallarda, yer yer gerçeğe uygun olaylara ve görünümlere de rastlanır.

Masal Türleri: Masallar gelişme özelliklerine göre ikiye ayrılır: a) Halk masalları, b) Edebi masallar.

a) Halk masalları: Bu kategoriye giren masallar, önce halk arasında anlatılmaya başlamış, zamanla gelişmiş ve sonradan bir kısım meraklı araştırmacılar veya masal yazarlarınca yazılı hale getirilmiş olan masallardır(35).

Halk masallarının konuları genellikle yalındır ve anlatım bakımından birtakım acemiliklerle doludur. Bu tür masallarda "olay" önemlidir. "Masal anası" veya "masal ninesi" adı verilen kimseler yüz, el ve kol hareketleriyle masalların bu kusurlarını gidermeye, masalları canlı ve renkli kılmaya çalışırlar. Masal geleneğinin devamında bu sözlü anlatımın etkisi büyüktür. Bağlı kalınacak bir metin olmadığı için, halk masalları değişik yerlerde, değişik zamanlarda ve değişik kimseler tarafından ayrı ayrı biçimde söylenir.

Dil, anlatım ve bütünlük yönlerinden üzerinde çalışılan, işlenilen halk masallarını çocuklar zevkle okurlar ve dinlerler. Nitekim Alman folklor ürünlerini titizlikle ele alıp işleyen Grimm Kardeşlerin masalları, yalnız Alman çocuklarınca değil hemen hemen bütün dünya çocuklarınca, ilgiyle okunan eserler arasında yer almıştır.

b) Edebi Masallar : Yazarların kişisel hayal güçlerine dayanarak yazdıkları ve halk masallarına göre sanat açısından daha değerli sayılan masallara "edebi masallar" denir(35). Bu tür masalların, kahramanları çoğu kez "perilerdir". Konular gerçek dışı olup, olaylar da hayal ürünü yerlerde (ülkelerde) geçer. Kahramanlar daima olağanüstü durumlarla karşı karşıya gelirler. Olayların düğümlenmesi ve çözülmesinde, tılsım, fal, kehanet gibi olağanüstü ve esrarlı güçlerin büyük payı görülür. Bazen korkunç ve acıklı durumların da anlatıldığı bu masalların zaman zaman çocukları tedirgin ettiği, onları kaygıya sürüklediği doğrudur.

Bugün birçok eğitimci ve düşünür, masalın hayal gücünü zenginleştirdiği, anadili geliştirdiği görüşünde birleşmektedirler. Okul öncesi çağındaki çocukları öğrenmeye hazırlayan başka bir deyişle okul öğrenimine hazır duruma getiren araçlardan biri, onlara anlatılan masallar ve hikayelerdir. Dinleme alışkanlığının kazanılmasında da masalın önemli bir rolü vardır.

HİKAYE VE ROMANLAR :

Hikaye ve roman birer edebiyat türü olarak temel özellikleri bakımından birbirine çok benzer. Belli bir zaman ve yerde birkaç kişinin başından geçen, gerçeğe uygun bir olayı anlatan veya bir takım kimselerin karakterini çizen ve çoğu kez ancak birkaç sayfa tutan kısa yazılara hikaye denir(35). Bu yazılar bir tasarlama ürünü olabileceği gibi bir gözleme de dayanabilir. Roman ise daha çok "insanların serüvenlerini, karakterlerini, düşünce ve duygularını ayrıntılarıyla kendine özgü bir biçimde" anlatan, uzun düz yazılara verilen addır(35). Bu tür eserlerde anlatılanlar da, hayali veya gerçek hayat durumlarına dayanabilir. Hikaye ve roman arasında öz ve yapı bakımından çok, hacim bakımından bir ayırım vardır.

Çocuklar, hikaye ve romanlarda, çeşitli konulara ilişkin olarak çözülmesini gerekli gördükleri bir çok sorunların karşılığını, olayların "neden" ve "niçin" ini açıklayan bilgileri, görüş ve yorumları bulabilirler. Hikaye ve romanlar, çocukların sınırlı hayat tecrübelerini zenginleştirir, türlü in-

san tipleri üzerinde düşünmelerine imkan sağlar, geliştirmekte oldukları değer yargılarının daha açıklık kazanmasına yardımcı olurlar, böylece çocukların içinde yaşadıkları toplumsal ve kültürel ortama uymalarını büyük ölçüde kolaylaştırırlar. Bunun dışında, hikaye ve romanlar çocukların kendi ülkelerindeki insanları geçmişleriyle tanımalarını kolaylaştıracağı gibi, onlara başka kıta ve ülkelerde yaşayan insanlar üzerine bilgi ve görüş de kazandırırılar. Okuma alışkanlığı ve zevkinin gelişmesinde, dolayısıyla boş zamanların yararlı biçimde geçmesinde hikaye ve romanların çocuklar için önemli yeri vardır.

Hikaye ve romanın, her ne kadar hacim bakımından aralarında bir ayırım varsa da yapısal yönden başlıca şu öğelerden oluşurlar: Olaylar, kişiler, çevre ve yazarın dolaylı ve dolaysız olarak ileriye sürdüğü fikirler.

Çocukların okuduğu roman ve hikayeler-konuları, temaları ve kişileri ele alış bakımından çok çeşitlidir. Bunlar:

- a. Yakın çevreyle ilgili hikaye ve romanlar,
- b. Hayvan hikaye ve romanları,
- c. Mizahi hikaye ve romanlar,
- d. Serüven (macera) hikaye ve romanları,
- e. Duyusal hikaye ve romanlar,
- f. Tarihi hikaye ve romanlar,
- g. Gezi hikaye ve romanlarıdır.

Çok eski tarihlerden günümüze kadar çocukların hoşuna giden ve bu özellikleriyle "çocuk klasikleri" arasında yer alan hikaye ve romanlar topluca gözden geçirildiği zaman, değişik yazarlarca meydana getirilmiş olan bu eserlerin, birtakım ortak

nitelikler taşıdığı görülmektedir. Çağdaş eğitimciler, yayıncılar ve yazarlar da çocuklara yeni eserleri tanıtırken veya onlar için yeni kitaplar hazırlarken, bu ortak nitelikleri her zaman göz önünde tutmanın yararları üzerinde durmaktadırlar.

Çocuk hikaye ve romanlarında bulunması gereken başlıca nitelikler şöylece sıralanabilir:

- a. Çocukların ilgilerine, hayat tecrübelerine ve kavrayış güçlerine uygun bir konu,
- b. Çocuk düşüncesine aykırı olmayan sade ve gerçekçi bir plan,
- c. Mantıklı sonuçlarla biten hareketli olaylar,
- ç. Somut, doğru, fakat dikkati dağıtmayan ayrıntılar,
- d. Özellikleri iyi anlatılan, gerçeğe uygunluğu bakımından hiç kuşkuya yer vermeyen kişiler,
- e. Kısa cümle ve paragraflar ile kısa, bol ve canlı konuşmalara dayalı sürükleyici bir anlatım,
- f. Çocukların seviyesine uygun, basit ruh çözümlemeleri,
- g. Kabalığa kaçmamak ve yerinde olmamak şartıyla güldürücü sahneler veya konuşmalar,
- h. Küçük ayrıntılara karşı sürekli bir ilginin uyandırılmış olması,
- i. Her durumun heyecanlı yanlarının daima belirtilmesi,
- j. Metinle ilgili güzel ve anlamlı resimler'dir.(35)

BİYOGRAFİLER

Yaşayışları ve yaptıklarıyla ün kazanmış, önemli kişilerin hayatlarını belgelere dayalı olarak inceleyen eserlere biyografi denir (35). Çocuklar belli gelişme dönemlerinde çevrelerinde yaşayan veya serüvenleri kitaplara geçmiş ünlü kişileri, kendileri için örnek seçmek ihtiyacını duyarlar. Biyografik eserler bu özdeşleştirme duygusunu doyurmaya yarar. Bundan başka biyografiler, çocuklara başkalarının hayat kavgalarını, karşılaştıkları türlü sorunları ve başarılarının nedenlerini anlatmakla onları ilerde karşılaştacakları durumlara hazırlarlar. Bu gibi eserleri okuyan çocuklar, bu insanlara karşı hayranlık ve saygı duymaya başlarlar, yurtseverlik duyguları güçlenir. Kimi yazarlar, sanatçılar, devlet adamları ise hayat hikayelerini kendileri yazıp anlatırlar. Bu tür eserlere "otobiyografi" denir. Çocuklar bu gibi eserleri de aynı zevk ve ilgiyle okurlar.

Çocuklar yalnız kendi ulus ve ülkelerine mensup ünlü kişilerin hayat hikayelerini okumakla yetinmezler. Başka ulusların yetiştirdiği, insanlığa hizmet etmiş ve ortaya koydukları eserlerle hâlâ anıları yaşamakta olan ünlü kişilerin de, yaşayışlarını öğrenmek isterler.

Biyografik eserler, çocuklara iyi bir sanat eserinin verdiği zevki vermekle kalmazlar, çeşitli derslerde edinilen bilgilerin anlam kazanmasına ve pekiştirilmesine de yardım ederler. Çocuklar bu tür eserleri okuya okuya genel kültürlerini arttırmış, düşünce sınırlarını genişletmiş olurlar.

İster yetişkinler ister çocuklar için yazılmış olsun çağdaş biyografilerde bir takım özellikler aranır. Bunlardan ilki, geçerlilik veya belgelere dayalı olma durumudur. Bir kişinin hayatını yazmayı tasarlayan yazar, kahramanıyla ilgili her türlü eser ve belgeleri önceden incelemek zorundadır. İyi inceleme yapılmamasından veya gereken dikkatin gösterilmemesinden meydana gelen yanlışlar, okurların belleğinde yanlış veya eksik izlenimler bırakır. Küçük yaşlarda edinilen bu gibi izlenimleri silmek, düzeltmek veya tamamlamak hiç de kolay değildir.

Biyografik eserlerde aranılacak ikinci özellik, nesnelliktir. Biyografi yazarının görüşleri, yorumları ve çıkardığı sonuçlar, her zaman sağlam kaynaklara dayanmalıdır. Tarihi gerçeklere ters düşmemek için hayatı anlatılan kişi veya kişilerin söyledikleri sözler, yaptıkları işler ve düşünceleri olduğu gibi biyografilerde kullanılmalıdır. Ayrıca, hayali üretilen durumlar kitabın sonunda belirtilmelidir. Böyle bir davranış çocukta doğruya ve gerçeğe bağlılık duygularını geliştirir.

İyi bir biyografide aranan bir başka özellik de, yararlanılan kaynakların doğru ve eksiksiz olmasıdır. Anlatılan kişinin hayatını canlandıran olaylar, görüşlerini ve düşüncelerini yansıtan açıklamalar sağlam belgelere dayanmalıdır. Çocuklar için yazılan biyografilerde genellikle belgelerin dipnotlarda veya eserin sonunda özel bir bölümde belirtilmesi zorunluluğu yoktur. Esasen bu yola gidilse bile çocuklar bu gibi bilgileri ayrıntı olarak düşünürler ve okumazlar.

Biyografik eserlerde de yazarların anlatımı, konunun elverdiği ölçüde renkli ve çekici olmalıdır. Canlı, hareketli ve yalın bir anlatımla kaleme alınan biyografilerin, çocuklarca beğenilmesi ve okunması olasılığı daha çoktur.

Küçük çocukların okumaktan hoşlandıkları bir biyografik türü de romanlaştırılmış biyografidir. İçinde olayların bol ve konuşmaların kısa olduğu bu tür biyografiler, çocukları ileriki yaşlarında daha ciddi biyografik eserler okumaya hazırlarlar.

FEN KİTAPLARI

Fen kitapları 20. yy'da gelişmiştir. Çocuklar tarafından son derece beğenilen ve aranan kitaplardır. Hikaye ve masal kitaplarının tersine, tümü ile gerçek üzerine kurulmuştur. Ancak çok küçük çocuklar için yazılanlarda, hikaye unsuru bulunabilir.

10 yaşına kadar olan çocuklar için hazırlanan fen kitaplarında görünüşün çekici, yazının temiz ve iri puntolu, resimlerin açık ve güzel olması metinden daha önemlidir. Ancak yine de basit, doğru bilgiler verilmelidir. 10-14 yaş çocukları için metin daha önemlidir. Ancak resimler, açıklayıcı olduğu sürece daha yararlıdır. Ayrıca kitabın sonunda ayrıntılı bir index bulunmasında yarar vardır.

İyi bir fen kitabında bilgi, çocuğun yaşına uygun olarak sunulur. Gerek resim gerek metin yoluyla, bilgiler açık bi-

çimde verilir. Ancak bu açıklık ve basitlik çocuğun yaş düzeyinin altında olmamalıdır. Üslup çok önemlidir. Akıcı ve ilgi çekici olmazsa eserin itilmesine neden olur. Fen kitapları konusunda en iyi ölçüt bu kitapların çocuklar kadar büyükler tarafından da beğenilmesidir. Fen kitapları çocukların başarı, güven, herşeyi doğru ve emin olarak bilme ihtiyaçlarını karşılar. Fen kitapları genellikle erkek çocuklar tarafından daha çok okunurlar. Çocukların gördükleri birşey veya başlarından geçen bir olay onları soru sormaya yöneltir. İşte o zaman onlara fen kitaplarının verilmesi gerekir.

Fen kitaplarının diğer bir türü de, müracaat kitaplarıdır. Bunlar belirli bir bilgiyi sağlamak için başvurulmuş eserlerdir (36). Çocukların en çok kullandığı müracaat kitapları ansiklopedi, atlas ve sözlüklerdir.

Çocuk okumaya başlayınca ona kendisine ait müracaat eserleri almak gerekir. Ansiklopediler, bol resimli, dili ve içeriği çocuğun yaş düzeyine uygun kısa ve doğru bilgiler içeren index'li eserler olmalıdır. Sözlükler çocuğun yaş düzeyine uygun olacak bir biçimde yazılmış, iri puntolu olmalı ve küçük çocuklar için resimlerinin bulunması gereklidir. Türkçe'de küçük çocuklar için iyi sözlük yoktur.

Çocuk bu eserleri karıştırırken bir bilgiyi kendi kendine nasıl bulacağını öğrenir. Ayrıca ilgi duyduğu konularıda kitabı karıştırarak arayıp bulma hakkında bilgi sahibi olur.

ŞİİRLER

Çocuğa güzellik ve insanlık duygularını kazandırma, anadilini sevdirmeye ve tanıtmaya, bir duygu, düşünce ve izlenimin sanatlı biçimde nasıl anlatılması konusunda şiirin, çocukları eğitmede büyük bir işlevi vardır. (35)

Çocuk, gelişiminin her döneminde, şiire karşı olumlu ilgi gösterir. Şiir dinlemekten, şiir okumaktan ve ezberlemekten zevk duyar. Çocuklar şiire muhtaçtırlar; yalnız onların ilgisini çeken eserler ortaya konmadıkça bu ihtiyacı duymazlar. Onlar için seçilecek parçaların, hayattan zevk almak, duygusal yaşantılarını zenginleştirmek, görüş ufuklarını genişletmek bakımından değerli ve etkili olmaları gerekir. Çocuklara daha küçük yaşlarında, suni ve içten şiirler arasındaki ayırımı görebilme fırsatları verilmelidir. Ancak böyle bir ayırım gücü kazandırabilmek için çocuklara ciddi şiir çözümlemeleri yaptırmak gerekmez; uygun örneklerin tanıtılması, dinlettirilmesi ve okutturulması ile bu amaca kolayca varılabilir.

Olayları, insanları, cansız varlıkları duygulu, renkli ve etkili bir biçimde anlatan şiir, çocuğun birçok ruhsal ihtiyacını da karşılar. Daha küçük yaşlarda şiir dinleme ve okuma alışkanlığını kazanan bir çocuk, kültürümüze özgü ve estetik değerleri öğrenebileceği gibi, yaratıcı etkinlikler bakımından da ufkunu genişletmiş olur.

Çocukların şiirle ilişkisi önce, dinlemekle başlar. Sonraları kendileri okuyarak ve ezberleyip, söyleyerek bu iliş-

kiyi sürdürürler. Okul öncesi çağındaki çocuklar annelerinden veya öğretmenlerinden dinledikleri kısa ve ahenkçe zengin manzumelerden zevk alırlar. Bu dönemde belirgin şiir unsurları taşıyan, ses bakımından zengin tekerlemelerin çocukların üzerindeki etkisi büyüktür. Çocuklar okul çağında zihinsel ve ruhsal gelişmelerine uygun olarak lirik ve öğretici şiirlerden de hoşlanmaya başlarlar.

Tekerlemeler: Masallarda, halk hikayelerinde sözün başında veya arasında, kimi zaman konuyla ilgili, kimi zaman da sadece güldürü unsuru olarak söylenen yarı anlamlı yarı anlamsız sözlere tekerleme denir(35).

Tekerlemeler, genellikle "tekrir" sanatına dayanan sözlü edebiyat ürünleridir. Anne ve büyükannelerin çok kez küçük çocukları oyalamak ve eğlendirmek için başvurdukları bu tekerlemelerin kaynağı eski masallar, türküler ve destanlardır. Bir takım tekerlemelerin de daha sonraları, salt çocuklar için düzenlediği söylenebilir. Çocuklar - kaynağı ne olursa olsun - uyum, kafiye, tekrar gibi ses ve hayale, mizaha, sürprize ağırlık veren anlatım özelliklerinden dolayı tekerlemeleri dinlemekten ve ezberlemekten çok zevk duyarlar. Özellikle ana dillerini henüz yeni öğrenmeye başlama durumunda olan okul öncesi çocukları için tekerlemelerin önemi daha da büyüktür. Ayrıca, yarı anlamlı veya anlamsız sözcüklerden oluşan mısralar, komik tasvirler ve akıl dışı olaylar da çocukları eğlendirir, güldürür.

RESİMLİ KİTAPLAR

1-7 yaş arasındaki çocukların okudukları ya da kendilerine okunan kitaplara resimli kitaplar denir (36). Bu kitapların en büyük özellikleri metinden çok resim içermeleridir. Resimler metini tamamlayıcı niteliktedir. Resimli kitaplar, özellikle okul öncesi çağda çocukların bilgilerini arttırarak var olan bilgilerini pekiştirirler. Bunun yanında resimli kitaplar;

1. Küçük çocukların ilk tanıdığı türdür. İlk kitap sevgisini aşırlarlar.
2. İşitme ve görme duyuları ile çocuğa seslenir. Çünkü çocuklar okunanı kulakları ile dinlerken kitabı da gözleri ile takip ederler ve ikisini birleştirirler. Böylece hayat tecrübesi, yeni kavramlar ve yaşantılar kazanırlar.
3. Çocuğun ilk edebi ve estetik temellerini oluşturan türdür.
4. Çocuklar ile yetişkinler arasında bir iletişim kurulmasına yardımcı olurlar.
5. Çocukların her an gelişmekte olan iç ve dış dünyalarına yararlı katkıda bulunur. Onları yavaş yavaş yaşam gerçeklerine hazırlar. Aynı zamanda yaratıcı hayal güçlerini geliştirerek ilerletirler.

Resimli kitaplar çocukların yaşlarına göre üç gruba ayrılabilir:

1) 2-3 Yaş Grubu için Hazırlanmış Olanlar: Bu kitaplarda hiç metin yoktur. Çocuğun tanıdığı cisimler, hayvanlar resimde yer alır. Resimlerin altında bunu açıklayıcı cümle ve kelimeler bulunur. Resimler sade hatlı, parlak renkli ve gerçekçidir. Bunlara çoğunlukla ABC kitapları denir.

2) 4-5 Yaş İçin Hazırlanmış Olanlar: Çocuk büyüdüğünden, resimli kitaplarda metin önem kazanmıştır. Artık kitap bir içerik ihtiva etmelidir. Konular basit fakat hikaye özelliği taşımalıdır. Resimler hikayeyi anlatabilecek özellikte olmalı, temalar bir soruyu cevaplamalı ya da bir konuda çocuğun bilgisini pekiştirmelidir. Çünkü bu yaşlarda çocuğun bilgi açısından pekiştirilmeye ihtiyacı vardır. Metin çok kısa, ciltleme sağlam olmalıdır. Cilt olarak da kalın mukavva kapak veya dikişli ciltler tercih edilmelidir.

3) 6-7 Yaş Grubu İçin Hazırlanmış Olanlar: Artık okul çağı başlamıştır. Çocuk okuma-yazmayı yeni öğrenmekte ve bunu başarmaya çalışmaktadır. Dünya hakkındaki bilgisi okuma-yazma bilgisinden daha fazladır. Bu yaş grubu çocukları için hazırlanan kitaplar 2 gruba ayrılır:

a. Çocuğun kendi kendine okuyacağı eserler: Bu eserlerde kavram ve dil yönünden öncekilerine göre gelişmiş hikaye ve masallar olmalı, bununla birlikte metin kısa ve iri puntolu olmalıdır.

b. Çocuğa okunacak eserler : Bu eserlerde metnin uzunluğunun ve punto büyüklüğünün önemi yoktur. Çocuğun dikkat süresi uzamış olduğundan çok uzun hikayeleri bile kısım kısım dinleyebilir. Artık konu, olay ve karakterler önem kazanmıştır. Çocuk okumayı öğrenirken geriye dönüp kendisine okunmuş olan eserleri bu seferde kendisi okumaya başlar. Okumayı iyice sökün-
ce de resimli kitapları bırakıp başka kitaplara geçer. Fakat geceleri yine de, kendisine daha gelişmiş içerikli kitaplar okuturabilir.

ÇİZGİ ROMANLAR

Çizgi romanlar kitap veya dergi niteliğinde olmayan bir türdür. Belli bir dönemde bütün çocuklar bunları mutlaka okurlar. Bu türün özellikleri şöyle sıralanabilir;

1. Birbirini izleyen resimlerle anlatılan bir öykü,
2. Karakterlerin bir maceradan diğerine süre gelen özellikleri,
3. Konuşma veya metnin resim içinde yer alması,
4. Resim ile metnin bir bütün oluşturması,
5. Düzenli aralıklarla çıkması.

Çizgi romanların zengin konuları ve şemaları vardır. Konuda; belli bir düzen bulunur, bu düzen bozulur, kahramanla kötü kişi çarpışır, düzen geri gelir.

Çizgi romanlar çocuğun hareket ve macera isteğini doyurur. Olaylar hızlı geliştiğinden öyküler kısadır, çabuk doyuma ulaştırır. Okuma ve satın alınmaları kolaydır ve grupça onay görürler. Boşalma ihtiyacını karşılar. Gruba kabul edilmek için de çocuklar tarafından okunan çizgi roman, oyun gibi saldırganlık dürtüsünün giderilmesine de yardımcı olur. 10-11 yaşlarında bolca okunan çizgi roman, 12-14 yaşlarından sonra daha az okunur.

ARAŞTIRMA YAYINLARI

Walmsley ve arkadaşları, çocukların okulda ve evde karşılaştıkları edebiyat, okuma yazma eğitimi ile, iyi ve zayıf okuyucular üzerinde yoğunlaşarak, ilkokul öğrencilerinin anlama ve edebi deyimlerini incelemişlerdir. Öğretmenler ve araştırmacılar Kasım 88'den Haziran 89'a kadar her sınıftan sekiz kişi olmak üzere iki 2. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarını gözlemlemişler ve şu sonuçları elde etmişlerdir;

1. Bu öğrencilerin edebi deneyimleri en fazla evde ve okulda meydana gelmiştir.
2. Her iki öğretmen de, edebiyat üzerinde önemle durmuş ve öğrencileri edebiyatla meşgul etmek için benzer metodları uygulamışlardır.
3. Zayıf okuyucular bu çalışma süresince gerçekten iyi okuyuculardan daha çok okumuşlardır.

Sonuçlar gösteriyorki daha iyi ve daha zayıf okuyucuları tanımlama ve ayırmada kullanılan geleneksel metodlar okuyucuların geleneksel okuma kabiliyetleri çerçevesinde okuma kabiliyetlerini karakterize etmesine rağmen bu metodlar çocukları edebiyat okuyucusu olarak karakterize etmede yetersiz kalmışlardır(37).

O'leary yaptığı araştırmada iyi okuma alışkanlıklarını geliştirmek için, çocukların kitaplarla ve hikayelerle çev-

rilmiş olmaları gerektiğini, sınıfta olduğu gibi evde de okumalarını sürdürmelerinin önemini belirtmiştir ve okul dışında okuyan çocukların, okul dışında okumayan çocuklara nazaran daha başarılı ve iyi okuduklarını belirtmiştir(38).

Ayers 1. sınıftan 6. sınıfa kadar 575 çocuk ile, ilköğrencilerinin yüksek sesle okuma deneyimlerine karşı davranışlarını gözden geçirmek için bir çalışma yürütmüştür. Birinci sınıf öğrencilerinin sonuçları cevaplarındaki tutarsızlıklar nedeniyle iptal edilmiştir. Diğerlerinin dağılımı 137'si ikinci sınıf, 121'i üçüncü sınıf, 145'i dördüncü sınıf, 119'u 5. sınıf, 53'ü ise altıncı sınıftadır. Sonuçta öğrencilerin kitap okumayı sevdikleri, evde kitap okudukları, bir kitap okumadan önce kitabın yazarını ve ismini öğrenmek istedikleri, kitap okunduktan sonra kitap hakkında konuşmayı sevdikleri bulunmuştur(39).

Fisher ve Ayers yaptıkları karşılaştırmalı çalışmada İngiliz ve Amerikan 8-11 yaşlarındaki çocukların okuma ilgilerini incelemişlerdir. Sonuçta Amerikan çocuklarının İngiliz çocuklarından daha çok bilimsel kitaplara, şiir ve biyografilere ilgi duydukları esprili, esrarengiz ve macera içerikli kitapların her iki ülke çocukları tarafından da tercih edildiğini, okuma ilgisi konusunda cinsiyetler arasında farklılık olduğu saptanmıştır(40).

Stahlschmidt ve Agnes seçilmiş 5. sınıf öğrencilerinin eğlenme, dinlenme için kitap okuma alışkanlıklarını inceledikleri çalışmalarında; 74 erkek, 73 kız olmak üzere 147 çocuk

kullanmışlardır. Bilgiler, mülakatla veli, öğretmen ve öğrencilerden toplanmıştır. Toplanan verilerden şu sonuçlar elde edilmiştir: Çok kitap okuyan çocuklara nazaran orta düzeyde kitap okuyan çocuklarda ve az kitap okuyan çocuklarda cinsiyet daha çok farklılık göstermiştir. Kitap okuma miktarı ile okuma başarısı arasında kuvvetli, belirgin bir ilişki vardır. Okuma ilgisi ile kitap okuma miktarı arasında kuvvetli bir ilişki vardır. Okuma başarısı ile cinsiyet arasında bir ilişki bulunamamıştır. Okuma başarısı ile okumaya karşı tavır arasında dikkate değer fakat az bir ilişki bulunmuştur. Sık kitap okuyanlar okuma sebeplerini iç ve dış faktörlere bağlarken, sık kitap okumayanlar okumama sebebi olarak iç faktörleri göstermişlerdir(41).

Neuman yaptığı araştırmada okuma performansı ile TV izleme arasındaki ilişkiyi incelemiş ve sonuçta günde 2-4 saat TV izlemenin okuma derecesi üzerinde fazla etkili olmadığını fakat 4 saatten fazla TV izlemenin okuma derecesini olumsuz etkileyerek azalttığını bulmuştur(42).

Pascoe ve Gilchrist öğrencilerin bir kitapta hoşlandıkları özellikler ile öğretmenlerin öğrencilerin hoşlandığını düşündüğü özellikler arasında bir karşılaştırmalı çalışma yapmış ve her iki grup arasında büyük farklılık belirlemişlerdir. Öğrenciler bir kitapta heyecan, korku ve hareket unsurlarına daha çok önem verirken, öğretmenler çocukların kitaptaki karakterlere daha çok dikkat ettiklerini düşünmüşlerdir(43).

Williams yaptığı çalışmada 3., 4., 5. sınıf öğrencilerinin okuma ilgisi, tutumu ve alışkanlığı ile öğretmen ve aile etkisi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yaptığı çalışmada 196

çocuk kullanmış ve şu sonuçları elde etmiştir. Çok okuyan çocukların okumayı çok sevdikleri ve okula başlamadan önce kendilerine ailelerinin kitap okuduğunu, çocukların kitaplardan hoşlanmalarının en iyi yolunun onlara kendi kitaplarına sahip olmalarını sağlamak olduğunu, öğretmen ve öğrencilerin sık sık kitap tartışmaları yapmaları gerektiğini belirtmişlerdir(44).

Almy'nin yüzaltı tane birinci sınıf çocuğu üzerinde yaptığı araştırmada; hikaye dinleme, kitap ve dergilere bakma ile okumayı öğrenme başarısı arasında pozitif ilişki bulunmuştur(45).

Agaja yaptığı çalışmada 4., 5., 6. sınıf öğrencilerinin kütüphane kullanma alışkanlıklarını incelemiştir. Araştırmasında 5. sınıf öğrencilerinin kütüphaneye en çok kitap okumak için gittiklerini belirlemiştir (52).

Bayram, "ilkokul çağı çocuklarının okuma alışkanlığı ve Yenimahalle ilçe halk kütüphanesi gezici kütüphane hizmeti" adlı araştırmasında, ailenin eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin okudukları kitap sayılarında da bir artış olduğunu bulmuştur. 450 öğrenci üzerine yaptığı araştırmada, ayrıca çok kitap okuyan çocukları büyük oranda ailelerinin yönlendirdiğini, çocukların büyük çoğunluğunun yılda 1-5 kitap okuyan okuyucular olduğunu ve kız çocuklarının erkek çocuklarına nazaran daha fazla kitap okuduklarını bulmuştur (18).

Dökmen, ilkokul çocuklarının okuma alışkanlıkları üzerine yapmış olduğu çalışmasında A.S.E.D'deki çocukların Orta S.E.D ve Üst S.E.D'deki çocuklara nazaran kitap okumayı daha faz-

la sevdiklerini belirlemiştir. Toplam 106 çocuk üzerinde 10 soruluk bir anket uygulayarak yaptığı çalışmada, şu sonuçları da tespit etmiştir: Çocuklar en fazla aileleri ile kitap almaktadırlar. En fazla kitabı Ü.S.E.D'deki çocuklar okumaktadırlar. Kütüphaneye giden çocukların oranı % 50'nin üstündedir. Kütüphaneye en çok ödev ve araştırma yapmak için gitmektedirler(23).

Gönen 197 normal gelişim gösteren korunmaya muhtaç çocuk ve gençlerin boş zamanlarında kitaba olan ilgilerini incelemiştir. Toplam 10 sorudan oluşan bir anket formu kullanarak yaptığı araştırmasında şu sonuçları bulmuştur: Korumaya muhtaç çocuk ve gençlerin çoğunluğunun boş vakitlerinde kitap okumadıkları ve yetersiz şartlardan dolayı da kitapla sürekli ilişki kuramadıkları görülmüştür. Çocukların kitaba karşı ilgilerinde cinsiyetler arasında fark bulunamamıştır. Çizgi roman çocuklar tarafından en çok okunan tür olmuştur. Bu çocuklar kurum ve semt kütüphanelerinden yararlanmamaktadır(46).

Dilbaz, araştırmasında ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencilerinde Türkçe Dersinin bilişsel alanla ilgili hedeflerini gerçekleştirme düzeyini incelemiştir. Ve ilkokul 5. sınıf düzeyine gelmiş olan öğrencilerin hem okuduğunu anlama hem de yazım kurallarını uygulama yeteneği açısından, oldukça yetersiz olduklarını bulmuştur (47).

Kaya, ilkokullarda Türkçe eğitiminin verimliliğini inceleyen araştırmasında, ilkokuldaki Türkçe eğitiminin çocuğun anlama yeteneğini geliştirmede yetersiz olduğunu tespit et-

miş ve okuduğunu anlama oranının % 34 ila % 46 olduğunu belirtmiştir (48).

Gönen, anaokuluna giden dört-beş yaş çocuklarına resimli kitaplarla yapılan eğitimin dil gelişimine etkisini incelediği araştırmasında, çocukların kitap okunduktan sonra kitap hakkında konuşmaktan hoşlandıklarını belirtmiştir(49).

Sofuoğlu(Gönen) anaokuluna giden 5-6 yaş çocuklarının seçilmiş resimli kitaplar hakkında beğenilerini incelediği çalışmasında 5-6 yaş grubu çocuklarının kitapların içeriklerine verdikleri değerin, resimlerine verdikleri değerden daha yüksek olduğunu saptamıştır(27).

ARAŞTIRMANIN AMACI

Uygar dünyada, bilinçli bireylerin yer almasının temelinde, okuma alışkanlığına sahip olma yatmaktadır. Bilinçli bir süreç gerektiren okuma alışkanlığı, okul öncesi dönemden başlayarak kazandırılır ve ilkokul çağında pekiştirilirse, ergenlik döneminde kazanılmış bir alışkanlık durumuna gelebilir.

Okuma alışkanlığının kazanılmasında aile okul ve çevre etkili bir üçgen oluştururlar. Etkenlerin bilinçli yaklaşımları ve devam ettirici nitelikleri, sadece okuma alışkanlığının kazanılmasında değil, sağlıklı bir bireyin yetişmesi açısından da büyük önem taşımaktadır.

İlkokul çağında okuma-yazmanın öğrenilmesi ile okuma konusunda çocuğun aktif hale gelmesi, bu dönemdeki yetişkin yönlendirmelerini daha da önemli hale getirmektedir. İlkokul 5. sınıf, okuma alışkanlığının düzey ve gelecekteki okuma alışkanlığı için ip uçları verebilir.

Bu araştırma, ilkokul 5. sınıfa giden çocukların okuma alışkanlıklarını incelemek amacı ile planlanmıştır. Araştırmada ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerinin, ebeveynin öğrenim durumlarının ve cinsiyetin okuma alışkanlığı üzerine etkisi incelenmiştir.

ARAŞTIRMA YÖNTEM VE ARAÇLARI

Araştırmmanın Evreni, Ankarada M.E.B.'liğine bağlı devlet okullarına giden 5. sınıf öğrencileri araştırmanın evrenini oluşturmuşlardır.

Araştırmmanın Örneklemi: Ocak 1992 yılında, nazım plan bürosundan alınan çizelgede A.S.E.D kabul edilen Gülseren semtindeki 60. yıl ilköğretim okulundaki üç 5. sınıf ile, nazım plan bürosundan alınan çizelgede Ü.S.E.D. kabul edilen Bahçelievler semtindeki Ulubatlı Hasan İlkokulundaki 5. sınıf öğrencileri bu çalışmaya alınmıştır. Örneklem grubunda 100 A.S.E.D. 5. sınıf öğrencisi ile, 100 üst S.E.D öğrencisi bulunmaktadır. Öğrencilerin 96 tanesi kız, 104 tanesi erkektir. Öğrenciler Basit Tesadüfi Örnekleme Tekniği ile seçildiği için kız ve erkek öğrencilerin sayısı eşitlenememiştir.

Veri Toplama Yöntem ve Araçları: Bu çalışmada veriler Anket Tekniği ile toplanmıştır.

Örneklem alınan çocukların okuma alışkanlıklarını saptamak amacıyla 25 soruluk bir anket formu geliştirilmiştir. Anket formu anne-babaların öğrenim durumları, çocukların boş zamanlarını değerlendirmeleri çocukların kitap okumayı sevip sevmedikleri, boş zamanlarında okumayı tercih ettikleri türler, çocukların evlerine düzenli olarak gazete alınıp alınmadığı, babaların boş zamanlarında okuyup okumadıkları şayet okuyorlarsa ne tür yayın okudukları, çocukların kardeşlerinin olup ol-

madığı, varsa boş zamanlarında okuyup okumadıkları, eğer okuyorlarsa ne tür yayın okudukları, çocukların ders kitabı dışında kendilerine ait kitaplarının olup olmadığı, evlerinde bir kitaplığın olup olmadığı, ailelerin boş zamanlarında okumaları için çocuklarına kitap alıp almadıkları, çocukların ellerindeki parayı nasıl harcayacakları, ailelerin okul öncesi dönemde çocuklarına kitap okuyup okumadıkları, çocukların sınıflarında, okullarında ve evlerinin çevresinde kütüphanenin olup olmadığı, çocukların kütüphanelerden ne amaçla yararlandıkları, arkadaşları ile kitap alışverişi yapıp yapmadıkları, yapıyorlarsa ne amaçla yaptıkları ile ilgili soruları içermektedir. Anket formları araştırmacı tarafından çocuklara uygulanmıştır.

Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi: Bu araştırmada kullanılan Anket Formu 2 tane açık uçlu, 23 tane kapalı uçlu sorudan oluşmuştur. Soruların hepsi sosyo-ekonomik düzeyler karşılaştırılabilir şekilde tablolaştırılmış, ayrıca 9 soru da cinsiyetlere göre tablolaştırılmıştır. Tablolar göz sayılarına ve değerlerine göre istatistiksel işlemlere tabi tutulmuştur. 1., 7., 8., 10., 12., 13., 15., 16., 17., 19., 21., 22., 23., 25., 27., 32., 34., 36. tablolar Ki-Kare (χ^2) testi ile, 2., 3., 4., 6., 9., 11., 14., 18., 24., 26., 28., 29., 31., 33., 35., 37. tablolar Kolmogrov Simmirnov testi ile, 5., 20., 30. tablolar ise Fisher Kesin Ki-kare testi ile test edilmiştir.

BULGULAR

İlkokul 5. sınıfa giden çocuklardaki okuma alışkanlığını incelemek amacı ile planlanan bu çalışmada;

Örnekleme alınan tüm çocukların cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo-1'de görülmektedir.

TABLO-1: İlkokul 5. sınıfa Giden Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Çocukların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

S.E.D	Alt		Üst		TOPLAM	
	S.E.D.	%	S.E.D.	%	Sayı	%
Cinsiyet						
KIZ	48	48.0	48	48.0	96	48.0
ERKEK	52	52.0	52	52.0	104	52.0
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

Tablo 1 incelendiğinde alt ve üst S.E.D'deki ilkokul 5. sınıfa giden çocukların cinsiyetlere göre dağılımları görülmektedir. Buna göre alt ve üst S.E.D'deki kız çocukların sayıları 48, erkek çocukların sayıları 52 olup, toplam 96 kız, 104 erkek çocuk vardır.

Tablo 2 de Alt ve Üst S.E.D'de ilkokul 5. sınıfa giden çocukların annelerinin öğrenim durumlarına göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO-2 : İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D'deki Çocukların Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları.

S.E.D	A.S.E.D		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okuma-Yazma Bilmiyor	15	15.0	1	1.0	16	8.0
Okuma-Yazma Biliyor	24	24.0	1	1.0	25	12.5
İlkokul	56	56.0	6	6.0	62	31.0
Orta Öğrenim	5	5.0	45	45.0	50	25.0
Yüksek Okul	-	-	47	47.0	47	28.0
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 151.38$$

$$P < 0.05$$

Tablo-2'de ilkököl 5. sınıfa giden Alt ve Üst S.E.D'deki çocukların annelerinin öğrenim durumları incelendiğinde gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

A.S.E.D'de annelerin % 15'i okuma yazma bilmemekte, % 24'ü okur-yazar, % 56'sı ilkököl mezunu, % 5'i orta öğrenim mezunu iken, yüksek okul mezunu anneye rastlanmamıştır. Ü.S.E.D'de ise annelerin % 1'i okuma-yazma bilmemekte, % 1'i okuma yazma bilmekte, % 6'sı ilkököl mezunu, % 45'i orta-öğrenim mezunu, % 47'si ise yüksek okul mezunudur. A.S.E.D.'de annelerin % 56'sı ilkököl mezunu iken, Ü.S.E.D.'de de % 47 ile yüksek okul mezunu anneler en fazla sayıdadır.

Tablo-3'te ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D deki çocukların babalarının öğrenim durumlarına göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO-3: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D'deki Çocukların Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları.

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
Öğrenim Durumu	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okuma-yazma bilmiyor	10	10.0	1	1.0	11	5.5
Okuma-yazma biliyor	14	14.0	0	0	14	7.0
İlkokul	57	57.0	3	3.0	60	30.0
Orta Öğrenim	17	17.0	29	29.0	46	23.0
Yüksek Okul	2	2.0	67	67.0	69	34.5
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	100	100.0

$$\chi^2 = 118.58$$

$$P < 0.05$$

Tablo-3'te ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D deki çocukların babalarının öğrenim durumları incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Tabloya göre, A.S.E.D'deki babaların % 10'u okuma-yazma bilmemekte, % 14'ü okur-yazar, % 57'si ilkokul mezunu, % 17'si orta öğrenim mezunu, % 2'si de yüksek okul mezunudur. Ü.S.E.D'deki babaların ise % 1'i okuma-yazma bilmemekte, % 3'ü ilkokul mezunu % 29'u orta öğrenim mezunu, % 67'si yüksek okul mezunu iken, sadece okuma-yazma bilen babaya rastlanmamıştır. A.S.E.D'de en yüksek oran'a

% 57 ile ilkokul mezunu babalar sahip iken, Ü.S.E.D'de en yüksek orana % 67 ile yüksek okul mezunu babalar sahiptir.

Tablo-4'te ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D deki çocukların boş vakitlerini değerlendirmede tercih ettikleri etkinliğe göre dağılımları görülmektedir.

TABLO-4: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Boş Vakitlerini Değerlendirmede Tercih Ettikleri Etkinliklere Göre Dağılımları.

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
Boş vakit- lerini de- ğerlendirme	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kitap	18	18.0	20	20.0	38	19.0
Oyun	12	12.0	10	10.0	22	11.0
T.V	8	8.0	1	1.0	9	4.5
Kitap + Oyun	14	14.0	31	31.0	45	22.5
Oyun + T.V	8	8.0	19	19.0	27	13.5
Kitap + Oyun + T.V	27	27.0	6	6.0	33	16.5
Diğer (Müzik, resim ev işi yapma)	13	13.0	13	13.0	26	13.0
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 8.82$$

$$P < 0.05$$

Tablo-4'te ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D deki çocukların boş vakitlerini değerlendirmede tercih ettikleri etkinlikler incelendiğinde gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

A.S.E.D'deki çocukların % 18'i boş vakitlerini değerlendirmede kitap okumayı seçerken, % 12'si oyun oynamakta, % 8'i T.V izlemekte, % 14'ü hem kitap okuyup hem oyun oynamakta, % 8'i oyun oynayıp T.V izlemekte, % 27'si kitap okuyup, oyun oynayıp T.V izlemekte, % 13'ü ise müzik, resim ve ev işi gibi diğer etkinlikleri tercih etmektedirler. Ü.S.E.D'de ise % 20'si kitap okumakta, % 10'u oyun oynamakta, % 1'i T.V izlemekte, % 31'i kitap okuyup, oyun oynamakta, % 19'u oyun oynayıp TV izlemekte % 6'sı kitap okuyup, oyun oynayıp TV izlemekte, % 13'ü ise müzik, resim, ev işi gibi diğer etkinlikleri tercih etmektedirler.

A.S.E.D'deki çocukların boş zamanlarını değerlendirmede kullandıkları etkinliklerin en başında % 27 ile kitap okuma, oyun oynama, T.V izlemek gelmektedir. Ü.S.E.D'de ise % 31 ile kitap okuma, oyun oynama gelmektedir. En az tercih edilen etkinlik A.S.E.D'de % 8 ve Ü.S.E.D'de % 1 ile T.V izlemedir. Genel olarak ise % 22.5 ile kitap okuma ve oyun oynama etkinlikleri en fazla kullanılmaktadır. En az kullanılan etkinlik ise % 4.5 ile T.V izlemedir.

Tablo -5'te ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D. deki çocukların "Kitap Okumayı Sevme" özelliklerine göre dağılımları görülmektedir.

TABLO-5: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D'deki Çocukların "Kitap Okumayı Sevme" Özelliklerine Göre Dağılımları.

	S.E.D.		A.S.E.D		Ü.S.E.D.		TOPLAM
Kitap okumayı sever mi?	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
EVET	99	99.0	94	94.0	193	96.5	
HAYIR	1	1.0	6	6.0	7	3.5	
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0	

P > 0.05

Tablo-5'te ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D deki çocukların "Kitap Okumayı Sevme" özellikleri incelendiğinde gruplar arası önemli bir fark bulunamamıştır ($P > 0.05$).

A.S.E.D.'de kitap okumayı sevenlerin oranı % 99, Ü.S.E.D'de ise % 94'tür. Kitap okumayı sevmeyenlerin oranı ise A.S.E.D'de % 1, Ü.S.E.D'de % 6'dır. Genel toplama bakıldığında ise kitap okumayı sevenlerin oranı % 96.5, sevmeyenlerin oranı ise % 3.5'tur.

Tablo-6'da ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D deki çocukların boş zamanlarında okumayı tercih ettikleri tür- lere göre dağılımları görülmektedir.

TABLO-6: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D'deki Çocuk-
ların Boş Zamanlarında Okumayı Tercih Ettikleri Tür-
lere Göre Dağılımları.

S.E.D Yayın Türleri	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Roman	10	10.0	18	18.0	28	14.0
Hikaye	16	16.0	15	15.0	31	15.5
Çizgi Roman	10	10.0	6	6.0	16	8.0
Dergi	15	15.0	10	10.0	25	12.5
Ansiklopedi	8	8.0	8	8.0	16	8.0
Hikaye + Dergi	10	10.0	10	10.0	20	10.0
Hikaye + Ansiklopedi	10	10.0	11	11.0	21	10.5
Hikaye + Şiir	10	10.0	15	15.0	25	12.5
Hikaye + Resimli kitap	11	11.0	7	7.0	18	9.0
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$x^2 = 1.28$$

$$P > 0.05$$

Tablo 6'da ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D.'de-
ki çocukların boş zamanlarında okumayı tercih ettikleri türler
incelendiğinde gruplar arası farklılık önemli bulunamamıştır($P > 0.0$)

Çocukların boş zamanlarında okumayı tercih ettikleri

türler; A.S.E.D'de % 10 ile roman % 16 ile hikaye, % 10 ile
Çizgi roman, % 15 ile dergi, % 8 ile ansiklopedi, % 10 ile hika-
ye ve dergi, % 10 ile hikaye ve ansiklopedi, % 10 ile hikaye ve
şiir ve % 11 ile hikaye ve resimli kitaptır. Ü.S.E.D'de ise
% 18 ile roman, % 15 ile hikaye, % 6 ile Çizgi roman, % 10

ile dergi, % 8 ile ansiklopedi, % 10 ile hikaye ve dergi, % 11 ile hikaye ve ansiklopedi, % 15 ile hikaye ve şiir ve % 7 ile hikaye ve resimli kitap çocukların boş zamanlarında okumayı tercih ettikleri türlerdir. En çok tercih edilen türler ise A.S.E.D'de % 16 ile hikaye iken, Ü.S.E.D'de % 18 ile Roman'dır. Genel olarak çocukların boş zamanlarında okumayı en çok tercih ettikleri tür % 15.5 ile hikaye, en az tercih ettikleri türler ise % 8'lik oranlarla çizgi roman ve ansiklopedidir.

Tablo 7'de ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D'deki çocukların evlerine düzenli olarak gazete alınıp alınmadığına göre dağılımları görülmektedir.

TABLO-7: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D'deki Çocukların Evlerine Düzenli Olarak Gazete Alınıp Alınmamasına Göre Dağılımları.

S.E.D.	A.S.E.D		Ü.S.E.D		TOPLAM	
Gazete Alınıyor mu?	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EVET	36	36.0	85	85.0	121	60.5
HAYIR	64	64.0	15	15.0	79	39.5
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	100	100.0

$$\chi^2 = 50.235$$

$$P < 0.05$$

Tablo 7'de ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D'deki çocukların evlerine düzenli olarak gazete alınıp alınmadığı incelendiğinde gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

A.S.E.D'de evlerine düzenli olarak gazete alınanların oranı % 36 iken, Ü.S.E.D'de % 85'tir. Düzenli olarak gazete alınmayanların oranı ise A.S.E.D'de % 64, Ü.S.E.D'de % 15'tir. Genel olarak ise evlerine düzenli gazete alınanların oranı % 60.5, alınmayanların oranı da % 39.5'tur.

Tablo-8'de ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D'deki çocukların annelerinin, boş zamanlarındaki okuma alışkanlıklarına göre dağılımları görülmektedir.

TABLO-8: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D'deki Çocukların Annelerinin Boşzamanlarındaki Okuma Alışkanlıklarına Göre Dağılımları.

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
Anne boş zamanında okur mu ?	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EVET	43	43.0	92	92.0	135	62.5
HAYIR	57	57.0	8	8.0	65	32.0
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	100	100.0

$$\chi^2 = 54.724 \quad P < 0.05$$

Tablo-8'de ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D'deki çocukların annelerinin boş zamanlarındaki okuma alışkanlıkları incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Boş zamanında okuyan annelerin oranı A.S.E.D'de % 43, Ü.S.E.D'de ise % 92'dir. Okumayan annelerin oranı ise A.S.E.D'de

% 57, Ü.S.E.D'de % 8 olarak belirlenmiştir. Genel olarak annelerin % 62.5'i boş zamanlarında okurken, % 32'si okumamaktadırlar.

Tablo-9'da ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D'deki çocukların annelerinin boş zamanlarında okudukları yayın türlerine göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO-9: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D'deki Çocukların Annelerinin Boş Zamanlarında Okudukları Yayın Türlerine Göre Dağılımları.

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Gazete	24	24.0	34	34.0	58	29.0
Kitap	4	4.0	13	13.0	17	8.5
Dergi	6	6.0	5	5.0	11	5.5
Kitap + Gazete	1	1.0	6	6.0	7	3.5
Dergi + Gazete	0	0	18	18.0	18	9.0
Kitap + Dergi + Gazete	2	2.0	14	14.0	16	8.0
Diğer (Kur'an)	6	6.0	1	1.0	7	3.5
Okumuyor	57	57.0	8	8.0	65	33.0
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 57.832 \quad P < 0.05$$

Tablo 9'da ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D.'deki çocukların annelerinin boş zamanlarında okudukları yayın türleri incelendiğinde gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

A.S.E.D'deki annelerin boş zamanlarında okudukları yayın türleri % 24 ile gazete, % 4 ile kitap, % 6 ile dergi, % 1 ile kitap ve gazete, % 2 ile kitap, dergi ve gazete, % 6 ile Kur'an iken hem dergi ve hem de gazete okuyan anneye bu grupta

rastlanmamıştır. Ü.S.E.D.'de ise okunan yayın türleri % 34 ile gazete, % 13 ile kitap, % 5 ile dergi, % 6 ile kitap ve gazete, % 18 ile dergi ve gazete, % 14 ile kitap, dergi ve gazete, % 1 ile Kur'an'dır. En çok okunan tür her iki grupta da % 24 ile A.S.E.D'de, % 34 ile Ü.S.E.D'de gazete olmuştur. Genel olarak, anneler tarafından en çok okunan tür % 29 ile gazetedir. En az okunan tür ise % 3.5 ile Kur'an olmuştur.

Tablo 10'da, ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D'deki çocukların babalarının boş zamanlarındaki okuma alışkanlıklarına göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO 10: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D'deki Çocukların Babalarının Boş Zamanlarındaki Okuma Alışkanlıklarına Göre Dağılımları.

S.E.D.		A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
Baba boş zamanında okur mu?	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
EVET	68	68.0	96	96.0	164	82.0	
HAYIR	32	32.0	4	4.0	36	18.0	
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0	

$$\chi^2 = 26.558$$

$$P < 0.05$$

Tablo 10'da ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D'deki çocukların babalarının boş zamanlarındaki okuma alışkanlıkları incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Boş zamanlarında okuyan babaların A.S.E.D'deki oranı % 68, Ü.S.E.D'de ise % 96'dır. Okumayanların oranı ise A.S.E.D de % 32, Ü.S.E.D'de % 4 olarak belirlenmiştir. Genel olarak babaların % 82'si boş zamanlarında okurken, % 18'i okumamaktadırlar.

Tablo 11'de ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D deki çocukların babalarının boş zamanlarında okudukları yayın türlerine göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO-11: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E. D'deki Çocukların Babalarının Boş Zamanlarında Okudukları Yayın Türlerine Göre Dağılımları.

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
Yayın Türü	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Gazete	50	50.0	39	39.0	89	44.5
Kitap	4	4.0	2	2.0	6	3.0
Gazete + Kitap	3	3.0	16	16.0	19	9.5
Dergi + Gazete	2	2.0	23	23.0	25	12.5
Kitap + Dergi + Gazete	0	0.0	15	15.0	15	7.5
Gazete + Diğer (Kur'an)	9	9.0	1	1.0	10	5.0
Okumuyor	32	32.0	4	4.0	36	18.0
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	100	100.0

$$\chi^2 = 25.92$$

$$P < 0.05$$

Tablo-11'de ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D deki çocukların babalarının boş zamanlarında okudukları yayın türleri incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

A.S.E.D'deki babaların boş zamanlarında okudukları yayın türleri; % 50 ile gazete, % 4 ile kitap, % 31 ile gazete ve kitap, % 2 ile dergi ve gazete, % 9 ile gazete ve Kur'an iken, kitap dergi ve gazeteyi birlikte okuyan babalara rastlanmamıştır. Ü.S.E.D de ise % 39 ile gazete, % 2 ile kitap, % 16 ile gazete ve kitap, % 1 ile gazete ve Kur'an babaların boş zamanlarında okudukları yayın türleridir. A.S.E.D'de % 50, Ü.S.E.D de % 39 oranlarında en çok gazete okunmaktadır. En az olarak da A.S.E.D de % 2 oranında dergi ve gazete okunmakta, Ü.S.E.D'de ise % 1 oranında gazete ve Kur'an okunmaktadır. Toplam olarak babalar % 44.5 ile boş zamanlarında en çok gazete okurken, % 3 ise sadece kitap okumaktadırlar, kitap okuma babaların en az tercih ettikleri tür olmuştur. Gazete ve kitap % 9.5 dergi ve gazete % 12.5, kitap, dergi ve gazete % 7.5 ve gazete ve Kur'an % 5 ile genelde babaların tercih ettikleri türlerdir.

Tablo 12'de ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D de çocukların okula giden kardeşlerinin olup olmasına göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO - 12: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D'deki Çocukların Okula Giden Kardeşlerinin Olup Olmamasına Göre Dağılımları.

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
Kardeş var mı?	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EVET	81	81.0	69	69.0	150	75.0
HAYIR	19	19.0	31	31.0	50	25.0
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 3.84$$

$$P > 0.05$$

Tablo 12'de ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D deki çocukların okula giden kardeşlerinin olup olmaması incelendiğinde gruplar arası önemli bir farklılık bulunamamıştır ($P > 0.05$). Kardeşi olan çocuk oranı A.S.E.D'de % 81 iken, Ü.S.E.D'de % 69 olarak belirlenmiştir. Kardeşi olmayanların oranı A.S.E.D'de % 19, Ü.S.E.D'de ise % 31'dir. Genel olarak çocukların % 75'inin okula giden kardeşi varken, % 25'inin yoktur.

Tablo 13'te, ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D deki çocukların kardeşlerinin, boş zamanlarındaki okuma alışkanlıklarına göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO-13: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D'deki Çocukların Kardeşlerinin Boş Zamanlarındaki Okuma Alışkanlıklarına Göre Dağılımları.

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kardeş boş zamanında okur mu?						
EVET	70	70.0	60	60.0	130	65.0
HAYIR	11	11.0	9	9.0	20	10.0
KARDEŞİ YOK	19	19.0	31	31.0	50	25.0
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 3.849$$

$$P > 0.05$$

Tablo 13'te ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D'deki çocukların kardeşlerinin boş zamanlarındaki okuma alışkanlıkları incelendiğinde, gruplar arası önemli bir farklılık bulunamamıştır ($P > 0.05$).

A.S.E.D'de boş zamanlarında okuyan kardeş oranı % 70 iken, Ü.S.E.D'de ise % 60 olarak belirlenmiştir. Okumayan kardeş oranı A.S.E.D'de % 11, Ü.S.E.D'de ise % 9'dur. Genel olarak kardeşlerin % 65'i boş zamanlarında okurken, % 10'u okumamaktadırlar.

Tablo-14'de, ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D. deki çocukların kardeşlerinin boş zamanlarında okudukları yayın türlerine göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO-14: İlkokul 5. sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D'deki Çocukların Kardeşlerinin Boş Zamanlarında Okudukları Yayın Türlerine Göre Dağılımları.

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
Yayın Türü	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Gazete	10	10.0	10	10.0	20	10.0
Ders kitabı	21	21.0	8	8.0	29	19.5
Dergi	7	7.0	8	8.0	15	7.5
Roman	14	14.0	20	20.0	34	17.0
Kitap + Dergi	4	4.0	12	12.0	16	8.0
Dergi + Ders kitabı	14	14.0	6	6.0	20	10.0
Diğer (Dini kitap)	2	2.0	-	-	2	1.0
Yanıt yok	9	9.0	5	5.0	14	7.0
Kardeşi yok	19	19.0	31	31.0	50	25.0
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 3.38$$

$$P > 0.05$$

Tablo 14'te ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D. deki çocukların kardeşlerinin, boş zamanlarında okudukları yayın türleri incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$).

Kardeşlerin boş zamanlarında okudukları yayın türleri A.S.E.D de % 10 ile gazete, % 21 ile ders kitabı, % 7 ile dergi, % 14 ile roman, % 4 ile kitap ve dergi, % 14 ile ders kitabı ve dergi, % 2 ile dini kitap iken, çocukların % 9'u bu soruya

cevap vermemiştir. Ü.S.E.D.'de ise % 10 ile gazete, % 8 ile ders kitabı, % 8 ile dergi, % 20 ile roman, % 12 ile kitap ve dergi, % 6 ile dergi ve ders kitabı kardeşlerin boş zamanlarında okudukları yayın türlerini oluştururken bu gruptaki % 5 oranında çocuk bu soruya cevap vermemiştir. Dini kitap okuyan kardeşe ise rastlanmamıştır. A.S.E.D. de kardeşlerin boş zamanlarında en fazla okudukları yayın türü % 21 ile ders kitabı, Ü.S.E.D.'de ise % 20 ile roman'dır. Genel olarak çocukların kardeşlerinin boş zamanlarında en çok % 19.5 ile ders kitabı, % 17 oranında roman okudukları belirlenmiştir. En az okudukları yayın türü ise % 1 ile dini kitaptır.

Tablo 15'te, ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D. deki çocukların evlerinde bir kitaplık olup olmamasına göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO-15: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D'deki Çocukların Evlerinde Bir Kitaplık Olup Olmamasına Göre Dağılımları.

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evde kitaplık var mı?						
EVET	73	73.0	90	90.0	163	81.5
HAYIR	27	27.0	10	10.0	37	18.5
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$X^2 = 9.584 \quad P < 0.05$$

Tablo 15'te ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D deki çocukların evlerinde bir kitaplık olup olmaması incelendiğinde gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). A.S.E.D'deki çocukların % 73'ünün, Ü.S.E.D'deki çocukların ise % 90'ının evlerinde bir kitaplık vardır. Evlerinde kitaplık olmayanların oranı ise A.S.E.D'de % 27, Ü.S.E.D'de % 10'dur. Genel olarak ise, çocukların % 81.5'unda evlerinde kütüphane varken, % 18.5'unun yoktur.

Tablo 16'da ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D. deki çocukların ders kitabı dışında kendilerine ait kitaplarının olup olmamasına göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO - 16: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D'deki Çocukların Ders Kitapları Dışında Kendilerine Ait Kitaplarının Olup Olmamasına Göre Dağılımları.

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
Kitapları var mı?	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EVET	62	62.0	87	87.0	149	74.5
HAYIR	38	38.0	13	13.0	51	25.5
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 16.45$$

$$P < 0.05$$

Tablo 16'da ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D deki çocukların ders kitabı dışında kendilerine ait kitaplarının olup olmaması incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). A.S.E.D'deki çocukların % 62'sinin, Ü.S.E.D'deki çocukların % 87'sinin ders kitabı dışında kendilerine ait kitapları vardır. A.S.E.D'de % 38'inin, Ü.S.E.D'de de % 13'ünün ise ders kitabı dışında kendilerine ait kitapları yoktur. Genel olarak çocukların % 74.5'unun kendilerine ait kitapları bulunurken, % 25.5'unun ise kendilerine ait kitapları yoktur.

Tablo-17'de, ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D deki çocukların ailelerinin, çocuklarına boş zamanlarında okumaları için kitap almalarına göre dağılımları gösterilmiştir.

TABLO-17: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D'deki Çocukların Ailelerinin Çocuklarına Boş Zamanlarında Okumaları İçin Kitap Almalarına Göre Dağılımları.

S.E.D.	A.S.E.D		Ü.S.E.D		TOPLAM	
Aile kitap alır mı?	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EVET	62	62.0	87	87.0	149	74.5
HAYIR	38	38.0	13	13.0	51	25.5
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 16.45$$

$$P < 0.05$$

Tablo 17'de ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D. deki çocukların ailelerinin, çocuklarına boş zamanlarında okumaları için kitap alıp almadıkları incelendiğinde, gruplararası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

A.S.E.D.'deki çocukların % 62'sinin, Ü.S.E.D.'deki çocukların ise % 87'sinin ailesi, boş zamanlarında okumaları için çocuklarına kitap almaktadırlar. Çocuklarına boş zamanlarında okumaları için kitap almayan ailelerin oranı ise A.S.E.D.'de % 38, Ü.S.E.D.'de % 13 tür. Genelde ise ailelerin % 74.5'i çocuklarına boş zamanlarında okumaları için kitap alırken, % 25.5'i almamaktadırlar.

Tablo 18'de, ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D. deki çocukların ellerindeki parayı nasıl harcayacaklarına göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO-18: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Elleriindeki Parayı Nasıl Harcayacaklarına Göre Dağılımları

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Parayı nasıl harcar?						
Yiyecek alır	30	30.0	9	9.0	39	19.5
Giyecek alır	8	8.0	10	10.0	18	9.0
Kitap alır	38	38.0	42	42.0	80	40.0
Oyuncak alır	9	9.0	2	2.0	11	5.0
Yiyecek + kitap alır	10	10.0	18	18.0	28	14.0
Diğer (Biriktirim)	5	5.0	19	19.0	24	12.0
TOPLAM*	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 9.68 \quad P < 0.05$$

Tablo 18'de ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D. deki çocukların ellerindeki parayı nasıl harcayacakları incelendiğinde gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). A.S.E.D.'deki çocukların % 30'u ellerindeki parayı yiyecek almak için, % 8'i giyecek almak için, % 38'i kitap almak için, % 5'i biriktirmek için kullanmaktadırlar. Ü.S.E.D.'deki çocukların ise % 9'u yiyecek almak için, % 10'u giyecek almak için, % 42'si kitap almak için, % 2'si oyuncak almak için, % 18'i yiyecek ve kitap almak için, % 19'u biriktirmek için kullanmaktadırlar. Çocuklar ellerindeki parayı en fazla A.S.E.D.'de % 38 Ü.S.E.D.'de de % 42 oranında kitap almak amacıyla kullanmaktadırlar. Genel olarak çocukların % 40'ı ellerindeki parayla kitap alırken, % 19.5'u yiyecek, % 14'ü yiyecek ve kitap, % 9'u giyecek, % 5.5'u oyuncak almakta, % 12'si de biriktirmeyi tercih etmektedirler.

Tablo 19'da ilkokul 5. sınıftaki alt ve üst S.E.D.'deki çocuklara ailelerinin okul öncesi dönemde, kitap okuyup okumadıklarına göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO 19 : İlkokul 5. Sınıfa giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Ailelerinin Okul Öncesi Dönemde Kitap Okuyup Okumadıklarına Göre Dağılımları

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
Kitap okudu mu?	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EVET	51	51.0	75	75.0	126	63.0
HAYIR	49	49.0	25	25.0	74	37.0
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 12.353, \quad p < 0.05$$

Tablo 19'da ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklara ailelerinin okul öncesi dönemde kitap okuyup okumadıkları incelendiğinde gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Okul öncesi dönemde çocuklarına kitap okuyan ailelerin A.S.E.D.'deki oranı % 51, Ü.S.E.D. de % 75 olarak belirlenmiştir. A.S.E.D.'deki ailelerin % 49, Ü.S.E.D.'deki ailelerin ise % 25'i çocuklarına okul öncesi dönemde kitap okumamışlardır. Genel olarak, ailelerin % 63'ü okul öncesi dönemde çocuklarına kitap okumuşken, % 37'si okumamıştır.

Tablo 20'de, ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D. deki çocukların okullarında bir kütüphanenin olup olmamasına göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO 20: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Okullarında Bir Kütüphanenin Olup Olmamasına Göre Dağılımları.

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
Okul kütüphanesi varmı?	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EVET	100	100.0	93	93.0	193	96.5
HAYIR	0	0.0	7	7.0	7	3.5
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$P > 0.05$

Tablo 20'de ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D.deki çocukların okullarında bir kütüphanenin olup olmaması incelendiğinde gruplar arası farklılıklar önemli bulunmamıştır. ($P > 0.05$). A.S.E.D.'deki çocukların % 100'ü, Ü.S.E.D.'deki çocukların % 93'ü okullarında kütüphane olduğunu belirtmişlerdir. Genel olarak ise, çocukların % 96.5'u okullarında kütüphane olduğunu belirtirken % 3.5'u olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 21'de ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D.deki çocukların sınıflarında kütüphane olup olmamasına göre dağılımları gösterilmiştir.

TABLO 21: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Sınıflarında Bir Kitaplık Olup Olmamasına Göre Dağılımları

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
Sınıf Kütüphanesi var mı?	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EVET	89	89.0	97	97.0	186	93.0
HAYIR	11	11.0	3	3.0	14	7.0
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 4.916 \quad P < 0.05$$

Tablo 21'de ilkokul 5 sınıfa giden alt ve üst S.E.D.'deki çocukların sınıflarında bir kitaplık olup olmaması incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). A.S.E.D.'deki çocukların % 89'u, Ü.S.E.D.'deki çocukların % 97 si sınıflarında bir kütüphanenin olduğunu belirtmişlerdir. A.S.E.D.'deki çocukların % 11'i, Ü.S.E.D.'deki çocukların % 3'ü ise sınıflarında bir kütüphanenin olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 22'de ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D.'deki çocukların evlerinin çevresinde bir kütüphanenin olup olmasına göre dağılımları gösterilmiştir.

TABLO 22: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Evlerinin Çevresinde Bir Kütüphanenin Olup Olmamasına Göre Dağılımları

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
Evlerinin Çevresinde kütüphane varmı?	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EVET	17	17.0	48	48.0	65	32.5
HAYIR	83	83.0	52	52.0	135	67.5
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$x^2 = 21.903 \quad P < 0.05$$

Tablo 22'de ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D.'deki çocukların evlerinin çevresinde bir kütüphanenin olup olmaması incelendiğinde gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). A.S.E.D.'deki çocukların % 17'sinin, Ü.S.E.D.'deki çocukların % 48'inin evlerinin çevresinde kütüphane vardır. Ayrıca A.S.E.D.'de % 83, Ü.S.E.D.'de % 52 oranında evlerinin çevresinde kütüphane olmayan çocuk vardır. Genel olarak ise, çocukların % 32.5'unun evlerinin çevresinde kütüphane varken, % 67.5'unun yoktur.

Tablo 23'te ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D.'deki çocukların kütüphanelerden yararlanma alışkanlıklarına göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO 23: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Kütüphanelerden Yararlanma Alışkanlıklarına Göre Dağılımları.

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
Kütüphaneden yararlanır mı?	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EVET	93	93.0	68	68.0	161	80.5
HAYIR	7	7.0	32	32.0	39	19.5
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 19.908 \quad P < 0.05$$

Tablo 23'te ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D.'deki çocukların kütüphanelerden yararlanma alışkanlıkları incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

A.S.E.D.'deki çocukların % 93'ü, Ü.S.E.D.'deki çocukların % 68'i kütüphanelerden yararlanma alışkanlığına sahiptir. Bunun yanında A.S.E.D.'deki çocukların % 7'si, Ü.S.E.D.'deki çocukların ise % 32'si kütüphanelerden yararlanmamaktadır. Genel olarak çocukların % 80.5'u kütüphanelerden yararlanırken, % 19.5 u yararlanmamaktadırlar.

Tablo 24'te, ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D.'deki çocukların kütüphanelerden yararlanma amaçlarına göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO 24: İlkokul 5. sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Kütüphanelerden Yararlanma Amaçlarına Göre Dağılımları.

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
Yararlanma amaçları	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Araştırma yapmak	57	57.0	49	49.0	106	53.0
Roman, hikaye vs. Almak	22	22.0	10	10.0	32	16.0
Araştırma + Kitap.	14	14.0	9	9.0	23	11.5
Yararlanmıyor	7	7.0	32	32.0	39	19.5
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 12.50$$

$$P < 0.05$$

Tablo 24'te ilkokul 5. sınıfa giden çocukların alt ve üst S.E.D.'lere göre kütüphanelerden yararlanma amaçları incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

A.S.E.D.'deki çocukların % 57'si araştırma yapmak, % 22'si roman, hikaye v.s. kitap almak, % 14'ü hem araştırma yapmak hem de roman, hikaye v.s. kitap almak için kütüphanelerden yararlanmaktadırlar. Ü.S.E.D.'de ise çocukların % 49'u araştırma yapmak, % 10'u roman, hikaye vs. kitap almak, % 9'u hem araştırma yapmak, hem de roman, hikaye vs. kitap almak için kütüphanelerden yararlanmaktadırlar. Her iki grupta da en çok (A.S.E.D.'de % 57, Ü.S.E.D.'de % 49 oranında) araştırma yapmak için kütüphanelerden yararlanılmaktadır. Genel olarak çocukların % 53'ü araştırma yapmak, % 16'sı roman, hikaye vs. kitapları

almak ve % 11.5'u da hem araştırma yapmak hem de roman, hikaye vs. kitapları almak için kütüphanelerden yararlanmaktadırlar.

Tablo 25'te ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D. deki çocukların öğretmenlerinin öğrencilerini okumaya yöneltip yöneltmediklerine göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO 25: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Öğretmenlerinin Öğrencilerini Okumaya Yöneltip Yöneltmediklerine Göre Dağılımları.

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
Öğretmen Yönlendiriyormu?	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EVET	95	95.0	96	96.0	191	95.5
HAYIR	5	5.0	4	4.0	9	4.5
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$P > 0.05$$

Tablo 25'te ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D.'deki çocukların öğretmenlerinin öğrencilerini okumaya yöneltip yöneltmedikleri incelendiğinde gruplar arası farklılıklar önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$).

A.S.E.D.'deki çocukların % 95'i, Ü.S.E.D.'deki çocukların % 96'sı öğretmenlerinin kendilerini kitap okumaya yönelttiklerini belirtirken, A.S.E.D.'deki çocukların % 5'i Ü.S.E.D.'deki çocukların % 4'ü öğretmenlerinin kendilerini kitap okumaya yöneltmediklerini belirtmişlerdir. Genel olarak ise çocukların % 95.5'u öğretmenlerinin kendilerini kitap okumaya yönelttiklerini belirtirken, % 4.5'u yöneltmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 26'da öğretmenlerin öğrencileri okumaya yöneltme şekillerine göre dağılımları gösterilmiştir.

TABLO 26: Öğretmenlerin Öğrencileri Okumaya Yöneltilme Şekilleri-
ne Göre Dağılımları

Yöneltilme şekli	S.E.D.		A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sözel olarak	86	86.0	76	76.0	162	81.0		
Kitap okutarak	9	9.0	3	3.0	12	6.0		
Hızlı okuma yarışı	0	0.0	17	17.0	17	8.5		
Yanıt yok	5	5.0	4	4.0	11	5.5		
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0		

$$\chi^2 = 5.12 \quad P < 0.05$$

Tablo 26'da öğretmenlerin öğrencileri okumaya yöneltilme şekilleri incelendiğinde gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

A.S.E.D.'deki çocukların % 86'sı öğretmenlerinin kendilerini sözel olarak yönlendirdiklerini, % 9'u da kitap okutarak yönlendirdiklerini belirtirken, hızlı okuma yarışı yaptırıyor cevabı hiç verilmemiş ve ayrıca % 5'i de yönlendirilmediklerini belirtmişlerdir. Ü.S.E.D.'de ise çocukların % 76'sı sözel olarak, % 3'ü kitap okutarak, % 17'si hızlı okuma yarışı yaptırarak öğretmenlerinin onları okumaya yönlendittiklerini belirtmişlerdir. Genel olarak, çocukların % 81'i sözel olarak, % 6'sı kitap okutularak, % 8.5'u hızlı okuma yarışı yaptırılarak yönlendirilirken % 5.5'u yönlendirilmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 27'de, ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D. deki çocukların arkadaşlarıyla kitap alışverişi yapmalarına göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO 27: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Arkadaşları İle Kitap Alış-Verişi Yapmalarına Göre Dağılımları

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
Kitap alış-verişi yapar mı?	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EVET	71	71.0	76	76.0	147	73.5
HAYIR	29	29.0	24	24.0	53	26.5
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 0.642$$

$$P > 0.05$$

Tablo 27'de ilkokul 5. sınıfa giden çocukların arkadaşları ile kitap alış-verişi yapmaları incelendiğinde gruplar arası farklılık önemli bulunamamıştır ($P > 0.05$). A.S.E.D.'deki çocukların % 71'i Ü.S.E.D.'deki çocukların ise % 76'sı arkadaşları ile kitap alışverişi yapmaktadırlar. Arkadaşları ile kitap alış-verişi yapmayanların oranı ise A.S.E.D.'de % 29, Ü.S.E.D. de % 24 olarak bulunmuştur. Genel olarak çocukların % 73.5'u arkadaşları ile kitap alış-verişi yaparken, % 26.5'u yapmamaktadırlar.

Tablo 28'de ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D. deki çocukların, arkadaşları ile ne amaçla kitap alış-verişi yaptıklarına göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO 28: İlkokul 5. Sınıfa Giden Alt ve Üst S.E.D.'deki Çocukların Arkadaşları ile Ne Amaçla Kitap Alış-Verişi Yaptıklarına Göre Dağılımları

S.E.D.	A.S.E.D.		Ü.S.E.D.		TOPLAM	
Kitap Alış-Veriş Amacı	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ders Kitapları İçin	47	47.0	25	25.0	72	36.0
Roman,hikaye vs.için	13	13.0	38	38.0	51	25.5
Dergi İçin	11	11.0	13	13.0	24	12.0
Kitap Alış Verişi yapmıyor	29	29.0	24	24.0	53	26.5
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	200	100.0

$$x^2 = 9.68$$

$$P < 0.05$$

Tablo 28'de, ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D.'deki çocukların, arkadaşları ile ne amaçla kitap alış-verişi yaptıkları incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). A.S.E.D.'deki çocukların % 47'si ders kitapları için, % 13'ü roman, hikaye vs. kitaplar için, % 11'i dergi için arkadaşları ile kitap alış-verişi yapmaktadırlar. Genel olarak çocukların % 36'sı ders kitapları için, % 25.5'u roman hikaye vs. kitapları için, % 12'si de dergi okumak için arkadaşlarıyla kitap alış-verişi yapmaktadırlar.

Tablo 29'da, ilkokul 5. sınıfa giden çocukların boş vakitlerini nasıl değerlendirdiklerinin cinsiyetlere göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO 29: İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Boş Vakitlerini Nasıl Değerlendirdiklerinin Cinsiyetlere Göre Dağılımları.

CİNSİYET	KIZ		ERKEK		TOPLAM	
Boş vakitlerini Değerlendirme	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kitap	22	23.0	16	15.0	38	19.0
Oyun	9	9.0	13	13.0	22	11.0
T.V.	5	5.0	4	4.0	9	4.5
Kitap + Oyun	21	22.0	24	23.0	45	22.5
Oyun + TV	18	19.0	9	9.0	27	18.5
Kitap + Oyun + TV	8	8.0	25	24.0	33	16.5
Diğer (Resim, müzik)	13	13.0	13	13.0	26	13.0
TOPLAM	96	100.0	104	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 4.293 \quad P > 0.05$$

Tablo 29'da, ilkokul 5. sınıfa giden çocukların boş vakitlerini nasıl değerlendirdikleri, cinsiyetlere göre incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunamamıştır ($P > 0.05$). Kız çocukların boş zamanlarında yapmayı tercih ettikleri etkinlikler; % 23'le kitap okuma, % 9 ile oyun oynama, % 5 ile TV izleme, % 22 ile kitap okuma ve oyun oynama, % 19 ile oyun oynama ve TV izleme, % 8 ile kitap okuma, oyun oynama ve TV izleme, % 13'ü ise resim, müzik gibi diğer etkinliklerdir. Erkek çocukların ise % 15'i kitap okumayı, % 13'ü oyun oynamayı, % 4'ü TV izlemeyi, % 23'ü kitap okumayı ve oyun oynamayı, % 9'u oyun oynamayı ve TV izlemeyi, % 24'ü kitap okuyup, oyun oynayıp ve TV izlemeyi, % 13'ü ise resim, müzik gibi diğer etkinlikleri

tercih etmektedirler. Genel olarak çocukların % 19'u kitap okumayı, % 11'i oyun oynamayı, % 4.5'u TV. izlemeyi, % 22.5'u kitap okumayı ve oyun oynamayı, % 18.5'u oyun oynayıp TV izlemeyi, % 16.5'u kitap okumayı, oyun oynamayı ve TV izlemeyi ve % 13'ü diğer etkinlikleri tercih etmektedirler.

Tablo 30'da, ilkokul 5. sınıfa giden çocukların "kitap okumayı sevme" özelliklerinin cinsiyetlere göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO 30: İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların "Kitap Okumayı Sevme" Özelliklerinin Cinsiyetlere Göre Dağılımları.

Cinsiyet	KIZ		ERKEK		TOPLAM	
Kitap okumayı sever mi?	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EVET	94	98.0	99	95.0	193	96.5
HAYIR	2	2.0	5	5.0	7	3.5
TOPLAM	96	100.0	104	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 4.293 \quad P > 0.05$$

Tablo 30'da ilkokul 5. sınıfa giden çocukların "Kitap okumayı sevme" özellikleri cinsiyetlere göre incelendiğinde gruplar arası farklılık önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$). Kitap okumayı seven kız çocuklarının oranı % 98, erkek çocuklarının ise % 95'dir. Sevmeyen kız çocuklarının oranı % 2, erkek çocuklarının oranı ise % 5'tir. Genel olarak, çocukların % 96.5'u kitap okumayı sevdiklerini belirtirken, % 3.5'u sevmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 31'de ilkokul 5. sınıfa giden çocukların boş zamanlarında okumayı tercih ettikleri türlerin cinsiyetlere göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO 31: İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Boş Zamanlarında Okumayı Tercih Ettikleri Türlerin Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet	KIZ		ERKEK		TOPLAM	
Tercih edilen Tür	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Roman	15	15.5	13	12.5	28	14.0
Hikaye	15	15.5	15	14.5	30	15.0
Çizgi Roman	4	4.0	12	11.5	16	8.0
Dergi	12	12.5	13	13.5	25	12.5
Ansiklopedi	5	5.0	11	10.5	16	8.0
Hikaye + Dergi	9	9.0	11	10.5	20	10.0
Hikaye + Şiir	17	18.0	8	8.0	25	12.5
Hikaye + Ansiklopedi	11	11.5	11	10.5	22	11.0
Hikaye + Resimli kitap	8	8.0	10	9.5	18	9.0
TOPLAM	96	100.0	104	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 1.846$$

$$P > 0.05$$

Tablo 31'de ilkokul 5. sınıfa giden çocukların boş zamanlarında okumayı tercih ettikleri türler, cinsiyetlere göre incelendiğinde gruplar arası farklılık önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$).

Kız çocukların % 15.5'u roman, % 15.5'u hikaye, % 4'ü çizgi roman, % 12.5'u dergi, % 5'i ansiklopedi, % 9'u hikaye ve dergi, % 18'i hikaye ve şiir, % 11.5'u hikaye ve ansiklopedi % 8'i ise hikaye ve resimli kitap okumayı tercih etmektedirler. Erkek çocukların ise % 12.5'u roman, % 14.5'u hikaye, % 11.5'u çizgi roman, % 13.5'u dergi, % 10.5'u ansiklopedi, % 10.5'u hikaye ve dergi, % 8'i hikaye ve şiir, % 11.5'u hikaye ve ansiklopedi, % 9.5'u ise hikaye ve resimli kitap okumayı tercih etmektedirler. Genel olarak çocukların % 14'ü roman, % 15'i hikaye, % 8'i çizgi roman, % 12.5'u dergi, % 8'i ansiklopedi, % 10'u hikaye ve dergi, % 12.5'u hikaye ve şiir, % 11'i hikaye ve ansiklopedi, % 9'u ise hikaye ve resimli kitap okumayı tercih etmektedirler.

Tablo 32'de ilkokul 5. sınıfa giden çocukların ders kitapları dışında kendilerine ait kitaplarının olup olmamasının cinsiyetlere göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO 32: İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Ders Kitapları Dışında Kendilerine Ait Kitaplarının Olup Olmamasının Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Cinsiyet		KIZ		ERKEK		TOPLAM	
Kendi Kitabı var mı?		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EVET		77	80.0	72	75.0	149	74.5
HAYIR		19	20.0	32	25.0	51	25.5
TOPLAM		96	100.0	104	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 3.167$$

$$P > 0.05$$

Tablo 32'de, ilkokul 5. sınıfa giden çocukların ders kitapları dışında kendilerine ait kitaplarının olup olmaması cinsiyetlere göre incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$). Kız çocuklarının % 80'nin, erkek çocuklarının ise % 75'inin kendilerine ait kitapları bulunurken, kız çocuklarının % 20'sinin erkek çocuklarının % 25'inin kendilerine ait kitapları yoktur. Genel olarak çocukların % 74.5'unun kendilerine ait kitapları varken, % 25.5'unun yoktur.

Tablo 33'te ilkokul 5. sınıfa giden çocukların ellerindeki parayı ne amaçla harcadıklarının cinsiyetlere göre dağılımları görülmektedir.

TABLO 33: İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Elleriindeki Parayı Ne Amaçla Harcadıklarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı.

CİNSİYET Parayı Nasıl harcar?	KIZ		ERKEK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yiyecek alır	11	11.0	28	27.0	39	19.5
Giyecek alır	12	13.0	6	6.0	18	9.0
Kitap alır	45	46.0	35	34.0	80	40.0
Oyuncak alır	1	1.0	10	10.0	11	5.5
Yiyecek + Kitap alır	15	16.0	13	12.0	28	14.0
Diğer(Biriktirir).	12	13.0	12	11.0	24	12.0
TOPLAM	96	100.0	104	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 3.841$$

$$P < 0.05$$

Tablo 33'te ilkököl 5. sınıfa giden çocukların, ellerindeki parayı ne amaçla harcadıkları, cinsiyetlere göre incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$). Kız çocuklarının % 11'i ellerindeki para ile yiyecek alırken, % 13'ü giyecek, % 46'sı kitap, % 1'i oyuncak, % 16'sı yiyecek ve kitap alırken, % 13'ü biriktirmeyi tercih etmektedirler. Erkek çocukların ise % 27'si yiyecek, % 6'sı giyecek, % 34'ü kitap, % 10'u oyuncak, % 12'si de yiyecek ve kitap alırken, % 11'i biriktirmektedir. Genel olarak ise çocukların % 19.5'u yiyecek, % 9'u giyecek, % 41'ı kitap, % 5.5'u oyuncak, % 14'ü yiyecek ve kitap alırken % 12'si ellerindeki parayı biriktirmektedirler.

Tablo 34'te, ilkököl 5. sınıfa giden çocukların, genel olarak kütüphanelerden yararlanmalarının, cinsiyetlere göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO 34: İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Genel Olarak Kütüphanelerden Yararlanmalarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı

CİNSİYET	KIZ		ERKEK		TOPLAM	
Kütüphaneler- den Yararlanma	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EVET	74	77.0	87	84.0	161	80.5
HAYIR	22	23.0	17	16.0	39	19.5
TOPLAM	96	100.0	104	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 1.373$$

$$P > 0.05$$

Tablo 34'te ilkököl 5. sınıfa giden çocukların, genel olarak kütüphanelerden yararlanmaları cinsiyetlere göre incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$).

Kız çocuklarının % 77'si, erkek çocuklarının % 84'ü kütüphanelerden yararlanırken, kızların % 23'ü, erkek çocukların % 16'sı yararlanmamaktadırlar. Genel olarak, çocukların % 80.5'u kütüphanelerden yararlanırken, % 19.5'u yararlanmamaktadır.

Tablo 35'te ilkokul 5. sınıfa giden çocukların, kütüphanelerden ne amaçla yararlandıklarının, cinsiyetlere göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO 35: İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Kütüphanelerden Ne Amaçla Yararlandıklarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı

CİNSİYET	KIZ		ERKEK		TOPLAM	
Kütüphaneler- den yararlanma amacı	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Araştırma Yapma	52	54.0	54	52.0	106	53.0
Roman,hikaye vs.alma	16	17.0	16	16.0	32	16.0
Araştırma + Kitap	6	7.0	17	16.0	23	11.5
Yararlanmıyor	22	23.0	17	16.0	39	19.5
TOPLAM	96	100.0	104	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 0.862$$

$$P > 0.05$$

Tablo 35'te ilkokul 5. sınıfa giden çocukların, kütüphanelerden ne amaçla yararlandıkları, cinsiyetlere göre incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$). Kütüphanelerden yararlanan kız çocuklarının % 54'ü araştırma yapmak için, % 17'si roman, hikaye vs. kitapları almak için, % 7'si ise araştırma yapmak ve roman, hikaye vs. kitap almak için kütüphanelerden yararlanmaktadır. Erkek çocukların % 52'si araş-

tırma yapmak için, % 16'sı roman, hikaye vs. kitabı almak için, % 16'sı araştırma yapmak ve kitap almak için kütüphanelerden yararlanmaktadır. Genel olarak ise, çocukların % 53'ü araştırma yapmak için, % 16'sı roman, hikaye vs. kitap almak için kütüphanelerden yararlanmaktadırlar.

Tablo 36'da ilkokul 5. sınıfa giden çocukların arkadaşları ile kitap alış-verişi yapmalarının cinsiyetlere göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO 36: İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Arkadaşları İle Kitap Alış-Verişi Yapmalarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı

CİNSİYET	KIZ		ERKEK		TOPLAM	
Kitap alış-verişi yapar mı?	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EVET	72	75.0	75	72.0	147	73.5
HAYIR	24	25.0	29	28.0	53	26.5
TOPLAM	96	100.0	104	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 0.213$$

$$P > 0.05$$

Tablo 36'da ilkokul 5. sınıfa giden çocukların, arkadaşları ile kitap alış-verişi yapmaları cinsiyetlere göre incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunamamıştır ($P > 0.05$).

Kızların % 75'i, erkeklerin ise % 72'si arkadaşları ile kitap alış-verişi yaparken, kızların % 25'i, erkeklerin % 28'i yapmamaktadırlar. Genel olarak çocukların % 73.5'u arkadaşları ile kitap alış-verişi yaparken, % 26.5'u yapmamaktadırlar.

Tablo 37'de ilkokul 5. sınıfa giden çocukların arkadaşları ile ne amaçla kitap alış-verişi yaptıklarının cinsiyetlere göre dağılımları gösterilmektedir.

TABLO 37: İlkokul 5. Sınıfa Giden Çocukların Arkadaşları İle Ne Amaçla Kitap Alış-Verişi Yaptıklarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı.

CİNSİYET Ne amaçla kitap alış- verişi yapar?	KIZ		ERKEK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ders kitapları için	30	31.0	42	40.0	72	36.0
Roman,hikaye vs.için	31	32.0	20	19.0	51	25.5
Ders k. +,Roman,hikaye vs.	11	12.0	13	13.0	24	12.0
Yapmıyor	24	25.0	29	28.0	53	26.5
TOPLAM	96	100.0	104	100.0	200	100.0

$$\chi^2 = 1.666$$

$$P > 0.05$$

Tablo 37'de, ilkokul 5. sınıfa giden çocukların, arkadaşları ile ne amaçla kitap alış-verişi yaptıkları cinsiyetlere göre incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunamamıştır ($P > 0.05$). Kız çocuklarının % 31'i ders kitapları için

arkadaşları ile kitap alış-verişi yaparken, % 32'si roman, hikaye vs. kitapları için, % 12'si hem ders kitabı hem de roman, hikaye vs. kitapları için arkadaşları ile kitap alış-verişi yapmışlardır. Erkek çocukların ise % 40'ı ders kitapları için, % 19'u roman hikaye vs. kitapları için, % 13'ü de ders kitapları ve roman hikaye vs. kitapları için arkadaşları ile kitap alış-verişi yapmaktadırlar. Genel olarak, çocukların % 36'sı ders kitapları için, % 25.5'u roman, hikaye vs. kitapları için, % 12'si ders kitapları ve roman, hikaye vs. kitapları için kütüphanelerden yararlanmaktadırlar.

T A R T I Ş M A

Bu araştırma ilkokul 5. sınıfa giden çocukların okuma alışkanlıklarını incelemek amacıyla planlanmıştır. Örneklem grubunu alt sosyo-ekonomik düzeyden 100, üst sosyo-ekonomik düzeyden 100 çocuk olmak üzere 200 ilkokul, 5. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada anket yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler, tabloların özelliklerine göre Fisher, Ki-Kare ve Kolmogrof-Simirnov istatistiksel testleri uygulanarak analiz edilmiştir.

Örnekleme alınan ilkokul 5. sınıfa giden çocukların cinsiyetlerinin A.S.E.D. ve Ü.S.E.D.'e göre dağılımları Tablo-1'de gösterilmiştir. Buna göre kızların oranı % 48, erkeklerin oranı ise % 52'dir. Anket formu basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak uygulandığı için, kız ve erkek sayıları eşitlenememiştir.

Tablo-2'de ilkokul 5. sınıfa giden çocukların annelerinin öğrenim düzeylerinin alt ve üst S.E.D'lere göre dağılımları incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). A.S.E.D.'de annelerin % 56'sı ilkokul mezunudur. Bu grupta yüksek okul mezunu anne yoktur. Ayrıca A.S.E.D'deki annelerin % 15'i okuma-yazma bilmemektedir. Bu sonuçlar A.S.E.D'deki annelerin öğrenim düzeylerinin oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Özellikle annelerin % 15'inin okuma-yazma bilmiyor olmaları, bu annelerin çocuklarına okuma alışkanlığı konusunda model olamayacağı fikrini verir ki, bu da çocuğun okuma alışkanlığını kazanmasında olum-

suz bir etkindir. Ü.S.E.D'deki annelerin öğrenim durumlarına bakıldığında ise, bu gruptaki annelerin % 47'sinin yüksek okul mezunu olduğu saptanmıştır. Bu sonuçta göstermektedir ki, annelerin öğrenim durumları üzerinde sosyo-ekonomik düzey etkili olabilmektedir. Ve sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe annelerin öğrenim düzeyleri de yükselmektedir. Annelerin öğrenim düzeylerindeki bu farklılıkların, çocukların okuma alışkanlıklarında da farklılık yaratacağı düşünülebilir.

Tablo-3'te babaların öğrenim düzeyleri alt ve üst S.E.D'lere göre incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P > 0.05$). A.S.E.D'deki babaların % 57'si ilköğretim mezunudur. Bu da A.S.E.D'deki babaların öğrenim düzeylerinin düşük olduğunu gösterir. Ü.S.E.D'deki babaların ise % 67'si yüksek okul mezunudur. Babaların öğrenim düzeylerindeki farklılıklar, annelerde olduğu gibi, çocukların okuma alışkanlıklarında farklılıklar yaratabilmektedir.

Anne-babaların sosyo-ekonomik düzeyleri arasındaki farklılık, öğrenim düzeyleri arasında da farklılık oluşmasına neden olmuştur. Sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe anne-babaların öğrenim düzeyleri de yükselmiştir. Olcay 1990 yılında yapmış olduğu araştırmada, ailelerin öğrenim düzeyleri ile çocukların kitap okuma sıklıkları arasında bir ilişki olduğunu belirtmiş ve ailenin öğrenim düzeyi arttıkça çocukların da kitap okuma sıklıklarının arttığı sonucuna varmıştır(18).

Tablo 4'te ilköğretim 5. sınıfa giden çocukların boş vakitlerini nasıl değerlendirdikleri alt ve üst S.E.D'lere göre incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur

($P < 0.05$). A.S.E.D'deki çocukların % 27'si boş vakitlerinde kitap okumayı, oyun oynamayı ve TV izlemeyi tercih etmektedir. Ü.S.E.D'deki çocukların % 31'i ise kitap okuyup, oyun oynamayı tercih etmektedirler. Her iki grupta da TV izleme en düşük oranda tercih edilmektedir (A.S.E.D % 8, Ü.S.E.D % 1). Günümüzde TV izleme oldukça popüler bir etkinliktir. Bu çalışmada ise TV izleme oranının düşük olması sevindiricidir. Ama bunun sebebinin 5. sınıfın, çocuklar için akademik olarak çok yoğun bir dönem olduğu ve ders dışında TV izlemeye ayıracak fazla zamanlarının olmadığı da düşünülebilir. Ama bunun yanında, boş zamanlarını değerlendirme de çocukların tercihleri arasında kitabın büyük oranda yer alması, kitaba duydukları ilgi açısından çok önemlidir. Gönen'de araştırmasında korunmaya muhtaç çocuk ve gençlerin % 54'ünün boş vakitlerinde kitap okuduklarını belirlemiştir (46).

Tablo 5'te çocukların kitap okumayı sevmeye özellikleri alt ve üst S.E.D'lere göre incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunamamıştır ($P < 0.05$). Kitap okumayı seven çocukların oranı A.S.E.D'de % 99, Ü.S.E.D'de ise % 94 olarak bulunmuştur. Çocukların kitap okumayı yüksek oranda sevmeleri, okuma alışkanlığının kazanılmasında önemlidir. Doğru yönlendirmelerle, kaliteli kitaplarla çocukların okumaya duydukları bu sevgi zaman içinde kalıcı bir alışkanlığa dönüşebilir. Kitaba duyulan ilginin en yoğun olduğu bu yaş döneminde, okuma alışkanlığının oluşması için okul, aile ve çevreye büyük görevler düşmektedir.

Tablo 6'da çocukların boş zamanlarında okumayı tercih ettikleri türler, alt ve üst S.E.D'lere göre incelendiğinde gruplar arası farklılık önemli bulunamamıştır. En çok tercih edilen tür A.S.E.D'de % 16 ile Hikaye, Ü.S.E.D'de ise % 18 ile Roman türleridir. En az tercih edilen tür ise A.S.E.D'de % 8 ile ansiklopedi, Ü.S.E.D'de % 6 ile çizgi romandır. Genel olarak çocuklar % 31 ile en çok hikaye okumayı tercih etmektedirler. Atatuğ 1987'de yaptığı çalışmada 10-12 yaş döneminde okuma alışkanlığının en yüksek düzeyde olduğunu ve genellikle macera romanlarının gerçek hayat hikayelerinin, tarih kitaplarının okunduğunu belirlemiştir(33). Ayrıca Olcay'ında yaptığı araştırmada çocukların okumaktan hoşlandıkları kitap türleri arasında roman, hikaye tercih edilen tür olmuştur (18). Bu bulgular da araştırmayı destekleyici bulgulardır.

Tablo 7'de, ilkokul 5. sınıfa giden alt ve üst S.E.D'deki çocukların evlerine düzenli olarak gazete alınıp alınmadığı incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). A.S.E.D'deki ailelerin % 36'sı, Ü.S.E.D'deki ailelerin ise % 85'i günlük gazete almaktadırlar. Genel olarak ise ailelerin % 60.5'u düzenli olarak günlük gazete almaktadırlar. A.S.E.D'de günlük gazete alımının düşük olması, ekonomik sebeplere bağlı olabilir. Yapılan bir araştırmada, bir işçinin düzenli olarak günde 1 gazete alabilmesi için günde 50 dakika çalışması gerektiği belirtilmiştir (9). Genelde % 60.5'luk gazete alımının olması, gazetenin okuma alışkanlığının kazanılmasında önemli bir basamak olduğu düşünülürse oldukça yetersiz kalmaktadır. Ayrıca

gazete alımı oranı ailenin öğrenim düzeyi ile de doğru orantılıdır.

Tablo 8'de, boş zamanlarında okuma alışkanlığı olan ailelerin A.S.E.D'deki oranı % 43, Ü.S.E.D'de ise % 92 olarak görülmektedir. Genel olarak ise, annelerin % 67.5'u, boş zamanlarında okumaktadır. Ancak, genel toplamdaki bu oranda A.S.E.D'deki annelerin payı oldukça düşüktür. O nedenle A.S.E.D'deki annelerin okuma alışkanlığı konusunda, daha fazla çaba harcamaları gerektiği düşünülebilir. Çünkü, çocuklarına model olabilme açısından bu sonuç çok önemlidir. Yavuzer'e göre çocuğun yanında kitap okuyarak model oluşturan anne-baba, okuma ilgisinin gelişimine önemli katkıda bulunmaktadır (28).

Tablo-9'da annelerin boş zamanlarında okudukları yayının türleri incelendiğinde, A.S.E.D.'de % 24, Ü.S.E.D.'de ise % 34 oranında gazete, en çok okunan tür olmuştur. Gazetenin okuma alışkanlığının kazanılmasında önemli bir basamak oluşturduğu bilinmektedir. Ama ailelerin çocuklarına örnek olma açısından, gazeteden daha farklı yayın türlerini de okumaları önemlidir. Ama yine de boş zamanında okumayan anne oranının yüksek olduğu göz önüne alınırsa, hiç olmazsa gazetenin düzenli olarak okunması, toplumun okuma alışkanlığı için önem teşkil etmektedir.

Tablo 10'da, babaların boş zamanlarında okuma alışkanlıklarının olup olmadığı incelendiğinde, A.S.E.D'deki babaların % 68'nin Ü.S.E.D'deki babaların da % 96'sının boş zamanlarında okuma alışkanlıklarının olduğu görülmektedir. Ü.S.E.D'deki baba-

ların tamamına yakınının boş zamanlarında okumaları sevindiricidir. Bunun yanında A.S.E.D.'deki babaların boş zamanlarında okuma alışkanlıkları düşüktür. Bu sonuçlar çocukların okuma alışkanlıkları üzerinde babaların etkisini göstermektedir. Ü.S.E.D.'deki babalar bu konuda daha yeterli gözükürken A.S.E.D dekilerin yetersiz olduğu ve kendilerini geliştirmeleri gerektiği düşünülebilir. Son yıllarda yaşlılar üzerinde yapılan araştırmalar, orta yaşları sırasında kitap okumayan insanların ilerleyen yaşlar onlara daha fazla boş zaman sağlasa bile, okumayacaklarını ortaya koymuştur(3).

Tablo 11'de babaların boş zamanlarında okudukları yayın türleri incelendiğinde, en çok okunan yayın türünün A.S.E.D. % 50, Ü.S.E.D.'de ise % 39 oranlarında gazete türü olduğu görülmektedir. Gazete annelerde olduğu gibi babalarda da en çok okunan yayın türü olmuştur. Ü.S.E.D.'de % 23 ile gazete ve dergi okuma ikinci sıradadır. Gazete kişinin okuma eylemini sürekli gerçekleştirmesine aracılık eden ve bunu kişiyi sıkmadan, yormadan, gerektiğinde tekrar dönebileceği biçimde, hemen her yerde sağlayan önemli bir araçtır (9). Buna göre en çok okunan gazete ve dergilere, okuma alışkanlığının yaygınlaştırılması, bu konunun öneminin bilinmesi ve ciddiye alınmasının kavranması açısından, oldukça büyük görevler düşmektedir. Bu gazete ve dergilerin sayfalarında bu konuda yapılmış araştırmalara, görüşlere, istatistiklere yer vererek okuyucuların dikkati bu konuya çekilebilir. Ayrıca piyasanın durumu hakkında bilgi veren köşeler genişletilebilir. Son çıkan kitaplar, dergiler hakkında sürekli bir tanıtım yapılabilir.

Tablo 12'de çocukların, okula giden kardeşlerinin olup olmaması sosyo-ekonomik düzeylere göre incelendiğinde, A.S.E.D'de % 81, Ü.S.E.D'de ise % 69 oranında okula giden kardeşi olan çocuğun olduğu görülmektedir. Okula giden kardeşin olması, çocuğun kitaba ilgi duymasında olumlu bir etken olarak düşünülmektedir.

Tablo 13'te kardeşlerin boş zamanlarında okuma alışkanlıklarının olup olmaması incelendiğinde gruplar arası farklılık önemli bulunamamıştır ($P > 0.05$). Boş zamanlarında okuyan kardeşlerin oranı A.S.E.D'de % 70, Ü.S.E.D.'de % 60 tır. Ü.S.E.D'de boş zamanlarında okuyan kardeş oranının A.S.E.D'den az olmasının nedeni Ü.S.E.D'de kardeşi olan çocuk sayısının az olmasıdır. Bundan dolayı boş zamanlarında okuyan kardeş oranı her iki sosyo-ekonomik düzeyde de hemen hemen aynı denilebilir. Bu da okuma alışkanlığı açısından umut vericidir. Önünde okuyan bir modelin olması çocuğu okuma konusunda güdüler. Çocukların okudukları yayınları, anında paylaşabilecekleri bir kardeşlerinin olması, onlarla fikir alış-verişinde bulunabilmeleleri, konu hakkında tartışabilmeleri, okuma alışkanlığının gelişmesi için önemlidir.

Tablo 14'te kardeşlerin boş zamanlarında okudukları yayın türleri sosyo-ekonomik düzeylere göre incelendiğinde A.S.E.D. deki kardeşlerin % 21'inin en çok ders kitabı okuduğu, Ü.S.E.D. deki kardeşlerin ise % 20'sinin en çok roman, hikaye vs. gibi kitaplar okuduğu görülmektedir. Ders kitapları dışında okunan yayın türleri okuma alışkanlığının kazanılması

açısından daha önemlidir. Genel olarak kardeşlerin % 19.5'unun boş zamanlarında okudukları tür ders kitabıdır. İkinci olarak % 17 ile roman türü gelmektedir. Ders kitabının boş zamanlarını değerlendirmede bir araç olmaması gerekir. Çünkü ders kitabı çocuğun yaşantısında zorunlu olarak var olan ve öğrenmek zorunda olduğu bilgileri içeren bir yayındır. Fakat ders kitabı dışında seçeceği roman, hikaye vs. kitaplar tamamı ile çocuğun isteği doğrultusunda okunan ve tercih edilen türlerdir. O nedenle ders kitabı dışında okuyabileceği yayınlara yöneltme, okuma alışkanlığının gelişmesi açısından önemlidir.

Tablo 15'te çocukların evlerinde bir kitaplığın olup olmaması incelendiğinde A.S.E.D'deki çocukların % 73'ünün, Ü.S.E.D'deki çocukların ise % 90'ının evlerinde bir kitaplığın olduğu görülmektedir. Genel olarak ise çocukların % 81.5'unun evinde kütüphane bulunmaktadır. Evde bir kitaplığın olması herşeyden önce ailelerin kitaba ve okumaya verdikleri önemi göstermektedir. Çocuktaki okuma ilgisinin uyarılmasında ve araştırma yapmasının desteklenmesinde, yaşadığı ortamda bulunan kitaplık çok önemlidir. A.S.E.D'de % 27 oranında evinde kitaplık olmayan ailenin bulunması öğrenim düzeyinin ve sosyo-ekonomik düzeyin yetersiz olmasına bağlanabilir. Ama gelir ve öğrenim seviyesinin yüksek olduğu Ü.S.E.D.'deki ailelerin % 10'ununun evlerinde bir kitaplığın olmaması ise düşündürücüdür.

Tablo 16'da çocukların ders kitabı dışında boş zamanlarında okuyabilecekleri kitapların olması incelendiğinde, A.S.E.D

deki çocukların % 62'sinin, Ü.S.E.D'deki çocukların % 87'sinin kendilerine ait kitaplarının olduğu görülmektedir. Çocukların ders kitabı dışında kendilerine ait kitaplarının olması, okuma ilgisi ve okuma alışkanlığı açısından oldukça önemlidir. Williams'da ilkokul 3., 4., ve 5. sınıfta okuyan çocukların okuma ilgisi, okuma tutumu ve okuma alışkanlığı üzerine yapmış olduğu araştırmada, çocukların kendilerine ait kitapları olmasının çocuklara kitapları sevdirmede en iyi yol olduğu sonucuna varmıştır (44). Böylece çocuklar istedikleri zaman kullanacakları, gerekirse başkalarıyla paylaşacakları ve üzerinde konuşabilecekleri materyalin kendilerine ait olması ile, bu sevgi ve ilgiyi zaman içinde alışkanlık haline dönüştürebileceklerdir.

Tablo 17'de, ailelerin çocuklarına boş zamanlarında okumaları için kitap alıp almadıkları incelendiğinde, A.S.E.D.deki ailelerin % 62'si, Ü.S.E.D'deki ailelerin ise % 87'sinin kitap aldıkları görülmektedir. Genel olarak ise ailelerin % 74.5'u çocuklarına boş zamanlarında okumaları için kitap almaktadırlar. Burada çıkan değerler çocukların kendilerine ait kitapların olması durumuyla eşit oranlara sahiptir. Bu da şunu gösteriyor ki, ailenin çocuğun okuma alışkanlığı konusunda gösterdiği ilgi, ona kitap alması, çocuğun kendine ait kitaplarının olması konusunu birebir desteklemektedir. Her iki S.E.D'de de aile çocuğuna kitap alırsa çocuğun kendine ait kitapları olmaktadır. Ailenin okuma ilgisini destekleyici tavrı önemlidir. Sosyo-ekonomik düzeyin kitap alma üzerinde etkili olduğu düşünülse de, Ü.S.E.D'de de % 13 oranında çocuklarına boş zamanlarında

okumaları için kitap almayan ailenin olması, ailelerde yeterli bir okuma ilgisinin olmadığını göstermektedir. Dökmen, ilkökul çocuklarının okuma alışkanlıkları üzerine yaptığı araştırmada Ü.S.E.D deki ailelerin çocuklarına kitap alma oranının A.S.E.D deki ailelere oranla daha yüksek olduğunu bulmuştur(21). Bu sonuç ta araştırmamızdaki sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Tablo 18'de, ilkökul 5. sınıfa giden çocukların ellerindeki parayı nasıl harcadıkları incelendiğinde A.S.E.D.'de % 38, Ü.S.E.D.'de % 42 oranında en fazla kitap almak için harcadıkları görülmektedir. Genel olarak da, çocukların % 40'ı ellerindeki parayı en çok kitap almak için kullanmaları, kitaba duyulan sevginin açık göstergesidir. Çocukların kitap okumayı sevip kitap almaları sevindirici bir durumdur. Bu durum çocukların yaş özelliklerinden de kaynaklanmaktadır. Başaran yaptığı araştırmada, 11 yaş döneminin çocukluk dönemleri arasında okuma ve kitaba duyulan ilginin en yoğun olduğu dönem olduğunu belirtmiştir(50). Dökmen de yaptığı çalışmada, A.S.E.D'deki çocukların % 29'unun Ü.S.E.D.'dekilerin ise % 47'sinin harçlıklarıyla kendilerine kitap aldıklarını belirtmiştir(23). Bu sonuçlar araştırmayı desteklemektedirler. Ayrıca Gönen de araştırmasında korunmaya muhtaç çocukların ve gençlerin % 59.09'unun harçlıkları ile kendilerine kitap aldıklarını belirlemiştir(35).

Tablo 19'da çocuklara okul öncesi dönemde aileleri tarafından kitap okunup okunmadığı incelendiğinde, A.S.E.D.'de ailelerin % 51'i, Ü.S.E.D.'de ise % 75'inin okul öncesi dönemde çocuklarına kitap okudukları görülmektedir. Okul öncesi dönemde

çocuğu kitapla tanıştırmak, yüksek sesle kitap okumak, kitap hakkında tartışma yapmak, çocuğun dil gelişimini, bilişsel gelişimini olumlu desteklemekle birlikte kitap ile olan yakınlığı erken yaşlarda başlatmış olacaktır. A.S.E.D.'de okuma oranının % 51 olmasının anne-babaların öğrenim düzeylerine bakıldığında düşük olmadığı fikrini verebilir. Ü.S.E.D.'de ailelerin daha bilinçli olduğu düşünülürse, okul öncesi dönemde kitap okuma oranının daha yüksek olması beklenebilirdi.

Baron ve McDonald'ın yaptıkları çalışmada, bebeklikten itibaren çocuklara kitap okumaya başlanırsa bu çocukların algılama düzeylerinin, kitap okumayan çocuklara nazaran daha ileri olduğunu belirlemişlerdir. Ayrıca bu çocukların kendilerini daha rahat ifade ettiklerini ve ileriki yaşlarda okuma alışkanlığını daha rahat kazandıklarını belirtmişlerdir(13).

Tablo 20'de çocukların okullarında bir kütüphanenin olup olmadığı incelendiğinde, A.S.E.D.'deki çocukların hepsi okullarında bir kütüphanenin olduğunu belirtirken, Ü.S.E.D.'deki çocukların % 93'ü kütüphane olduğunu belirtmiştir. Ü.S.E.D. de okullarında bir kütüphanenin olmadığını belirten % 7 oranındaki çocukların, 5. sınıfa gelmelerine rağmen okullarındaki kütüphane ile bir bağlantı kurmadıkları sonucunu vermektedir. Okulda bir kütüphanenin olması burada okuyan öğrenciler açısından sevindiricidir. Çünkü hala günümüzde kütüphanesi olmayan pek çok okul vardır. Çocuğun araştırma yapması, okuma kitaplarından yararlanması için yakınında bir kütüphanenin olması, okumaya ve araştırmaya teşvik eden faktörlerdir.

Tablo 21'de sınıfta bir kütüphanenin olup olmaması incelendiğinde, A.S.E.D.'deki çocukların % 89'unun, Ü.S.E.D.'de ise % 97'sinin sınıflarında bir kütüphanenin olduğunu belirttikleri görülmektedir. Araştırma esnasında bütün sınıflarda bir sınıf kitaplığı olduğu gözlemlenmiştir. Fakat her iki sosyo-ekonomik düzeyde de sınıflarında kitaplık olmadığını belirten çocukların olması, sınıflarındaki kitaplıktan bu çocukların habersiz olduğu sonucunu vermektedir. Yapılan gözlemlerde de sınıftaki kitaplıkların kilitli ve perdeli oldukları görülmüştür. Bu nedenle, bu çocukların bu dolapları öğretmenin şahsi kitaplarını ve kırtasiye malzemelerini koyduğu bir dolap olarak düşündükleri sanılabilir.

Tablo 22'de çocukların evlerinin çevresinde bir kütüphanenin olup olmadığı incelendiğinde, A.S.E.D.'de % 17, Ü.S.E.D. de ise % 48 oranında çocuğun evlerinin çevresinde kütüphane olduğu görülmektedir. Çocuğun yaşadığı çevrede bir kütüphanenin olması okuma alışkanlığının gelişmesi ve araştırma yapabilmesi için oldukça önemlidir. Dökmen çalışmasında, kütüphanelerden yararlanan çocukların yarısından fazlasının, evlerinin yakınında bulunan kütüphaneye gitmeyi tercih ettiklerini belirlemiştir (23). Kütüphanelerin fazlalaştırılması hem çocukların hem yetişkinlerin kültür düzeylerinin yükselmesine sebep olacağı gibi, toplumdaki genel bilgi seviyesinin artmasına da neden olacaktır.

Tablo 23'te çocukların genel olarak kütüphanelerden yararlanma alışkanlıkları incelendiğinde, A.S.E.D.'de % 93, Ü.S.E.D.'de ise % 68 oranında çocuğun kütüphanelerden yararlan-

dığı görülmektedir. Genel olarak ise, çocukların % 80.5'u kütüphanelerden yararlanmaktadırlar. A.S.E.D.'de çocukların evlerinde, pahalı olan müracaat kitapları olmadığı için kütüphanelere yöneldikleri düşünülebilir. Ü.S.E.D.'de ise evlerde müracaat kitapları bulunabildiği için, kütüphanelere ihtiyaç duyulmayabilir.

Tablo 24: Çocukların kütüphanelerden yararlanma amaçları incelendiğinde, çocukların en çok araştırma yapmak için kütüphanelerden yararlandıkları görülmektedir. Bu sonuç, bir önceki tabloyu destekleyicidir. Evlerinde müracaat kitapları yetersiz olan çocuklar kütüphaneyi kullanmayı tercih etmektedirler. Olcay da yaptığı araştırmada, ilkokul çocuklarının kütüphanelere en fazla araştırma yapmak için gittiklerini bulmuştur(18). Agaja ise ilkokul 4., 5. ve 6. sınıfa giden öğrencilerin kütüphaneyi kullanmaları ile ilgili yaptığı araştırmada ilkokul 5. sınıf çocuklarının kütüphaneyi en fazla kitap okumak için ziyaret ettiklerini belirtmiştir (52). Kütüphanelerin çocuklar tarafından değişik amaçlarla ziyaret edilebilmesi için daha yaygın ve etkin hale getirilmeleri gerekir. Fiziki ortamları daha güzelleştirilir, gösteri, tartışma gibi etkinlikler yapılırsa kütüphaneler çocuklar için zorunlu kullanım yerleri değil de zevk ile gidilen merkezler olabilirler.

Tablo 25'te öğretmenlerin öğrencilerini kitap okumaya yönleltmeleri incelendiğinde A.S.E.D.'de % 95, Ü.S.E.D.'de % 96 oranında öğretmenlerin, çocukları yönlendirdiği görülmektedir. Her iki grupta da çocuklar öğretmenleri tarafından yön-

lendirildiklerini belirtmişlerdir. İlkokul döneminde öğretmen, çocuk üzerinde en az aile kadar etkilidir. O nedenle öğretmenin her konuda yapacağı olumlu yönlendirme çocuklar üzerinde etkili olabilmektedir. Öğretmenin okuma alışkanlığının kazanılmasında etkisi büyüktür. Walmsley 2. sınıf çocuklarının evde ve okuldaki edebi tecrübeleri üzerinde yaptığı araştırmada, öğretmenlerin yönlendirmesinin fazla olduğu, edebi konuşma ve tartışmaların daha fazla yapıldığı sınıfların öğrencilerinde kitap okumaya ayrılan zamanın ve okunan kitap sayısının daha fazla olduğunu bulmuştur(37).

Tablo 26'da öğretmenlerin çocukları kitap okumaya yöneltme şekilleri incelendiğinde, her iki grupta da en fazla sözel olarak yönlendirme yapıldığı görülmektedir. Çocukları sadece sözel olarak kitap okumaları konusunda yönlendirmek istenilen yeterli etkiyi yapamaz. Öğretmenlerin kitap okuma konusunda daha etkileyici ve daha aktif metodlar geliştirmeleri gerekmektedir. Sözel ifadelerin yanında, sınıfta okuma saatleri düzenlemek, kitap tartışmaları yapmak, küçük çapta şiir, öykü vs. yazımları yapmak sonrada bunları sınıfça okuyup tartışmak, dramatizasyonlar yapmak gibi bir çok yöntem okuma alışkanlığının gelişmesi açısından etkili olabilir. Shapiro ve White yaptıkları çalışmada, okuma davranışları üzerinde geleneksel ve geleneksel olmayan okuma eğitimlerinin etkisini incelemişler ve geleneksel olmayan okuma eğitimi alan çocukların, okuduklarını anlamada daha başarılı olduklarını bulmuşlardır(53). Yine Kaya yapmış olduğu araştırmada, ilkokuldaki Türkçe eğitiminin çocukta okuduğunu anlama yeteneğini geliştirmede

yetersiz olduğunu tespit etmiş ve okuduğunu anlayabilme oranının % 34 gibi düşük bir oranda olduğunu bulmuştur(48).

Tablo 27'de çocukların arkadaşları ile kitap alış-verişi yapmaları incelendiğinde, A.S.E.D.'deki çocukların % 71'inin Ü.S.E.D.'deki çocukların ise % 76'sının arkadaşları ile kitap alış-verişi yaptıkları görülmektedir. Her iki sosyo-ekonomik düzeyde de arkadaşları ile kitap alış-verişi yapma oranı yüksektir. Bu da çocukların daha çeşitli kitap okuyabilmelerini sağlamaktadır.

Tablo 28'de çocukların arkadaşları ile ne amaçla kitap alış-verişi yaptıkları incelendiğinde, A.S.E.D.'deki çocukların % 47'sinin Ü.S.E.D.'deki çocukların ise % 25'inin arkadaşları ile ders kitapları için kitap alış-verişi yaptıkları görülmektedir. Ü.S.E.D.'de en çok roman, hikaye vs. kitapları için kitap alış-verişi yapılmaktadır (% 38). Ders kitaplarının dışındaki kitaplar için de arkadaşları ile kitap alış-verişi yapmaları, çocuklardaki okuma alışkanlığının gelişmesi açısından oldukça önemlidir. Çünkü çocukların birbirlerine kitap önermeleri, ortak kitap okumaları sonunda kitap hakkında fikir alış-verişi yapmalarına da neden olacağı için, çocukların fikir üretme ve yorum yapma yeteneklerini de destekler. Ayers (1991) yaptığı çalışmada ilkokul 4. ve 5. sınıftaki öğrencilerin bir kitabı okuduktan sonra kitap hakkında konuşmaktan hoşlandıklarını belirtmiştir (39). Ayrıca Gönen 4-5 yaş çocuklarına resimli kitaplarla yapılan eğitimin dil gelişimine etkisini incelediği çalışmasında, çocukların hikaye okuduktan sonra hikaye hakkında tar-

tişmaktan, sorular sormaktan hoşlandıklarını belirlemiştir(49).

Tablo 29'da çocukların boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri cinsiyetlere göre incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemsiz bulunmuştur ($P > 0.05$). Kız çocukları boş zamanlarında en çok (% 23) kitap okumayı tercih ederken, erkek çocukları kitap okumayı, oyun oynamayı ve TV izlemeyi birlikte tercih etmişlerdir (% 24). Her iki cinsin tercihleri arasında % 5 ile kızlarda, % 4 ile erkeklerde TV izleme, en az tercih edilen etkinliktir.

Kitap okumanın en yoğun olduğu yaşlar olarak bilinen 10-11 yaşları okuma alışkanlığı için çok önemlidir. Çocukların tercihleri arasındaki, kitap okuma yüzdesinin yüksek olması yaş özelliğinden kaynaklanabilir. Edwards 1989'da yapmış olduğu çalışmada ilkokul 5. sınıfa giden kız ve erkek çocuklarının kitap okumayı, hareketli oyuna tercih ettiklerini saptamıştır(51). Bu da araştırma bulgumuzu desteklemektedir.

TV izlemedeki düşüklüğün sebebi, ilkokul 5. sınıfın çocuğun öğrenim yaşantısında en yoğun dönem olmasıdır diyebiliriz. Çünkü çocukların bu dönemde ders yükü ağırdır ve bir çoğu da dershaneye gittiğinden buradaki dersleri de çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Bu yoğun tempo çocukların kitap okumaya ayıracakları zamanı da olumsuz etkileyebilir. Gönen araştırmasında korunmaya muhtaç kız çocuklarının % 69.23'ünün, korunmaya muhtaç erkek çocuklarının ise % 45.45'inin boş zamanlarında kitap okuduklarını belirtmiştir(46).

Tablo 30'da çocukların kitap okumayı seyme özellikleri cinsiyetlere göre incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemsiz bulunmuştur ($P > 0.05$). Kızların % 98'i, erkeklerin ise % 95'i kitap okumayı sevdiklerini belirtmişlerdir. Gönen korunmaya muhtaç çocuk ve gençlerin boş vakitlerinde kitap okuma alışkanlıklarını gösteren araştırmasında, 9-10-11 yaş grubundaki kızların erkeklere nazaran daha çok kitap okumayı sevdiklerini ve daha çok kitap okuduklarını bulmuştur(46). Çocukların kitap okumaya karşı duydukları sevgi doğru bir rehberlik ile alışkanlığa dönüşüp kalıcı hale getirilmelidir.

Tablo 31'de çocukların boş zamanlarında okumayı tercih ettikleri türler cinsiyetlere göre incelendiğinde, gruplar arasındaki farklılık önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$). Kız çocukları % 17 ile en çok hikaye ve şiir okumayı tercih ederken, erkek çocukları % 15 ile en çok hikaye okumayı tercih etmişlerdir. Her iki cinsin tercih ettikleri türlerden ağırlıkta olanı hikayedir. Hikaye her iki cins için ortak tür olurken, yapılan bir çok çalışmada cinsiyet farklılığının kitabın konusunun seçiminde etkin olduğu bulunmuştur. Yavuzer kitabında, 11 yaşındaki erkek çocukların bilim ve buluşları içeren kitaplara ilgi duydukları, kız çocukların ise okul, aile yaşamını içeren kitapları daha ilginç bulduklarını belirtmektedir(28). Çocuklar tür olarak hikaye, romanı tercih ederken, konuları açısından erkek çocukları genellikle macera, bilim kitaplarını, kızlar da toplumsal, romantik hikayeleri tercih etmektedirler. Bu nedenlerden dolayı gruplar arası farklılık önemli bulunamamıştır.

Tablo 32'de çocukların ders kitapları dışında kendilerine ait kitaplarının olup olmaması cinsiyetlere göre incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunamamıştır ($P > 0.05$).

Kız çocuklarının % 80'inin erkek çocuklarının da % 75'inin kendine ait kitapları bulunmaktadır. Çocukların kendilerine ait kitaplarının olması, okuma alışkanlığının gelişmesi için önemlidir. Çocuk istediği zaman okuyacağı kitabın, kendine ait olmasını ister. Kitabı istediği zaman arkadaşları ile paylaşır, kitap hakkında tartışır ve fikir geliştirir. Ayrıca çocukların ellerindeki parayı, en çok kitap almaya harcamaları da kendilerine ait kitapların olmasından duydukları hoşnutluğu göstermektedir.

Tablo 33'te çocukların ellerindeki parayı ne amaçla harcadıkları, cinsiyetlere göre incelendiğinde gruplar arası farklılık önemli bulunamamıştır. Kızların % 46'sı, erkeklerin ise % 34'ü ellerindeki para ile en çok kitap almaktadırlar. Her iki grupta da ellerindeki para ile kitap alma oranının yüksek olması, cinsiyetin bu yaştaki çocukların ellerindeki parayı harcamaları konusunda bir farklılık yaratmadığını gösterir. Çocukların kitap alması okuma alışkanlığının gelişmesi açısından önemlidir. Çünkü küçük yaşlarda başlayan kitapla yakınlaşma, ileriki yaşlarda daha bilinçli hale gelecek ve çocuklarda kalıcı olumlu davranışlar oluşturacaktır.

Tablo 34'te çocukların kütüphanelerden yararlanma alışkanlıkları cinsiyetlere göre incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunamamıştır ($P > 0.05$). Kız çocuklarının % 77'si, erkek çocukların ise % 84'ü kütüphanelerden yararlanmaktadırlar.

Kütüphaneler okuma alışkanlığını kazanmada çok önemlidirler. Çünkü öğrencilerin derslerini destekleyici kitapların dışında onların ilgi ve merakları doğrultusunda, seviyelerine uygun çeşitli kitap ve dergilerin olduğu bir ortam, okumaya karşı duyulan ilgiyi sürekli ayakta tutar. Bu nedenle her iki cinsinde büyük oranda kütüphanelerden yararlanmaları, olumlu bir davranıştır.

Tablo 35'te çocukların kütüphanelerden yararlanma amaçları cinsiyetlere göre incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunamamıştır ($P > 0.05$). Kızların % 54'ü, erkeklerin ise % 52'si kütüphanelerden araştırma yapmak için yararlanmaktadır. Çocukların cinsiyetleri kütüphanelerden yararlanmalarında farklılık oluşturmamıştır.

Tablo 36'da, çocukların arkadaşları ile kitap alış-verişi yapmaları cinsiyetlere göre incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunamamıştır ($P > 0.05$). Kızların % 75'i erkeklerin ise % 72'si arkadaşları ile kitap alış-verişi yapmaktadır. Çocukların büyük oranda birbirleriyle kitap alış-verişi yapmaları okuma alışkanlığı açısından olumlu bir davranıştır. Çocuklar yaptıkları kitap alış-verişi sayesinde farklı kitaplar okuma fırsatı elde ederler.

Tablo 37'de çocukların arkadaşları ile ne amaçla kitap alış-verişi yaptıkları cinsiyetlere göre incelendiğinde, gruplar arası farklılık önemli bulunamamıştır ($P > 0.05$). Kızların % 32'si arkadaşları ile roman, hikaye vs. kitapları için alış - veriş

yapmaktadırlar. Her iki grupta da arkadaşları ile kitap alış-verişi var ama alış veriş amacı farklıdır. Amaçlar arasında farklılık olmasına rağmen yüzdeler arasındaki farklılığın fazla olmaması nedeniyle P değeri büyük bulunmuştur.

S O N U Ç

İlkokul dönemi bireyin okuma alışkanlığını kazanmasında çok önemli bir devreyi içermektedir. İlkokul 5. sınıf dönemi de bu alışkanlığın gelişmişliği ve yoğunluğu hakkında bilgilerin toplanabileceği en uygun dönemdir. Bu araştırma da ilkök 5. sınıfa giden çocukların okuma alışkanlıklarını incelemek amacıyla planlanmış ve uygulanmıştır. Sonuçta şu bilgiler elde edilmiştir:

Anne-babaların öğrenim düzeyleri sosyo-ekonomik düzeylere göre incelendiğinde, A.S.E.D.'deki ebeveynlerin büyük çoğunluğunun ilkök mezunu oldukları görülmüştür. Hatta A.S.E.D.'de düşük oranda okuma-yazma bilmeyen ebeveyne de rastlanmıştır. Ü.S.E.D. de ise ebeveynlerin çoğunluğunun yüksek okul mezunu olduğu saptanmıştır. Böylece her iki sosyo-ekonomik düzeyde bulunan ebeveynlerin öğrenim durumları arasında büyük bir farklılık olduğu görülmüştür.

Çocukların her iki sosyo-ekonomik düzeyde de tamamına yakını, kitap okumayı sevdiklerini belirtmişlerdir. Ve boş zamanlarını değerlendirmek için tercih ettikleri etkinliklerin içinde kitap, yüksek oranlarda yer almıştır. Böylece kitaba duyulan ilgi her iki sosyo-ekonomik düzeyde de oldukça yüksek oranda bulunmuştur.

Çocukların boş zamanlarında okumayı tercih ettikleri türler arasında, hikaye türü A.S.E.D.'deki çocuklar tarafından, roman türü de Ü.S.E.D.'deki çocuklar tarafından en çok tercih edilen türler olmuştur. Bu maddede sosyo-ekonomik düzeyler arasındaki

farklılık ve cinsiyetler arasındaki farklılık önemli bulunamamıştır.

Anne-babaların boş zamanlarında okuma alışkanlıkları incelendiğinde, sosyo-ekonomik düzeyler arasındaki farklılık önemli bulunmuştur. A.S.E.D.'deki anne ve babalara oranla Ü.S.E.D'deki anne-babalar boş zamanlarında daha fazla yayın okurken, her iki sosyo-ekonomik düzeyde ebeveynler tarafından en çok okunan yayın türünün gazete olduğu belirlenmiştir. Kitap okuma oranı Ü.S.E.D.'deki anne ve babalarda daha fazladır. Böylece Ü.S.E.D'deki çocukların okuma alışkanlıklarının gelişmesi açısından ebeveynin model olması, daha etkili hale gelmektedir.

Okula giden kardeşin olmasının çocuğun okuma alışkanlığını etkileyeceği düşüncesiyle, kardeşlerin boş zamanlarındaki okuma alışkanlıkları ve okudukları yayın türleri incelendiğinde, sosyo-ekonomik düzeyler arasındaki farklılık önemli bulunmamıştır. Kardeşlerin boş zamanlarında en fazla okudukları yayın türü de roman olarak belirlenmiştir. Kardeşlerin varlığının okuma alışkanlığının gelişmesi açısından çocuklara olumlu bir model olduğu düşünülebilir.

Çocukların evlerinde bir kitaplığın olması ve ders kitapları dışında kendilerine ait kitaplarının olması durumları incelendiğinde, sosyo-ekonomik düzeyler arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Ü.S.E.D.'deki çocukların evlerinde bir kütüphane olması ve kendilerine ait ders dışı kitapların olması

oranı diğerlerine göre daha yüksektir. Ayrıca, ailelerin çocuklarına boş zamanlarında okumaları için kitap alma oranları da, Ü.S.E.D'de daha fazladır. Böylece Ü.S.E.D'deki çocuklar, okuma alışkanlıklarının gelişmesi açısından daha fazla destek görmektedirler. Ayrıca okul öncesi dönemde çocuklara kitap okunması oranı da Ü.S.E.D'de daha yüksektir.

Çocukların ellerindeki parayı nasıl harcadıkları incelendiğinde sosyo-ekonomik düzeyler arasındaki farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Ü.S.E.D'deki çocukların büyük çoğunluğu ellerindeki para ile kitap alırken, A.S.E.D'deki çocukların çoğunluğu da kitap almayı tercih etmişlerdir. A.S.E.D'deki çocukların % 30'luk çoğunluğunun ellerindeki para ile yiyecek alma istekleri gruplar arasında farklılık oluşmasına neden olmuştur. Çocukların çoğunluğunun ellerindeki para ile kitap almayı istemeleri okuma alışkanlığı açısından olumlu bir tutumdur.

Okullarında bir kütüphanenin olması durumu sosyo-ekonomik düzeyler arasında farklılık oluşturmazken, sınıflarda ve evlerinin çevresinde kütüphane olması durumu S.E.D'ler arasında farklılık oluşturmıştır. Sınıflarında kütüphane olmadığını belirten çocuklar sınıflarında kütüphanenin olduğunun farkında değildirler. Çünkü araştırma sırasında sınıfların hepsinde sınıf kütüphanesinin olduğu gözlenmiştir. Evlerinin çevresinde kütüphane olmadığını belirten çocukların oranı A.S.E.D'de % 83, Ü.S.E.D.'de ise % 52'dir. Bu oranlar kütüphane hizmetlerinin yetersizliğini göstermektedir.

Çocukların kütüphanelerden yararlanma oranları ve yararlanma amaçları sosyo-ekonomik düzeylere göre incelendiğinde gruplar arası farklılıklar önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

A.S.E.D.'deki çocuklar kütüphanelerden daha fazla yararlanmaktadır ve yararlanma amaçlarının başında araştırma yapma gelmektedir. Ü.S.E.D'deki çocuklar ise kütüphanelerden daha az yararlanırken, onların da yararlanma amaçlarının başında araştırma yapmak gelmektedir.

Öğretmenlerin çocukları kitap okumaya yöneltme şekilleri incelendiğinde sosyo-ekonomik gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Her iki grupta da öğretmenler çocukları sadece sözel olarak yönlendirirken, Ü.S.E.D'deki öğretmenlerin çocukların hızlı okuma düzeylerini yükseltmek amacı ile yaptıkları hızlı okuma yarışı yüzdesinin yüksek olması, gruplar arasında farklılık yaratmıştır. Öğretmenlerin, çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları konusunda daha etkin, aktif yönlendirmeler yapmaları gerekmektedir.

Çocukların arkadaşları ile ne amaçla kitap alışverişi yaptıkları incelendiğinde gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). A.S.E.D'deki çocuklar en çok ders kitapları için arkadaşları ile kitap alışverişi yaparken, Ü.S.E.D. deki çocuklar en çok roman, hikaye vs. kitapları için yapmaktadırlar. Çocukların genelinde ise ders kitapları için arkadaşları ile kitap alışverişi yapma oranı yüksek bulunmuştur.

Ayrıca cinsiyet faktörü çocukların kitap okumayı sevmelerinde, boş zamanlarını değerlendirmelerinde, okumayı tercih ettikleri türlerde, kütüphane kullanma amaçlarında, arkadaşları ile kitap alışverişi yapma amaçlarında, ellerindeki parayı nasıl değerlendirdikleri konusunda ve kendilerine ait okuma kitaplarının olması durumlarında etkili bulunamamıştır.

ÖNERİLER

İlkokul 5. sınıfa giden çocukların okuma alışkanlıklarını incelemek amacıyla uygulanan bu çalışmada elde edilen bulgular, çocukların okuma alışkanlıklarında sosyo-ekonomik düzey ailenin öğrenim durumu ve çevrenin etkili olduğunu göstermektedir. Bulgular sonucunda şu öneriler geliştirilmiştir:

Çocuğun ilk sosyalleştiği ortam ailedir. Okuma alışkanlığının temelleri ailede atılacağına göre yetişkin nüfus, çocuklarına bu alışkanlığı kazandırması yönünde bilinçlendirilmelidir. Bu konuda yetişkin eğitimi gereklidir. Bunun için de kitle iletişim araçları kullanılarak bu konu üzerinde daha fazla durulmalıdır. Sohbet, dramatize vb. tür programlarla bireylere okuma bilinci yerleştirilebilir, okumaya olan ihtiyaç vurgulanabilir.

Çocuklara okuma alışkanlıklarının kazandırılması ve geliştirilmesi aşamasında kullanılacak temel araç kitaptır. Bu nedenle piyasadaki kitapların daha kaliteli, daha nitelikli ve daha ucuz olması konusunda toplumca mücadele verilmelidir. Yayın evleri, yazar ve çizerler bu konuda daha titiz ve duyarlı olmalıdırlar. Kitap kalitesi daha yüksek olmalı, çocuk kitabı okurken elinde dâğılmamalıdır. Çünkü böyle bir durum çocukta isteksizliğe neden olabilir. Yazar dil ve üsluplarında daha sade olmalı, kısa cümlelerle konuyu anlatmalıdırlar. Çocuğu kitaba çekecek renklilik ve ilginçlik günün koşullarına göre geliştirilmelidir.

Öğretmenler çocukta okuma alışkanlığının kazandırılması konusu üzerinde daha ciddi durmalı, bu konuda yeni yaklaşımlar geliştirebilmelidirler. Sınıf içinde çocukların okudukları kitaplar dramatize ettirilebilir. Çocuklar kendi öykülerini, şiirlerini yaratabilmeleri için fırsatlar verilebilir. Ayrıca derslerde olabildiğince çok kaynaktan yararlanılması, Türkçe derslerinde yalnızca Türkçe kitabında yer alan metinlerle yetinilmemesi, çeşitli yazılı kaynaklardan alınan metinlere yer verilerek bunlar üzerinde de okuma-anlama çalışmalarının yapılması gerekir.

Her okulda yeterli, zengin bir kitaplık kurulması, ayrıca bu kitaplıktan tüm öğrencilerin iyi bir şekilde yararlanabilmesi için, çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca bu konuda eğitici kol faaliyetlerine özel bir önem verilmesi, okul ve sınıf kitaplıklarına işlerlik kazandırmada öğrencilere sorumluluk verilmesi, tüm öğrencileri okumaya özendirecek etkinliklerde bulunulması gerekmektedir.

Kütüphanelerden yararlanma konusunda her türlü kolaylığın sağlanması gereklidir. Çocuğun ihtiyaç duyduğu yerde ve zamanda bu hizmetin ona sunulması gerekir. Bu büyük ölçüde nice-lik sorunudur ve ülke genelinde kütüphanelerin yaygınlaştırılması gerektiğini vurgular. Özellikle Türkiye gibi nüfusun önemli bir yoğunluğunun kırsal alanlarda, kentlerde ve gecekondu-
larda olduğu göz önünde bulundurulursa, buralarda yaşayan çocukla-
rın kitaba daha kolay ulaşmasını sağlamak için gezici kütüphane-
lerin sayılarının da arttırılması gerekir. Kütüphane olanakları-
nı insanların ayaklarına götürmekle sorun çözümlenmiş demek

değildir. Kütüphanelerde ihtiyaca yönelik nitelik ve nicelikte kitap bulundurulması gerekir. Kütüphaneye gitme alışkanlığının kazandırılması için kütüphanelerin çekici hale getirilmesi gerekir. Kütüphanelerde tiyatro, kukla gösterileri, sergiler, kitap okuma ve tartışma saatleri, slayt gösterileri, gibi aktiviteler yer verilerek buraların kültür merkezleri durumuna getirilmesi olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Okuma alışkanlığının yerini başka eğlence ve eğitim araçlarının almasına fırsat vermeden bu konunun ülke genelinde ele alınarak yaygınlaştırılması konusunda da çalışmalar yapılmalıdır.

Gelir dağılımında da dengesizlik nedeni ile bireylerin alım gücünün düşmesi, toplumun diğer tüketim alışkanlıklarını olduğu gibi yazılı ürünleri tüketmesini de engellemektedir. Okuyan bir toplum olmak bekleniyorsa, dengeli bir gelir dağılımı ile bireylerin alım gücünün yükseltilmesi, ön koşuldur. Aksi durumda yaşamsal ihtiyaçlar öncelikli olduğu için, satın alma yoluyla okumanın azalacağını kabul etmek gerekir. Dolayısıyla kütüphanelerin sayıları arttırılmalı ve özellikle çocuklara yönelik kütüphane hizmetlerine öncelik verilmelidir.

Ö Z E T

Bu araştırma, ilkokul 5. sınıfa giden çocukların okuma alışkanlıklarını incelemek amacıyla planlanmıştır. Araştırmada sosyo-ekonomik düzeyin, anne-babanın öğrenim durumunun ve cinsiyetin çocukların okuma alışkanlıkları üzerine etkisi incelenmiştir.

Araştırmanın örneklemini 60. yıl İlköğretim okulu ve Bahçelievler Ulubatlı Hasan İlkokulundaki 5. sınıflarda okuyan, A.S.E.D'de 100, Ü.S.E.D'de 100 olmak üzere toplam 200 çocuk oluşturmaktadır. Çalışmaya alınacak çocuklar basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiş olduğundan 96 kız, 104 erkek çocuktan oluşmuştur. Örnekleme alınan tüm çocuklara geliştirilmiş olan 25 soruluk bir Anket Formu uygulanmıştır. Anket formu çocukların okuma alışkanlıkları, ailenin okuma alışkanlığı ve çocukların kütüphane kullanma alışkanlıkları ile ilgili sorulardan oluşmuştur. Anket formları, araştırmacı tarafından çocuklara uygulanmıştır. Toplanan veriler sosyo-ekonomik düzey ve cinsiyetlere göre tablolastırılmıştır. Tablolar göz sayılarına ve değerlerine göre Ki-Kare (X^2), Kolmogrov Simirnov ve Fisher Kesin Ki-Kare istatistiksel testleriyle analiz edilmiştir.

Sonuçta; çocukların kitap okumayı sevmeleri, boş zamanlarını değerlendirmeleri ve okudukları yayın türleri konusunda sosyo-ekonomik düzey ve cinsiyetin etkili olmadığı bulunmuştur.

Kütüphanelerden yararlanma alışkanlıklarında, sosyo-ekonomik düzey etkili olmuş, cinsiyet etkili olamamıştır.

Ailelerin okuma alışkanlıklarında sosyo-ekonomik düzey etkili olmuştur.

Ayrıca öğretmenlerin çocukları kitap okumaya yöneltmelerinde sosyo-ekonomik düzeyler arasında farklılık önemli bulunmamışken, öğretmenlerin çocukları kitap okumaya yönlendirme şekillerinde gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur.

K A Y N A K L A R

1. Göktürk, N., (1988): Okuma Uğraşı. Erdinli Basın ve Yayınevi. İstanbul.
2. Özerdim, S., (1990) : Okuma Alışkanlığı Sorunu ve Halk Kütüphaneleri. Eğitim Bilimleri Fakültesi Psikolojik Rehberlik ve Danışmanlık Blm. Yüksek Lisans Tezi.
3. Staiger, R.C., (1979): Roads to Reading. Paris, UNESCO.
4. Barker, R., Escorpit R., (1973): The Book Hunger. İsviçre, UNESCO.
5. Kimmel, M., Segel, E., (1983): For Reading Out Lood Aguide To Shairing Books With Children, Dela Corte Press, s.12.
6. Encyclopedia Americana, (1979): Int. Ed. Vol: 23, Danbury s. 248.
7. Lymon, H., (1973): Library Materials 1973 in Service to the Adult New Reader, Chicago - U.S.A.
8. Robeck M.C., (1974): Psychology of Reading Foundations and Instructions Newyork; Wiley.
9. Özçelebi, S., Cebecioğlu, S. (1989): Okuma Alışkanlığı ve Türkiye. Milliyet Yayınları. İSTANBUL.
10. Yavuzer, H., (1986): Ana-Baba ve Çocuk. Remzi Kitabevi. İstanbul.
11. Sağlamtuğ, T. (1989): Ankarada Halk Kütüphanesi Hizmeti. Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi - Ankara.

12. Alpay, M., (1987): Çocuk Kitaplarının Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişmesine Etkisi ve Okul Döneminde Okul Başarısına Katkısı. Ya-Pa 5. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. YA-PA Yayınları, İstanbul.
13. Baron, B.C., McDonald B.: Never Stop Reading to Your Children. What Did You Learn in School Today? Worner's Book.
14. Clary, L., (1989): Parents Teach Reading too. Opinion Papers.
15. Bircan, I., Tekin M., (1989): Türkiyede Okuma Alışkanlığının Azalma Sorunu ve Çözüm Yolları. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi Cilt 22: Sayı : 1, ss. 398-407. Ankara.
16. Sertoğlu, D., (1960): Temel Eğitimde Halk Kütüphanelerinin Yeri ve Halk Kütüphanelerimiz. Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni Sayı: 9.
17. Bamberger, R., (1975): Promoting the Reading Habit UNESCO, Paris.
18. Olcay, B., (1990): İlkokul Çağı Çocuklarının Okuma Alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi Gezici Kütüphane Hizmeti. H.Ü. S.B.E. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
19. Cuninghome, C., (1989): Primary Education Project International Library Review Vol: 21, ss: 28-35.

20. Baysal, J., (1989): Okul Kütüphaneleri Tarkkiye İçin Ne Yapılabilirler? Türkiyede ve Almanyada Kütüphane Hizmetleri. Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Gn. Md. ANKARA.
21. Okul Kütüphaneleri Genelgesi, (1988): Milli Eğitim Bakanlığı Şayı: Kültür-611/430, ANKARA.
22. Dayıoğlu, G., (1987): 'Çocuk Yayınları'. Çocuk Yayınları Sempozyumu ve Bildiriler. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Md. ANKARA.
23. Dökmen, Ü., (1990): İlkokul Çocuklarında Okuma Alışkanlığı. Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Md. ANKARA.
24. Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği, (1977): Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
25. Alpay, M., (1990): Kütüphane Dünyü Yarına Bağlayan Köprü. Türk Kütüphaneciler Derneği, İstanbul Şubesi Yayınları No: 6, ss.142-143.
26. Tuncer, N., (1974): Türkiyede Yayınlanmamış Resimli Çocuk Kitapları 1960-1972. H.Ü. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.
27. Sofuoğlu (Gönen), M., (1979): Anaokullarına Giden 5 ve 6 yaş Çocuklarının Seçilmiş Resimli Kitapları Hakkında Beğenilerinin İncelenmesi, T.K.D.B. Cilt 28, Sayı: 3, ss. 151-156. Ankara.

28. Yavuzer, H., Çocuk Psikolojisi. Remzi Kitabevi. İstanbul.
29. Alpay, M., Angleegger, R., (1975): Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları, Cem Yayınevi, İstanbul.
30. Smith, M.C., (1983): Reading Stories to Children. Advances in Reading Language Research Vol. 2.
31. Blonk, M., Frank, S.M.(1971): Story Recall in Kindergarten Children, Effect of Method of Presentation on Psycholinguistic Performance. Child Development Vol: 42, ss.293-312.
32. Bamberger, R., (1990): Okuma Alışkanlığını Geliştirme (Çev. Bengü Çapar). Ankara.
33. Atatuğ, F., (1987): Çocuklar için Yazmak. Çocuk Yayınları Sempozyumu. Bildiriler. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphane ve Yayımlar Gn.Md. ANKARA.
34. Kavraal, T., (1987): Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar İçin Çocuk Yayınları. Çocuk Yayınları Sempozyumu. Bildiriler. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphane ve Yayımlar Gn. Md. Ankara.
35. Oğuzkan, I., A., (1987): Çocuk Edebiyatı. Emel Matbaacılık 4. basım. İstanbul.
36. Gönen, M., (1987): Çocuk Edebiyatı Yayınlanmamış Ders Notları, Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi Y.O. Çocuk Sağlığı Eğt. Bölümü. İstanbul.

37. Walmsley, S., (1991): A Study of Second Graders Home and School Library Experiences Report Series National Endowment For The Arts, Washington DC., Office Of Educational Research and Improvenment.
38. O'leary, J.D., (1991): Opinion Papers, Canada.
39. Ayers, S., (1991): Reading Aloud to Children. What Children Have to Say, Reports, Research.
40. Fisher, P., Ayers, G., (1990): A Comparision Of The Reading Interests of Children in England and The U.S.A., Reading Improvement Vol: 27, No: 2, ss.111-115.
41. Stahlschmit, A.,D.,(1981): A Study of the Recreational Book Reading Habits of Selected Fifth Grade Children. Dissertation Abstracts International Vol: 42,No: 7.
42. Neuman, S., (1988): The Displacement Effect. Assessing The Relation Between TV Viewing and Reading Performance. Reading-Research, Quarterly Vol: 23, No: 4.
43. Pascoe, E., Gilchrist, M., (1987): Children Responses to Literature: Views of Children and Teachers. English in Australia No: 81, ss.55-62.
44. Williams, C., (1990): A Study of the Reading Interests Habits and Attitudes of Third, Fourth and Fifth Grades. A Class Action Research Project.
45. Coody, B., (1973): Using Literature With Young Children: Wm. C. Brown Company. Iowa.

46. Gönen, M., (1991) : Korunmaya Muhtaç Çocuk ve Gençlerin Boş Zamanlarında Kitaba Olan İlgilerinin İncelenmesi. Bilgi Pınarı Yıl: 1, Sayı: 1 ss.17-21. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı.
47. Dilbaz, B., (1988): İlkokul 4. ve 5. sınıf Öğrencilerinde Türkçe Dersinin Bilişsel Alanla İlgili Hedeflerinin Gerçekleşme Düzeyi. H.Ü.S.B.E. Yüksek Lisans Tezi- Ankara.
48. Kaya, H., (1985): Okullarda Türkçe Eğitiminin Verimliliği, A.Ü. S.B.E., Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
49. Gönen, M.(1988): Anaokuluna Giden 4-5 Yaş Çocuklarına Resimli Kitaplarla Yapılan Eğitimin Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi. H.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi. Ankara.
50. Başaran, F., (1979): 7-11 Yaş Çocukları Üzerine Yapılan Bir Araştırma. H.Ü.S.B.E. Yayımlanmış Doktora Tezi. Ankara.
51. Aduards, I., (1989): Sex Differences and Reading Gender. Master's Thesis. Kean College. New Jersey. U.S.A.
52. Agaja, J.A., (1992): Childrens Use of University of Maiduguri Staff Primary School Library. Education Libraries Journal Vol: 35, No: 1, ss. 29-35.
53. Shapiro, J., White, W.(1991): Reading Attitudes and Perceptions in Traditional and Non Traditional Reading Programs. Reading Research and Instruction Vol: 30, No: 4, ss.52-66.

ÇOCUKTAKİ OKUMA ALIŞKANLIĞINI

İNCELEYEN ANKET FORMU

Okul adı :

Sınıfınız :

Cinsiyetiniz:

Annenizin Öğrenim durumu :

Babanızın Öğrenim durumu :

1. Boş vakitlerinizde ne yaparsınız?.....

.....

2. Kitap okumayı sever misiniz?

1. EVET

2. HAYIR

3. Aşağıdaki türlerden hangilerini okumayı tercih edersiniz?

1. ROMAN

2. HİKAYE

3. ŞİİR

4. ÇİZGİ ROMAN

5. DERGİ

6. ANSİKLOPEDİ

7. RESİMLİ KİTAP

8. DİĞER (Açıklayınız):.....-

4. Evinize düzenli olarak günlük gazete alınır mı?

1. EVET

2. HAYIR

5. Anneniz boş zamanlarında okur mu?

1. EVET

2. HAYIR

6. Okuyorsa ne tür yayın okur? (Birden fazla ise işaretleyiniz).

1. KİTAP

2. DERGİ

3. GAZETE

4. DERS KİTAPLARI

5. DİĞER (Açıklayınız)

7. Babanız boş zamanlarında okur mu?

1. EVET

2. HAYIR

8. Okuyorsa ne tür yayın okur? (Birden fazla ise işaretleyiniz)

1. KİTAP

2. DERGİ

3. GAZETE

4. DERS KİTAPLARI

5. DİĞER (Açıklayınız):

9. Okul çağında kardeşiniz var mı?

1. EVET

2. HAYIR

10. Kardeşiniz boş zamanlarında okur mu?

1. EVET

2. HAYIR

3. GEREKSİZ

11. Kardeşiniz boş zamanlarında ne tür yayın okur?

1. ROMAN-HİKAYE

2. DERGİ

3. GAZETE

4. DERS KİTAPLARI

5. DİĞER (Açıklayınız):.....6. GEREKSİZ

12. Evinizde kitaplığınız veya bir kitap köşeniz varmı?
1. EVET 2. HAYIR
13. Size ait roman, Hikaye vs. gibi kitaplarınız var mı?
1. EVET 2. HAYIR
14. Aileniz size boş zamanlarınızda okumanız için kitap alırmı?
1. EVET 2. HAYIR
15. Elinizde bir miktar para olsa bunu ne için kullanırsınız?
1. YİYECEK ALMAK İÇİN 2. GİYECEK ALMAK İÇİN
3. KİTAP ALMAK İÇİN 4. OYUNCAK ALMAK İÇİN
5. DİĞER(Açıklayınız).....
16. Okula başlamadan önce anneniz-babanız size kitap okur muydu?
1. EVET 2. HAYIR
17. Okulunuzun kütüphanesi var mı?
1. EVET 2. HAYIR
18. Sınıfınızın kütüphanesi var mı?
1. EVET 2. HAYIR
19. Evinizin çevresinde kütüphane var mı?
1. EVET 2. HAYIR
20. Kütüphanelerden yararlanırmısınız?
1. EVET 2. HAYIR
21. Yararlanırsanız ne amaçla yararlanıyor sunuz?
1. ARAŞTIRMA YAPMAK İÇİN
2. ROMAN,HİKAYE VS. KİTAP ALMAK İÇİN
3. DİĞER (Açıklayınız)
22. Öğretmeniniz kitap okuma konusunda sizi yönlendiriyor mu?
1. EVET 2. HAYIR
23. Öğretmeniniz sizi yönlendiriyorsa nasıl yönlendiriyor açık-
layınız:.....
.....
24. Arkadaşlarınızla kitap alış-verişi yaparmısınız?
1. EVET 2. HAYIR
25. Cevap EVET ise ne amaçla yaparsınız?
1. DERS KİTAPLARINDAN YARARLANMAK İÇİN
2. ROMAN, HİKAYE VS. KİTAPLARDAN YARARLANMAK İÇİN
3. ÇİZGİ ROMAN ALMAK İÇİN
4. DERGİ ALMAK İÇİN
5. DİĞER (Açıklayınız):.....

	ZONE NUMBER	ZONE NAME	POPULATION	TOTAL HOUSING UNITS	FAMILY SIZE	INCOME LEVEL	CAR OWNERSHIP (1980) *
WALKING DISTANCE			125.000	30.000	4.23	4	26
DRIVING DISTANCE							
10 min Drive	1	ULUS	9.066	2.680	3.38	4	44
	2	KÜLTÜR	234	65	3.60	4	--
	41	HİFOODROM	284	71	4.00	4	52
	50	A.EĞLENCE	17.423	3.651	4.77	3	47
	51	VARLIK	3.398	921	3.69	3	41
	52	ETLİK	134.426	30.371	4.43	3	56
	53	YENİMAHALLE	40.217	11.437	3.52	3	22
	54	KARSIYAKA	117.540	26.001	4.52	4	37
	55	DEMETEVLER	92.708	22.001	4.21	4	18
	56	GAZİ	12.333	3.394	3.63	4	9
	60	ÖRNEK	38.178	8.960	4.26	4	--
	63	BATIKENT	64.740	15.583	4.15	3	32
15 min Drive	3	KIZILAY	10.763	3.648	2.95	1	133
	4	DEVLET	2.969	821	3.61	2	144
	5	FOCATEPE	11.240	3.487	3.27	2	122
	6	MALTEPE	39.386	11.925	3.30	2	93
	7	BAHCELİEVLER	38.189	12.002	3.18	2	105
	8	EMEK	28.320	8.410	3.37	2	88
	14	DALGAT	23.249	5.061	4.59	5	26
	15	ÇUKURAMBAR	25.425	5.460	4.66	4	41
	40	İSKİTLER	15.642	4.058	3.85	3	--
	42	AYDINLIKEVLER	52.696	13.532	3.89	2	24
	43	SİTELER	11.494	2.496	4.60	4	17
	48	KECİÖREN	130.092	31.117	4.18	4	10
	49	SANATURYUM	82.648	17.305	4.78	5	23
	57	BESTEPE	12.907	2.983	4.33	4	--
	58	ŞEKER	1.228	313	3.92	4	12
	59	ETİMESGUT	2.985	6.279	4.66	5	20
	74	İVEDİK	849	168	5.05	5	--

ZONE NUMBER	ZONE NAME	POPULATION	TOTAL HOUSING UNITS	FAMILY SIZE	INCOME LEVEL	CAR OWNERSHIP (1980) *
10	KAVAKLIDERE	21.004	6.992	3.00	1	124
11	CANKAYA	42.136	13.056	3.32	1	128
13	ÖVECLER	29.586	7.488	3.95	4	47
17	ATA	32.692	7.077	4.62	5	14
18	ILKER	23.926	4.611	5.19	5	7
19	YILDIZ	35.694	7.829	4.56	4	30
20	GAZIOSMANPAŞA	35.856	10.834	3.31	1	131
21	SEYRANBAĞLARI	54.776	12.059	4.54	3	31
22	KÜÇÜKESAT	40.508	11.693	3.46	2	53
23	İNCE SU	23.808	6.593	3.61	4	27
24	CEBEÇİ	41.935	12.569	3.34	3	59
25	TURKOZU	25.970	5.579	4.65	5	18
26	AKDERE	44.171	10.301	4.29	4	28
27	MUTLU	24.924	4.895	5.09	5	10
28	TUZLUCA YIR	50.982	14.639	3.48	5	4
29	KAYAS	61.574	12.877	4.78	5	4
30	BOSTAN	21.658	4.019	5.39	5	16
31	KEÇİKIRAN	16.931	3.897	4.34	4	12
32	GÜLVEREN	26.903	5.789	4.65	4	19
33	GÜLSEREN	19.386	4.483	4.32	4	20
34	DEMİRLİBAHÇE	24.117	5.303	4.56	4	23
35	HANAMONU	7.051	2.056	3.43	3	7
36	HISAR	28.228	7.377	3.83	5	19
37	YENİDOĞAN	42.978	11.192	3.84	5	12
38	ALTINDAĞ	36.542	8.946	4.08	5	12
39	DİSKAPI	14.641	3.638	4.02	3	31
44	ÖNDER	97.113	20.015	4.85	5	15
45	GÜNEŞEVLER	56.311	12.422	4.53	5	28
46	SOLFA SOL	11.769	2.454	4.79	5	27
47	AKTEPE	71.854	15.915	4.51	4	38
61	SATMEKADIN	33.358	8.329	4.01	4	--
64	SINCAN KÜZEYİ	3.877	823	4.71	5	--
67	BAGLICA	6.138	1.557	3.94	5	--
68	ESKİŞEHİR YOLU	1.186	338	3.51	3	--
69	DRAN	6.613	1.417	4.67	1	--
70	NATOYOLU	324	43	7.53	5	--
71	KARAPÜRCEK	2.017	374	5.39	5	--
73	BAĞLUM	997	208	4.79	5	--

* In 1990 the car ownership figures can be estimated as twice the given figures.

